

T.C
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SURİYELİ MÜLTECİLERİN GEÇİCİ EĞİTİM MERKEZLERİNDE
ALDIKLARI EĞİTİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhyettin ÇINAR

Çanakkale
Haziran, 2019

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

Suriyeli Mültecilerin Geçici Eğitim Merkezlerinde
Aldıkları Eğitimin Değerlendirilmesi

Muhyettin ÇINAR
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Mehmet Kaan DEMİR

Çanakkale
Haziran, 2019

Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Suriyeli Mültecilerin Geçici Eğitim Merkezlerinde Aldıkları Eğitimin Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

27/06/2019

Muhyettin CİNAR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Muhyettin ÇINAR tarafından hazırlanan çalışma, 27/06/2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No: 10259452

Akademik Unvan	Ad SOYADI	İmza
Danışman	Prof. Dr. Mehmet Kaan DEMİR	
Üye	Doç. Dr. Serkan TİMUR	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ULUTAŞ	

Tarih:

İmza:

Prof. Dr. S. Zeki GENÇ

Enstitü Müdürü

Önsöz

Türkiye’ de zorunlu eğitimi bitiren her genç, ülkenin bulunduğu jeopolitik, jeostratejik ya da özel konumun yarattığı avantajları öğrenmiş durumdadır. Bununla birlikte ülkemizin Avrupa ile Asya kıtalarını birbirine bağlayan bir köprü pozisyonunda olduğu, üç tarafının denizlerle çevrili olduğu, aynı anda dört mevsimin yaşandığı, tarımsal üretim potansiyelinin yüksek olduğu, dünyanın önemli enerji rezervlerine ve nakil hatlarına sahip veya yakın olduğu gibi bilgiler bunlardan birkaçıdır. Şüphesiz bu avantajların yanında bulunduğu konumun getirdiği bazı sıkıntılar da mevcuttur. Demokrasiye geçiş! ya da demokrasi getirme! çabalarına maruz kalan ülkelerle komşu olan ülkemiz aynı zamanda bu ülkelerden kaynaklanan terör, kaçakçılık, göç vb. durumları da on yıllardır yaşamaktadır.

Türkiye’nin en uzun kara sınırlarına sahip olan komşusu Suriye, yıllardır yaşadığı sorunlarla ülkemiz gündemini de meşgul etmektedir. Yıllarca ülkemizde yaşanan terör olaylarına verdiği destekle bilinen bu ülke 2011 yılında başlayan ve halen devam etmekte olan savaş ile ciddi oranda insan kaybı yaşamış ve yaşamaktadır. Bu insan kayıplarının nedenlerinden birisi de ülkelerinden kaçan insanlardır. Gerek Türkiye’ ye gerekse de ülkemiz ya da başka ülkeler üzerinden Avrupa’ ya olan göçler bu ülkeleri ciddi bir sorunla karşı karşıya bırakmaktadır.

Türkiye, sayıları 3-4 milyonu bulan bu göçmen kitlesini kendi topraklarında barındıran ve bu anlamda dünyada en çok göçmen barındıran ülkelerin başında gelmektedir. Bu kitlenin bir kısmı zamanla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmuş, birçok ayrıcalıktan faydalanmış ve bir kısmı da yine devletin desteği ile yaşamını sürdürmektedir. Şüphesiz üreme hızı da Türkiye ortalamasının üzerinde olan bu Suriyeli göçmenlerin çocuklarının eğitimi de önemli bir problem durumundadır.

Türkiye bu insanların eğitimi için geçici eğitim merkezleri kurmuş ve burada başta Türkçe olmak üzere birçok dersin verilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Bu çalışma da geçici

eğitim merkezlerinde eğitim alan Suriyeli mültecilerin sorunlarını ve eğitim durumlarını öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri çerçevesinde incelemeye çalışmaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, alt amaçlar, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ilgili alanyazına detaylı olarak değinilmiş ve konu ile bağlantılı daha önce yapılmış çalışmalara yer verilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde araştırmada kullanılan yöntem, model, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci ve veri analizine yer verilmiştir. Araştırmanın dördüncü bölümünde ise analiz sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilirken beşinci bölümünde elde edilen bulgulara göre varılan sonuçlara, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışmanın yürütülmesinde üniversiteye adım attığım 2011 yılından beri desteğini esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet Kaan DEMİR' e, yoğun çalışmalarım sırasında gösterdiği sabırla bana katlanan eşim Tuğba ÇINAR' a, bu süre zarfında doğan ve bütün yorgunluğumu çok uslu bir çocuk olarak gidererek bana izin veren kızım İnci ÇINAR' a, motivasyon noktasında desteklerini esirgemeyen babam Kadri ÇINAR' a, annem Fehime ÇINAR' a, abim Fehmi ÇINAR' a, çalıştığım kurumda her daim yardım, izin, manevi destek ve mükemmel çalışma ortamı sağlayarak bana yardımcı olan okul müdürüm Ahmet şİMşEK' e, Okul müdür yardımcılarım Adem DUMAN' a, Fethi Recep İNAL' a ve Süleyman SESLİ' ye, çalışma arkadaşlarıma, görüşme formu uyguladığım öğretmenlere, Suriyeli öğrenci ve velilerine ve yoğun çalışmam sırasında küçük veya büyük yardımını esirgemeyen herkese sonsuz teşekkür ederim.

Çanakkale, 2019

Muhyettin ÇINAR

Özet

Suriyeli Mültecilerin Geçici Eğitim Merkezlerinde Aldıkları Eğitiminin Değerlendirilmesi

Tarih boyunca ulusal ve uluslararası savaşlar, doğal afetler, çatışmalar, iklimsel sebepler insan topluluklarının farklı coğrafyalar arasında yer değiştirmesine neden olmuştur. Suriye'deki iç savaş da, Suriye halkının göç etmesine neden olmuştur. Bu durum da gittiklerini ülkelerde çocukların eğitimi ile ilgili problemleri beraberinde getirmektedir.

Bu araştırmada İstanbul ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin aldıkları eğitimin değerlendirilmesi amacıyla nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırma desenlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Araştırmanın verilerini araştırmacı tarafından geliştirilen, öğrenciler için 6, öğretmenler için 8 ve veliler için 6 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen veriler oluşturmuştur. Görüşme sonucu elde edilen veriler NVivo paket programıyla modellenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgularda Suriyeli göçmenlerin genel olarak maddi durumlarının orta ve iyi olduğu anlaşılmıştır. Suriyeli çocuklara verilen eğitimi ve eğitim verilen ortamlar değerlendirildiğinde katılımcılara öğretmenlerin iyi ders anlattığını ve eğitimi yeterli bulduklarını bildirmişlerdir. Suriyeli göçmen öğrencilerin Türkiye'de aldıkları eğitimden memnun oldukları görülmektedir. Öğrencilerin eğitimde en çok zorlandığı konu okulda dil problemi yaşamaktır. Öğrenciler ders çalışma ortamlarını genel olarak yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Türk halkının kendilerine bakış açlarına ilişkin görüşlerinin olumlu yönde olduğu görülmektedir. Öğretmenler ise öğrenci sayısının fazla olması, materyal eksikliği ve okul saatlerinin uygun olmaması nedeniyle verilen eğitim ortamlarını yetersiz bulmuştur. Öğretmenler devletin Suriyeli göçmenlere verdiği desteğe ilişkin en çok maddi manevi tüm kolaylıklardan faydalanmaları gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, göç, Suriye, göçmen eğitimi.

Abstract

Evaluation of the Education Syrian Refugees get in Temporary Education Centers

Throughout the history, natural disasters, international wars, civil wars and conflicts have caused human communities to move between different geographies. The civil war in Syria has also caused the Syrian people to emigrate in accordance with this general rule. This situation reveals problems related to the education of children.

In this study, "phenomenology" was used among qualitative research method and qualitative research designs for the purpose of educational evaluation of Syrian migrants in Istanbul. The data of the study consisted of a semi-structured interview form developed by the researcher consisting of 6 questions for students, 6 questions for parents and 8 questions for teachers. The data obtained from the interview modeled with NVivo package program.

In the findings obtained from the study, it was found that the overall financial situation of the Syrian migrants was moderate and good. When the education and education environments given to them were evaluated, they informed the participants that the teachers teach well and they found the education adequate. Syrian immigrant students are likely to be satisfied with the training they receive in Turkey. The most difficult issue for students in education is to have language problems in school. The students stated that they found the study environment generally insufficient. It is seen that the views of Turkish people on their perspectives are positive. Teachers found the educational environment given inadequate due to the high number of students, lack of materials and lack of appropriate school hours. They expressed that they should benefit from all the material and moral benefits of the state's support to the Syrian migrants.

Keywords: Turkey, migration, Syria, migrant education.

İçindekiler

Onay.....	i
Önsöz.....	ii
Özet.....	iv
Abstract.....	v
İçindekiler.....	vi
Kısaltmalar Listesi.....	x
Tablolar	xii
Şekiller Listesi.....	xiii
Bölüm I.....	1
Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı.....	2
Araştırmanın Önemi.....	4
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
Araştırmanın Varsayımları.....	5
Tanımlar.....	6
Bölüm II.....	7
Kavramsal Çerçeve.....	7
Göç Kavramı.....	7
Göç Teorileri.....	8
Ravenstein'in göç kanunları.....	8
İtme-çekme teorisi.....	8
Kesişen fırsatlar teorisi.....	12

Merkez çevre teorisi.....	13
Parekh'in göç teorisi sınıflaması.....	14
İlişkiler ağı (Network) teorisi.....	16
Göç Çeşitleri.....	17
Gönüllü - zorunlu göç.....	17
Kitle Göçü – bireysel göç.....	18
İç Göç – dış göç.....	19
Sürekli – geçici göç.....	19
Emek – beyin göçü.....	20
Uluslararası mülteci göçü.....	21
Göç ve Çocuk.....	22
Suriye Sığınmacılık ve Türkiye’de Uygulanan Sığınmacı Politikaları.....	25
Mültecilik ve Sığınmacılık Konusunda Uluslararası ve Ulusal Alanda Hukuksal Düzenlemeler.....	27
Türkiye’nin Suriyelilerin Göçüne ve Eğitimine İlişkin İzlediği Politikaların Gelişim.....	27
Göç ve İnsan Hakları Temelinde Eğitim Hakkı.....	31
Suriye ve Sığınmacılık Olgusu.....	33
Türkiye’de göçün genel görünümü.....	36
Türkiye’ye Yönelik Kitlesel Mülteci Akınları.....	37
Türk Kamuoyunun Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı.....	40
Türkiye’deki suriyeli mültecilerin coğrafi dağılımı ve mültecilerin demografik özellikleri.....	41
Göç ve Eğitim.....	46

Eğitim ekonomisi ve planlaması bağlamında suriyeli çocukların eğitimi.....	54
Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin temel eğitim sorunları.....	61
Bölüm III.....	66
Yöntem.....	66
Araştırmanın Modeli.....	66
Çalışma Grubu.....	66
Veri Toplama aracı.....	66
Verilerin Toplanması.....	67
Veri Analizi.....	67
Bölüm IV.....	69
Bulgular ve Yorum.....	69
Göçmen Eğitimi ile İlgili Veli Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	69
Velilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular.....	69
Devletin suriyeli göçmenlere verdiği desteğe ilişkin görüşleri.....	70
Türk ailelerinin suriyelilere bakış açısına ilişkin görüşler.....	71
Çocuklarına verilen eğitim ile ilgili görüşlere ilişkin bulgular.....	71
Çocuklarına eğitim desteği verme durumları ile ilgili görüşlere ilişkin bulgular.....	72
Velilerin ülkelerine dönme durumlarına yönelik görüşlerine bulgular.....	73
Suriyeli göçmen eğitimi ile ilgili öğrenci görüşlerine ilişkin bulgular.....	74
Türkiye'de aldıkları eğitime ilişkin memnuniyet düzeyleri.....	75
Öğretmenleri ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular.....	76
Aldıkları eğitimde en çok zorlandıkları konulara hakkındaki görüşlere ilişkin bulgular.....	77

Aileden destek alma durumlarına ilişkin bulgular.....	78
Kaldıkları yerdeki çalışma ortamına ilişkin bulgular.....	79
Öğrencilerin kendilerini başarılı görme nedenlerine ilişkin bulgular.....	80
Okulu ve öğretmenlerini sevme durumlarına ilişkin bulgular.....	81
Türk halkının kendilerine bakış açlarına ilişkin bulgular.....	82
Suriyeli göçmen eğitime ilişkin öğretmen görüşleri.....	83
Eğitim-öğretim ortamına ilişkin görüşler.....	83
Eğitim verirken zorlanılan noktalara ilişkin görüşler.....	85
Müfredata ilişkin görüşler.....	86
Öğrencilerin aile yapıları ile ilgili öğretmen görüşlerine ilişkin bulgular.....	87
Çocukların türk halkına bakış açlarına ilişkin öğretmen görüşleri.....	88
Suriyeli ailelerin öğretmenlere destek olma durumlarına ilişkin görüşler.....	89
Öğretmenlerin çalışma şartlarına ilişkin görüşleri.....	91
Devletin suriyeli göçmenlere verdiği desteğe ilişkin öğretmen görüşleri.....	92
Bölüm V.....	94
Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	94
Sonuç.....	94
Tartışma.....	96
Öneriler.....	101
Kaynakça.....	103
Ekler.....	111
Ek-1: İzin Yazısı.....	111
Ek-2: Öğretmenler için Veri Toplama Aracı.....	112
Ek-3: Öğrenciler için Veri Toplama Aracı.....	113
Ek-4: Veliler için Veri Toplama Aracı.....	114

Kısaltmalar Listesi

f	Frekans
%	Yüzde
N	Eleman Sayısı
AFAD	T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
Akt	Aktaran
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
ERG	Eğitim Reformu Girişimi
GEM	Geçici Eğitim Merkezi
GİGM	T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
HBÖGM	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
HRW	İnsan Hakları İzleme Örgütü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
PICTES	Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi
SETA	Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UMHD	Uluslararası Mülteci Hakları Derneği
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu

UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YÖBİS	Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi
YÖS	Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun

Tablolar Listesi

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
1	Yıllara göre Türkiye’de Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrenci Sayısı	57
2	Suriyeli Okul Çağı Çocukların (5-17) Yaş Eğitimine Erişimi ..	58
3	Türkiye’de Örgün Eğitime Devam Eden Suriyeli Öğrencilere İlişkin Veriler.....	59
4	Suriyeli Öğrencilerin Türkiye’de Sınıf Düzeylerine Göre Okullaşma Durumları.....	60

Şekiller ve Resimler Listesi

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
1	Suriyelilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	42
2	SETA vakfının yayınlamış olduğu Suriyelilerin güncel eğitim verileri.....	47
3	Türkiye’de Suriyeli Mültecilere Sunulan Eğitim Hizmetleri	63
4	Velilerin demografik özelliklerinin modellenmesi.....	69
5	Devletin yaptığı yardıma ilişkin görüşlerin modellenmesi.....	70
6	Türk ailelerinin Suriyelilere bakış açılarına ilişkin görüşlerin modellenmesi..	71
7	Çocuklarına verilen eğitim ile ilgili görüşlerin modellenmesi.....	72
8	Çocuklarına destek olma durumlarına ilişkin görüşlerin modellenmesi..	73
9	Ülkelerine dönme durumlarına ilişkin görüşlerin modellenmesi.....	74
10	Aldıkları eğitimden memnun olma nedenlerinin modellenmesi.....	75
11	Öğretmenlerine ilişkin görüşlerinin modellenmesi.....	76
12	Aldıkları eğitimde zorlandıkları noktalara ilişkin görüşlerin modellenmesi..	77
13	Ailelerinden destek alma durumlarının modellenmesi.....	78
14	Öğrencilerin kendilerini başarılı bulma nedenlerinin modellenmesi.....	79
15	Kaldıkları yerdeki çalışma ortamlarına ilişkin görüşlerin modellenmesi...	80
16	Okulu ve öğretmenleri sevme durumlarının modellenmesi.....	81
17	Türk halkının kendilerine bakış açılarına ilişkin görüşlerin modellenmesi.....	82
18	Eğitim ortamına ilişkin görüşlerin modellenmesi.....	83
19	Eğitim verirken zorlanılan noktalara ilişkin görüşlerin modellenmesi.....	85
20	Müfredata ilişkin görüşlerin modellenmesi.....	86
21	Öğrencilerin aile yapısına ilişkin görüşlerin modellenmesi.....	87
22	Çocukların Türk halkına bakış açılarına ilişkin görüşlerin modellenmesi.....	88

23	Ailelerin öğretmenlere destek olma durumlarına ilişkin görüşlerin modellenmesi.....	90
24	Çalışma şartlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin modellenmesi.....	91
25	Çocukların Türk halkına bakış açılarına ilişkin görüşlerin modellenmesi..	92

Bölüm I

Giriş

Problem Durumu

20. yüzyılı büyük ve önemli savaşlarla geçiren dünyamız maalesef 21. Yüzyıla da yine savaşlarla başlamıştır. Daha bu yüzyılın ilk çeyreğini bile bitirmeden özellikle Ortadoğu olarak tanımlanan bölge bu savaşlara-çatışmalara ev sahipliği yapmaktadır. Savaşların görünen sebepleri farklı olsa da insanlar can ve mal kaybıyla karşı karşıya gelmektedir. Canlarını kurtarmak isteyen insanlar da ister istemez kendilerine yeni yaşam alanları bulmak için göç etmek yoluna başvurmaktadır.

Arap baharı olarak başlayan ve diğer bazı ülkeleri de etkileyen olaylar zincirinin bir halkası da Türkiye' nin kara sınırı olarak en uzun sınır komşusu olan Suriye' ye sızmış ve 2011 yılında başlayan olaylar gittikçe savaş ve şiddet ortamıyla devam etmiştir. 2019 yılı itibariyle halen “bahar getirme” çabaları bitmemiş ve Suriye karışıklıklarının merkezi olma durumunu sürdürmektedir. Bu olaylar sonucunda yaklaşık 5 milyon insanın ülkesinden kaçma çabasına girdiği bilinmektedir. Türkiye' nin Osmanlı Devletinden miras kalan özelliklerinden birisi de mazlum insanlara-milletlere duyarsız kalmama özelliğidir. Türkiye'nin uyguladığı “açık kapı” politikasıyla yaklaşık olarak 4 milyon'a yakın Suriyeli de ilk etapta Türkiye'ye sığınmıştır. Bununla birlikte bu insanların başka ülkelere kaçma çabasıyla engin denizlerde yaşamını kaybetmeleri, denizleri aşip gitmeye çalıştıkları Avrupa ülkelerinde gördükleri muameleler de insanlık tarihinin kara sayfalarında yerini alacaktır.

Suriyeli sığınmacıların yapılan analizlerde yaklaşık yarısından fazlasının eğitim çağında olduğu da bilinmektedir. Daha çok kadın ve çocuklardan oluşan mültecilerin son yüzyıllarda görülmemiş bir evsahipliği ile Türkiye tarafından karşılanması da dünyanın –sözel-

takdiri ile değerlendirilmektedir. Türkiye ilk başta bu kadar mülteci akını beklemede de sayının artışı ve savaşın bitmeme durumu karşısında aldığı önlem ve yaptığı hazırlıkları arttırmak durumunda kalmıştır. Çadırkentlerden, konteynır kentlerden geçici eğitim merkezlerine AFAD ve Kızılay' dan birçok sivil toplum kuruluşuna kadar yardım ve destek çabaları sürmektedir. Şüphesiz özellikle çocukların eğitim ihtiyacı da Türkiye' nin farkında olduğu ve çözüm üretmeye çalıştığı bir noktadır.

MEB, 2013 Yılıının 26 Nisan ve 26 Eylül tarihlerinde yayımlamış olduğu genelgeler ile Suriyeli mültecilerin eğitim sorununa yasal mevzuat düzenlemesi yapmaya çalışmıştır. 23 Eylül 2014 tarihinde 2014/21 sayılı Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri başlıklı genelge de bu kapsamda değerlendirilebilir. Böylece Suriyeli okul çağı çocuklarına sunulacak eğitim hizmetleri belirli standartlara bağlanmıştır. MEB'in 2015-2019 Stratejik Planında da ilk defa Suriyeli mültecilerin eğitim süreç ve planlamalarına ilişkin ifadelerin yer aldığı görülmektedir.

Türkiye'de hâlihazırda göç edip gelen çocuk varlığı ve burada büyüyen çocukların ihtiyaçları geçici eğitim merkezlerini ön plana çıkarmıştır. Bu eğitim çağındaki nüfusun eğitimlerinin nerede ve nasıl olması gerektiği, uygulanan eğitim faaliyetlerinin verimliliğinin ne kadar sağlanabildiği ve eğitim çağındaki nüfusun Türk eğitim sistemine ve ülke şartlarına (kültür, dil, tarih bilinci vb.) nasıl adapte edileceği gibi konular bu çalışmanın esas problemiğini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma Türkiye' nin gelişimini sürdürdüğü bir ortamda hiç beklemediği bir görevle karşı karşıya kaldığı Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapma konumunun yarattığı eğitim ihtiyacını gidermek amacıyla kurulan geçici eğitim merkezlerinde verilen eğitimi değerlendirmeye çalışmaktadır.

Zaman içerisinde sadece İstanbul'da sayıları 70' i aşan geçici eğitim merkezlerinin birinde çalışan öğretmen, eğitim alan öğrenciler ve onların velileriyle görüşmeler yapmak suretiyle ülke gündemini meşgul eden mülteci sorununa farklı bir bakış getirmek araştırmada ele alınan amaçlardan biridir.

Araştırmada ele alınan temel problem Türkiye'deki Suriyeli mültecilere verilen eğitimin, yeterliğinin değerlendirilmesidir. Bu ana problem çerçevesinde şu alt problemlere yanıt aranmıştır.

1- Çocukları Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim alan *veliler açısından*;

- Ailedeki birey sayısı, buradaki ekonomik şartlar, mesleği, yaşam şartlarının nasıl olduğu
- Devletimizin Suriyeli göçmenlere verdiği desteği nasıl yorumladıkları
- Türk çocukların ve ailelerinin Suriyeli göçmenlere bakış açılarını nasıl değerlendirdikleri
- Suriyeli çocuklara verilen eğitimi ve eğitim verilen ortamları nasıl değerlendirdikleri
- Çocuklarına yeterince eğitim desteği verme konusundaki görüşlerinin ne olduğu
- Suriye'de sorunlar çözüldükçe ülkelerine dönmek konusunda ne düşündükleri
- Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim alan *öğrenciler açısından*;
- Türkiye'de aldıkları eğitimden memnuniyet durumlarının ne olduğu
- Öğretmenlik yapan kişileri yeterli görme durumları
- Aldıkları eğitimde en çok zorlandıkları hususların neler olduğu
- Ailelerinin eğitimlerine ne derecede destek oldukları
- Kaldıkları yerde ders çalışma ortamlarının yeterliliğinin nasıl olduğu
- Aldıkları eğitimde kendilerini başarılı görüp görmedikleri
- Okulu ve öğretmenlerini sevip sevmedikleri

- Türk halkının kendilerine bakışını nasıl değerlendirdikleri
- 2- Geçici Eğitim Merkezlerinde görev yapan *öğretmenler açısından*;
- Suriyeli çocuklara eğitim verilen ortamları nasıl değerlendirdikleri
 - Suriyeli çocuklara eğitim verirken en çok zorlandıkları hususların neler olduğu
 - Suriyeli çocuklara eğitim verirken kullanılan müfredatı nasıl değerlendirdikleri
 - Suriyeli çocukların aile yapısının (eğitim durumu, ekonomik durum, ailedeki birey sayısı, anne-babanın sağ, ayrı, yaşlı vb olma durumu, ailenin bulunduğu yer vb.) nasıl olduğu konusunda görüşleri
 - Suriyeli çocukların ve ailelerinin Türkiye'ye ve Türk halkına bakış açılarını nasıl gördükleri
 - Suriyeli çocukların ailelerinin öğretmenlere ve eğitime destek durumlarının nasıl olduğu
 - Çalışma şartlarını (maaş, çalışma saatleri, özlük hakları vb.) nasıl yorumladıkları
 - Devletimizin Suriyeli göçmenlere verdiği desteği nasıl yorumladıkları araştırmada ele alınan alt problemlerdir.

Araştırmanın Önemi

Suriye'deki savaş ve şiddetin süregelmesi ve bu iç savaşın Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri dönüşlerini engellemesi onları birçok ülkede sığınmacı ve mülteci konumunda bırakmaktadır. Bu nedenle, en yakın komşusu olan Türkiye'ye göç etmeleri, Türkiye'de çeşitli çabalara, faaliyetlere yol açmıştır. Bu insanların barınma, beslenme, güvenlik ve eğitim ihtiyaçları bu faaliyetlere temel olmuştur.

Hiç beklemediği bir mülteci akınıyla karşı karşıya gelip 37 milyar dolara yakın para harcayıp onda birini bile destek olarak söz verildiği halde Dünyanın diğer ülkelerinden alamayan bir Türkiye, Dünya milletlerinin görevini halen tek başına sürdürmeye çalışmaktadır.

Mevcut eğitim sistemini geliştirmeye çabalayan Türkiye, bu yapıya ek olarak bir de geçici eğitim merkezleriyle eğitim sisteminin dallarına yenisini eklemiştir. Bu merkezlerdeki faaliyetlerin başarısı uzun vadede Türkiye’ de kalacak ya da ülkelerine dönecek mültecilerin ülkemize ve Türk milletine bakışı açısından son derece önemlidir. Bu geçici eğitim merkezlerinde yürütülen eğitim hizmetlerinin bu hizmetlerle bağlantılı öğretmen, öğrenci ve veli penceresinden nasıl değerlendirildiği sorusu araştırmaya değer, önemli bir problemdir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- 1 Suriyeli göçmenlere eğitim vermek üzere kurulan geçici eğitim merkezlerinde eğitim alan çocukların velilerinin görüşleri,
- 2 Suriyeli göçmenlere eğitim vermek üzere kurulan geçici eğitim merkezlerinde eğitim alan öğrencilerin görüşleri,
- 3 Suriyeli göçmenlere eğitim vermek üzere görevlendirilen öğretmenlerin görüşleri ve
- 4 Görüşme yapmak için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarındaki sorulardan elde edilen veriler ile sınırlıdır.

Araştırmanın Varsayımları

Suriyeli göçmenlerle yapılan bu çalışmada aşağıdaki varsayımlar kabul edilmiştir:

- 1 Araştırmada görüşleri alınan Suriyeli göçmenlere eğitim vermek üzere görevlendirilen öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplar samimi ve içtendir.
- 2 Araştırmada görüşleri alınan Suriyeli öğrenci ve velilerinin yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplar samimi ve içtendir.

Tanımlar

Göç: Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirmek amacı ile süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir (IOM, 2009).

Göçmen: Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir (TDK, 2018).

Mülteci: Irkı, dini, milleti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi (IOM, 2009).

Bölüm II

Kavramsal Çerçeve

Göç Kavramı

Göç, çok boyutlu bir kavram olmasından dolayı farklı farklı tanımlar yapılmıştır. Akkayan (1979), göçü, kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir kısmını geçirmek üzere kent, kasaba veya köy gibi bir iskân ünitesinden diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafik bir yer değiştirme olayı şeklinde tanımlamıştır. Yalçın (2004) ise göç kavramını; bir yerden başka bir yere siyasi, ekonomik, ekolojik veya bireysel nedenlerle yapılan uzun, orta veya kısa vadeli, sürekli yerleşim veya geri dönüş hedefi güden coğrafik, kültürel ve toplumsal bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlamaktadır. Marshall'a göre ise göç grupların ya da bireylerin sembolik veya siyasi sınırların ötesine, toplumlara ve yeni yerleşim alanlarına doğru kalıcı hareketi şeklinde tanımlamaktadır (akt. Akınhay ve Kömürcü, 2003). Emiroğlu ve Aydın (2003) ise göç kavramını insanın coğrafi hareketliliği ve bunun yol açtığı nüfus dinamiği şeklinde ifade etmişlerdir.

Türk Dil Kurumu (TDK, 2018) na göre ise göç, bireylerin veya toplulukların toplumsal, ekonomik, siyasi sebeplerle bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine, bir ülkeden başka bir ülkeye gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret şeklinde bir tanımla karşılaşmaktayız.

Göç kavramı ile ilgili yapılan tanımlara baktığımızda hemen hemen aynı ifadelerin yer aldığını tanımların birbirine benzer olduğunu görmekteyiz. Hemen hemen bütün tanımlarda göçün “yer değiştirme” durumundan bahsedilmekte olduğu göze çarpmaktadır. Ancak bu yer değiştirme sıradan, normal, sebepsiz ve sonuçsuz bir yer değiştirme olmadığı da görülmektedir. Göç hem sebepleri hem de sonuçları açısından araştırılmaya, incelenmeye değer önemli sosyal bir olgudur.

Göç Teorileri

Sosyal bir olgu olan göç kavramı; toplumsal veya bireysel bir yer değiştirme hareketi olsa dahi göç olayları ayrı olarak incelendiğinde her göç olayının kendine özgü bir yapısı olduğu ortaya çıkmaktadır. Göç olaylarının özgün ve biricik yapısından dolayı göçlere karşı farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir.

Ravenstein'in göç kanunları. Ravenstein, göç kanunları ile ilgili çalışmasını 1881 yılında nüfus sayımı istatistiklerini kullanarak hazırlamıştır. Bu istatistik verilerden yola çıkarak göçü genel geçer yasalarla açıklamak amacıyla yedi maddelik göç kanununu oluşturmuştur. Ravenstein'nin, 1885'te yayınlamış olduğu göçle ilgili araştırması göç kuramlarıyla ilgili bilinen ilk çalışma özelliği taşımaktadır. Ravenstein' in "The Laws of Migration" başlıklı makalesinde göç olgusunu, yedi göç kanunu ile açıklamaya çalıştığı görülmektedir (Yalçın, 2004);

1. Göç ve mesafe: Göç eden kişilerin çoğunluğu göç ettikleri yere yakın yerlere göç etmekle beraber daha çok ticaret, sanayi ve iş imkanlarının olduğu merkezlere doğru göç etmeyi tercih ederler. Bu göç hareketi aynı zamanda göç edilen yerde de yeni bir göç dalgası oluşturur. Bu göç dalgası da daha büyük ticaret ve sanayi merkezlerine doğru bir hareket gösterir. Ravenstein, birinci göç kanununda göç, mesafe ilişkisi ve aynı zamanda ticaret, sanayi ve iş imkanlarının olduğu yerlere doğru eğilimin olduğu üzerinde durulmuş ve göçlerin genellikle göç edilen çevreye yakın yerlere doğru bir tercihin ön planda olduğu bir yer değiştirme hareketi olarak belirtilmiştir. Ama kısa mesafeye yapılan bu göç hareketi göç edilen yerde bir göç dalgası daha oluşturarak uzak mesafeleri de etkilemekte olduğu belirtilmiştir.

2. Göç ve basamakları: Ticaret ve sanayinin gelişmiş olduğu yerlerde iş gücü açığının fazla olmasından dolayı bu yerlere yakın çevrelerden oldukça fazla göçmen gelir. Bu göçmenlerin geldiği yerlerdeki iş gücü açığını ise bu bölgelere daha yakın yerlerde bulunan

göçmenlerin buraya göç etmesine neden olur. Bu döngü ile ülkenin birçok yerinde sanayi ve ticaretin geliştiği bölgelere doğru akın akın göç basamakları oluşur ve bu göç basamakları ülkenin her bölgesinde hissedilmeye başlar.

3. Yayılma ve emme süreci: Göçlerin dağılması ve emmesi süreçleri amaçları bakımından hemen hemen birbirini destekler nitelikte ve doğru orantılı olarak eğilim göstermektedir. Üçüncü kanununa göre ise göç, sanayi ve ticaret olarak hızla gelişen yerlerde iş gücü ihtiyacı doğmakta ve bu iş gücü ihtiyacını ise bu yerlere göç eden göçmenler sayesinde giderilmiş bulunmaktadır.

4. Göç zincirleri: Hemen hemen her göç akımı aynı zamanda karşı bir göç akımı oluşturmaktadır. Bu kanununa göre ise göç hızlı şekilde göç alan yerler aynı zamanda bu göç akımının etkisiyle göç vermeye başlarlar (Yalçın, 2004). Oluşan büyük göç akımları, etkiledikleri yerlerde yeni göç akımlarının oluşmasına neden olur ve bu etkileşim göç zincirleri oluşturmaktadır.

5. Doğrudan göç: Uzun yerlere yapılan göç hareketi çoğunlukla büyük sanayisi olan yerler ve ticaret merkezi olan yerler göçmenler tarafından tercih edilmektedir. Bu göç kanununda kısa mesafeli yerlere göçler, basamaklı göçten ve zincirleme göçten farklı olarak uzun mesafeli yerlere yapılan göçlerden ve doğrudan göçten bahsedilmiştir. Buna göre göç edenler doğrudan doğruya kendi tercihleriyle büyük sanayisi olan yerleri ve ticaret merkezlerini yerleşke olarak uzun mesafeli yer değişikliği yapmaktadır.

6. Kent ve kırsal yerleşimciler farkı: Kırsal kesimlerde yaşayan insanların kentlerde yaşayan insanlara göre göç etmeye daha meyillidirler. Bu göç kanuna göre kırsal kesimlerde yaşayan insanların kentlerde yaşayan insanlara göre daha çok göç ettikleri görülmektedir. Göçlerin yönü genellikle kırsal yerlerden sanayi ve ticaret merkezi olan yerlere doğru olduğu için göç yönünün bu şekilde olması doğal bir durumdur.

7. Kadın erkek farkı: Kadınların erkeklere oranla göç etme eğilimi daha fazladır. Bu göç kanununa göre göç olgusunda cinsiyet faktörü üzerinde durmuştur. Kadınların erkeklere göre daha çok göç etmektedir.

Ravenstein'in ortaya koyduğu yedi maddeden oluşan göç kanunu incelediğimizde göç olgusunu sistematik olarak açıklamakta olmasından dolayı ilk çalışma olması açısından çok önemlidir. Lakin bu kanunlar sadece iç göçleri açıklamakta olup uluslararası göçü açıklamakta yetersiz kaldığı görülmektedir (Yalçın, 2004). Bu yedi maddelik göç kanunu, göç olgusunun nedenlerini sadece ekonomik ve endüstriyel gelişmeleri temel aldığından dolayı günümüzdeki karmaşık ve birçok etmenlerden oluşan yapıdaki göçleri açıklamada yetersiz kalmaktadır (Çağlayan, 2006). Ravenstein'nin bu çalışması 1800'lü yılların İngiltere'si temel alınarak yapıldığından dolayı sadece daha basit yapıda olmakta olan iç göçleri açıklar nitelikte olmasından dolayı doğal bir durumdur. Ravenstein'in yedi maddeden oluşan göç kanunları, göç olgusunu açıklayan ilk çalışma olduğundan sebep bundan sonraki çalışmaların bu yedi maddeden oluşan teoriyi temel alıp bu kanunlara göre şekillenmektedir.

İtme – çekme Teorisi. İtme-çekme teorisini 1966 yılında “Bir Göç Teorisi” (A Theory of Migration) isimli makale ile Everett Lee ortaya atmıştır. Bu itme-çekme teorisinde göçe neden olan itici ve çekici etmenler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Göç olaylarına etki eden dört temel faktörü ele alarak bu faktörlerden ayrıntılı olarak bahsetmiştir. Bu faktörler yaşanılan ve gidilen yerle ilgili olan faktörler, bireysel faktörler ve işe karışan engeller olarak sıralanmıştır (akt. Yalçın, 2004).

Lee, bu dört itici ve çekici faktörle göçü açıklamaya çalışmış ve itme-çekme kuramının temelini bu faktörlerin üzerine inşa etmiştir. İtme-çekme teorisine göre insanların göç etme sebeplerini hem yaşadıkları yerde hem de göç ettikleri yerlerde var olan itici ve çekici etmenlerle şekillenmektedir. Göç eden kişiler yaşadığı yerlerdeki itici faktörlerle göç etmeye

kararı verirken, göçün yönünü ise gidecekleri yerdeki çekici faktörler belirlemektedir. Göç eden kişilerin yaşadıkları yerdeki ekonomik sıkıntılar olsun, ailevi problemler olsun ve bireysel sebepler, sosyal ve kültürel etmenler vb. faktörler itici etmenleri oluştururken; göç edilecek yerlerdeki eğitim ve sağlık olanakları, ticari ve ekonomik etmenler vb. faktörler ise çekici etmenleri oluşturmaktadır.

Lee; itme-çekme kuramında, göç eden insanlardan daha çok göçün sürecine odaklanmış ama göç eden insanların da göz ardı edilmemesi gerektiği üzerinde durmuştur (akt. Çağlayan, 2006).

William Petersen; "itme-çekme teorisini" analiz ederek göçe neden olan itme-çekme faktörlerinin temelinde yatan asıl faktörlerin neler olduğunu ortaya çıkarmaya çalışmıştır. (akt. Çağlayan, 2006). Göçe neden olan faktörlerin beş çeşit göç tipi oluşturduğunu belirtmiştir. Bunlar beş göç tipi şunlardır:

1. İlkel göçler: Çevrenin itmesi ile oluşan, tabiat ve doğa olaylarının neden olmasıyla oluşan göçler ve ilkel toplumlarda meydana gelen yer değiştirme hareketleridir. Bu göç genellikle kuraklık, kötü hava şartları vb. gibi daha çok fiziksel doğa olayları sonucuyla ortaya çıkan göçlerdir (Yalçın, 2004)

2. Zorlama göçler: Yöneticilerin ülke içinde güç kullanarak belli bir kesimi zorla göç etmeye yöneltmesiyle ortaya çıkan göç türüdür. İlkel göçlerde çevresel ve doğal faktörlerin etkisiyle oluşurken, zorlama göçleri oluşturan nedenler ise sosyal ve siyasal baskılar sonucunda oluşmaktadır. Zorlama göçler yöneticilerin baskısıyla oluştuğundan dolayı göç etmek zorunda kalan insanların herhangi bir tercih etme durumu söz konusu yoktur (Çağlayan, 2006).

3. Yönetilmiş göçler: Göç etmesi istenilen toplumun göç edip ya da göç etmemesi kendi tercihlerine bırakılmış olan göçlere yönlendirilmiş göçler denir. Yönlendirilmiş göçlerin zorlama göçlerden ayrılmasının temel dayanağı, göç etmesi istenilen topluluğa göç etme konusunda tercihlerini kullanma olanağının verilmiş olmasıdır (Çağlayan, 2006).

4. Serbest göçler: Göç edip etmeme tamamen bireylerin özgür iradelerinde olduğu göç çeşidine denir. (Yalçın, 2004). Serbest göçlerde hiçbir sebeple (fiziki, sosyal ve siyasi, vb.) zorlayıcı ya da zorunda bırakma durumu söz konusu değildir. Serbest göç türü bireylerin kendi ihtiyaçları ve bireysel beklentileri sonucunda ortaya çıkmaktadır.

5. Kitlesele göçler: Belli yerden başka bir yere kitle olarak toplumların topluca göç etmesine denilmektedir. Bu kitlesele göçler büyük akımlar şeklinde meydana gelen göçlerdir (Çağlayan, 2006). Kitlesele göçler daha çok bir ülkeden başka bir ülkeye olan göçlerdir. Bu göçler uzak mesafeleri kapsayan göç türüdür. Özellikle son yüzyıllarda ve günümüzde teknolojinin gelişmesiyle, sanayinin hızlı bir şekilde gelişmesiyle ve de ulaşımın gelişmesi ve kolaylaşmasıyla oluşan kitlesele göç aynı zamanda uluslararası göç kitlesele göç türü içerisinde de değerlendirilebilir.

Son zamanlarda ortaya çıkan uluslararası göç olgusu teorik olarak açıklanmaya çalışıldığında Petersen'in bu beş tip göç türünden yararlanılabilir.

Kesişen fırsatlar teorisi. Göç olgusuyla ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir diğer göç kuramı ise Stouffer'in kesişen fırsatlar kuramıdır. Bu göç kuramına göre göç edilen yerdeki fırsatlar, iş olanakları vb. durumlarla ile göç edilecek olan yerlerin fırsatları son derece önemli olduğu ve mesafenin göç akım büyüklüğünü ve olumluluğunu desteklemektedir. Göç bu teoride matematiksel olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Eğer göç edilecek bölgede iş bulma fırsatı ya da daha iyi bir yaşam için fırsatlar çoksa oraya göç eden insan sayısı da o kadar çok olacaktır (akt. Yalçın, 2004).

Kesişen fırsatlar teorisinde göç edilecek mesafe, göç edilen yerdeki çekici sebepler ve göç edecek bireylerin sayıları önemlidir. Stouffer, göçte etki eden bu üç önemli faktörden mesafeyi diğer faktörlerin önüne koymaktadır. Göç edilecek yerdeki iş olanaklarının fazlalığı ve göç edilen mesafesinin uzak olmaması o çekim merkezine göç eden kişilerin sayısını artıran en önemli etmenlerdir (akt. Akçadağ, 2012).

Merkez çevre teorisi. Çok yaygın olarak kullanılmakta olan bir diğer göç kuramlarından bir tanesi de merkez çevre kuramıdır. Bu kuram aynı zamanda Merkez Çevre kuramı veya Bağımlılık Okulu olarak da isimlendirilmektedir. Bu kuram; Samir Amin, Immanuel Wallerstein, Andre Gunder Frank gibi düşünürler tarafından geliştirilmiştir.

Merkez çevre teorisi gelişmiş ve gelişmemiş ülkeleri dikkate alarak geliştirilen bir göç kuramıdır. Bu teoriye göre Dünya merkez ve çevre olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ülkelerin gelişmiş ya da az gelişmemiş olması dünya sistemlerine baktığımızda aslında tek bir dünyanın farklı kısımlarını oluşturmaktadır (Kızılçelik, 2004).

Merkez çevre kuramında kısaca anlatılmaya çalışılan, işgücüyle kapitalist etkileşim arasındaki bu ilişkili sistemi, küreselleşmeyi ve küresel çağda işgücünün hareketini hedef göstermektedir. Merkez kapitalist ülkeler ile onların çevresinde az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler arasında bağların oluştuğu ve yaşandığı görülmektedir. Küreselleşmenin hızlı bir şekilde gelişmesi ve bu gelişmenin ortaya çıkardığı sonuçlar, merkez çevre olarak adlandırılan ülkelerde değişimlere ve gelişimlere sebebiyet verecektir. Bu değişimlerden en önemlisi olumsuz noktada kadın ve çocukların iş hayatına katılması. Çevre ülkelerde toplumsal olarak değişimlere sebep olacak ve çocukların eğitim noktasından uzaklaşmasını sağlayacaktır. Bu hareketlilik iş gücünü artırmakta, hareketin yol açtığı rekabet kadın ve çocuk işgücünün sömürülmesine yol açacaktır.

Merkez çevre kuramına göre gelişmiş merkezi ülkeler hammadde ve ucuz işgücü bakımından gelişmemiş ya da az gelişmiş çevre ülkelere, çevre ülkeler ise hızla artan nüfuslarının doğurduğu ekonomik yetersizliğinden dolayı, istihdam vb. gibi problemlerden dolayı merkezi ülkelere göç akımı oluşacak ve bu çevre ülkeler merkezi ülkelere bağımlıdır. Bu merkezi ülkeler var olan durumlarını korumak amacıyla çevre ülkelere daha az yatırım

yapılmasını, ucuz iş gücünün daha kaliteli hale yükseltilmesi gibi konularda farklı politikalar geliştirdiklerini görmekteyiz (Yalçın, 2004).

Merkez çevre kuramına göre, çevre ülkelerden merkezi ülkelere göç eden niteliksiz iş gücünün sanılanın aksine nitelikli iş gücü olarak ülkelere geri dönmeyecektir. Hatta hatta ülkedeki nitelikli iş gücünü de zamanla göç potansiyeli oluşturarak merkeze doğru çekecek olup nitelikli iş gücünü merkezi yerlere doğru akacaktır. Göçler, çevre ülkeleri gelişmiş hale getirmekten çok bu çevre ülkeleri daha da yoksul hale dönüştürerek ve hammadde kaynaklarını daha da hızlı bir şekilde tüketilmesine yol açacak bir olgu haline gelmektedir (Yalçın, 2004).

Merkez çevre kuramına göre ve Dünya sistemleri teorisinde Dünya tek bir sistem olarak ele alındığından dolayı ve bu sistem üzerindeki sömüren ve sömürülen ülkelerdeki ucuz işgücü yöneliminin olmasından sebep olduğu için bu teori çağımızdaki hızlı küreselleşmeyi ve küreselleşen dünyadaki işgücü hareketlerine işaret ettiği görülmektedir. (Çağlayan, 2006). Bu teoriye göre gelişmemiş ya da az gelişmiş çevre ülkelerdeki ham madde ve iş gücü ihtiyacı kapitalist sistem içerisinde gelişmiş ülkelerin hakimiyetine geçmiştir. İşçi göçleri karşılıklı faydalanmaktan ziyade bir tarafın bu taraf da merkezi ülkenin faydalandığı ve hâkimiyetini daha da pekiştirdiği ve güçlendirdiği bir tutum ile karşılaşmaktayız. (Gezgin, 1991).

Parekh'in töç teorisi sınıflanması. Parekh, diğer göç kuramlarında farklı olarak göçle ilgili liberal görüşün olduğu, toplumcu görüşün olduğu ve etnik ya da milliyetçi görüşün olduğunu savunmuştur (akt. Hülür, 2014). Bu üç farklı görüş teorileri şunlardır:

1. Liberal görüş: İnsanların dinine, ırkına, siyasi görüşüne ve etnik kimliğine bakmadan toplumun ihtiyaç duyduğu beklentilerini karşılamak amacıyla devletin kontrolünde gerçekleştirilen göçler liberal görüşle açıklanmaktadır. Liberal görüşe göre devlet ülke ekonomisini geliştirmek amacıyla ihtiyaç duyduğunda göçmenleri ülkesine kabul edebilir, ihtiyaç hasıl olmaz ise dilediği gibi göçmenleri tekrar gönderebilir. İş gücü ihtiyacı olduğunda göçmenlerin devlet kontrolüyle ülkeye alınacağını, ihtiyaç sona erdiğinde ise göçmenlerin

devletin müdahalesiyle duracağını ve tekrar geri gönderileceğini savunarak göçmenlerin göç zincirinde mekanik bir unsur olarak kabul edilmektedir (Yalçın, 2004).

2. Toplumcu görüş: Bu görüşe göre ise ülke, bir biriyle kaynaşmış insanların geçmiş ilişkileri olan bireylerin oluşturduğu ortak değerlerinden, anlamlarından, duygularından, ilgilerinden, yargılarından ve ortak geçmişlerinden oluşan bir bütündür.

Ülkede yaşayan insanların bireysel kimliklerinin dışında bir de toplumsal kimlikleri bulunmaktadır. Toplumsal kimlik ülkedeki insanları birbirine bağlayan, kaynaştıran ve onları toplum yapan en önemli unsurdur. Liberal görüşün tersine toplumcu görüşte ülkenin sadece insanlardan ve onları yönetecek, yönlendirecek yöneticilerden oluşan mekanik bir yapı olmadığıdır. Bundan dolayı toplumcu görüşe göre göç olayına daha temkinli yaklaşılması gerekmektedir. Çünkü topluma gelecek olan göçmenlerin toplumla uyum sağlaması çok önemlidir. Bu sebepten ötürü göçmenlerin topluma uyum sağlayabilecek kişilerden seçilmesi gerekmektedir. Aksi durumda ülkeye gelen göçmenlerin toplumla uyum sorunu ortaya çıkacağı kaçınılmazdır (Yalçın, 2004).

3. Etnik ya da milliyetçi görüş: Bu görüşü incelediğimizde ise bir ülkeyi oluşturan insanlar asırlarca birlikte yaşamış, ortak değerler oluşturmuş ve bunun etrafında toplanmıştır. Ortak bir tarihin mirasçısı olmuşlardır. Birbirlerine kan bağı ile bağlanmışlardır. Ülkede yaşayan insanlar birbirine kan bağı ile bağlandıkları için ve ortak değerler etrafında toplandıklarından dolayı göç noktasında ülkeye gelecek göçmenlerin ancak kan bağı ile bağlı olmaları şartıyla kabul edilmesi gerekmektedir. Eğer ülkenin işgücü ihtiyacı var ise dışarıdan gelecek göçmenlerin ancak ve ancak geçici olarak misafir kabul edilerek ülkeye alınmalıdır (Yalçın, 2004).

Parekh'in göç teorilerini sınıflandırma yaparken ekonomik unsurları, sosyal unsurları ve kültürel unsurları, milliyetçilik unsurları ve etnik unsurları ön plana almıştır. Göçlerin ekonominin denetiminde olduğunu ve göçmenlerin göç zincirinde mekanik bir halka gibi yer

alan liberal görüşün insanları makine gibi görerek hataya düşmüştür. Göçlerin devlet kontrolünde olabileceğini ve ihtiyaç kalmadığında göçmenlerin geri gönderilebilmesi gerçeğe uymayan bir durum olduğu açıkça görülmektedir. Toplumcu ve etnik görüşe göre ise göç sonrasında ortaya çıkan toplumsal yapı ile göçmenler arasındaki uyum problemlerine dikkat verilmesi gerektiği üzerinde durulması bakımından bu iki görüş çok önemlidir.

İlişkiler ağı (Network) teorisi. Bu kuram öncesi incelenen göç ile ilgili kuramlar daha çok göçe kaynaklık eden nedenleri vurgulamaktadır. Göçün niceliksel ve niteliksel durumuna odaklanmaktadır. Birçok göç kuramının, ekonomik temellere dayanması, tarihsel pencereden uzak olmasından dolayı, zaman olarak durağan bir yaklaşımı benimser. Ama günümüzde yaşanan göçler ve göç gerçeği, sosyal zemindir. Ve bundan dolayı hiçbir şekilde tarihsel perspektiften koparılamaması ve oluşan herhangi bir göçün zaman ve mekân ilişkisinin göz ardı edilememesi son derece önemli ve üzerinde durulması gereken durumlardır. Şu hiçbir zaman unutulmamalıdır ki her göçün bir karakteristik yapısı vardır. Bu sebepten ötürü her göç kendi içerisinde incelemesi ve araştırılmalıdır.

İlişkiler ağı kuramında göç edilen yere ilk defa gelen öncü göçmenler, gidilen yer ile ilgili ve geldikleri yer ile ilişki kurduklarından dolayı, göç edilen yere daha fazla göçmen gelmesini sağlamaktadır. İlk göç eden bireyler edinmiş oldukları deneyimlerden, yaşadıkları problemlerden, olumlu ve olumsuz durumları arda kalan potansiyel göçmenlere aktarması sonucunda ülkeye göç akımları artarak devam edecektir (Yalçın, 2004). Bu durum aynı zamanda sosyal uyumu kolaylaştıracak ve bu ağlar sayesinde göç edilen ülkede sosyal hayata uyum sürecini yumuşak geçiş sağlayacaktır (Çağlayan, 2006).

Bu göç kuramında göç olgusu bir süreç olarak ele alınmaktadır. İlerleyen zamanlarda göçmenlerin göç etme nedenlerini sürecin ilk başındaki göçmenler ile kurdukları ilişkiler ile derinlemesine açıklamaya çalışmaktadır. Göçü neden sonuç noktasında tek bir duruma

bağlamamasından dolayı ve aynı zamanda göçü zaman ve mekan ilişkisi ile göç edilmesindeki bireysel farklılıkların olmasını savunduğundan dolayı çok önemli bir kuramdır. Yukarıda bahsedilen ilişkiler ağı kuramının özelliklerinden dolayı göçün karmaşık ve giriftli yapısından dolayı diğer kuramlara göre daha ön plana çıkmaktadır.

Göç Çeşitleri

Göç, tüm toplumları etkilemekle beraber o toplumu değişime itmektedir. Göç, farklı nedenlere ve sebeplere bağlı olarak ortaya çıkan bir olgudur. Göç, neredeyse insanlık tarihinin başlangıcından beridir vardır. Gerçekleşen her göç olayı kendine has bir yapıdadır.

Göç kavramını daha iyi anlayabilmek ve derinlemesine inceleyebilmek amacıyla göçler farklı açılardan sınıflandırılmıştır. Genel anlamda göç kavramını, göçün oluşmasına neden olan iradeye göre; zorunlu-gönüllü göç, göçün yoğunluğuna göre ise; kitle göçü-bireysel göç, ülke sınırlarına göre değerlendirildiğinde ise; iç-dış göç, göçün yerleşme sürelerine göre ise; sürekli-geçici göç, göç eden topluluğun çalışma isteğine göre ise; emek-akıl göçü, can ve mal güvenliği nedeniyle oluşan yerinden zorla edilmesine göre ise uluslararası mülteci göçü olarak sınıflandırılabilir.

Gönüllü-zorunlu göç. Bu göç türü, göç edenlerin tamamen kendi istekleriyle gerçekleştirdikleri, göç edenlerin serbest bir şekilde oluşan bir olgu olabileceği gibi kendi rızaları dışında da farklı güçlerin etkisiyle de oluşabilir. Göç edenlerin iradesine göre ise göçler zorunlu ve gönüllü göç olmak üzere ikiye ayrılabilir. Göç türlerinin hemen hemen tamamını kapsayabilecek nitelikte olan bu göç analizi göç sürecinin başında göçmenin göç etme eylemini gerçekleştirirken kendi rızasını kullanması mı yoksa farklı kuvvetler tarafından zorlama mı yapıldığı ile ilgilidir.

Gönüllü göç; göç edenlerin daha iyi hayat koşullarına ulaşmak amacıyla, buldukları yerde iş olanaklarının yetersiz olmasından dolayı, maddi imkânları, güvenlik ve çeşitli sosyal

imkânlara ulaşmak amacıyla kendi rızalarıyla serbestçe yer değiştirme hareketi olarak tanımlanabilir (Akkayan, 1979). Kırdan kente doğru olan göçler, daha iyi bir yaşam koşullarına sahip olmak amacıyla yapılmaktadır. Uluslararası göçler, işçi göçleri gibi göçmenlerin kendileri gerçekleştirdiklerinden dolayı göçler gönüllü göçe örnek verilebilir. Gönüllü göçte göç eden bireyleri göçe yönlendiren dışarıdan gelen göçe zorlayıcı ve göçe itici hiçbir neden yoktur. Gönüllü göçler tamamen göç edecek olan bireylerin kendi istekleri, arzuları ve en önemlisi göç edilecek yerdeki çekici etmenler etkili olmaktadır.

Zorunlu göç ise; göç eden bireylerin kendi istekleri, arzuları dışında gerçekleşen farklı etmenlerin oluşturmuş olduğu mecburi yer değiştirme hareketidir. Olarak kısaca tanımlanabilir (Akkayan, 1979). Bu göçe neden olan etmenler; doğal afetler olabilir, savaşlar olabilir, iç karışıklıklar olabildiği gibi aynı zamanda devletin çeşitli sosyal, ekonomik ve güvenlik gibi konularla ilgili gerçekleştirdiği etmenlerde zorunlu göçe iten etmenlerdir. Zorunlu göçte göç edenlerin kendi istekleri dışında gerçekleşen zorlayıcı etmenler oluşturur. Göç edilen yerdeki çekici etmenler değil göç edinilmekte olan yerdeki itici etmenler göçe neden olmaktadır. Zorunlu göçlere örnek olarak; nüfus mübadeleleri, doğal afetler nedeniyle gerçekleşen göçler, ilkel göçler zorunlu göçlere örnek gösterilebilir.

Kitle-göçü-bireysel göç. Göçün durumuna göre kitlesel olabildiği gibi bireysel de olabilir. Göçün demografik bir süreç olarak nitelenmiş olursak göç hareketliliği bir yerden başka bir yere farklı sebeplerle bireylerin bireysel olarak ya da grup halinde yer değiştirmesidir (Akkayan, 1979).

Bireysel olan göç türünde göç edenler göç sürecinde aktif olarak yer almaktadır. Göç etmeye tamamen kendileri karar vermekle beraber göçün neden ve sonuçları noktasında yeterli bilgiye sahiptirler. Göç edecekleri yeri göç edenler kendileri seçmekte, büyük beklenti ve iyi yaşam koşullarına sahip olma arzusu göçü oluşturmaktadır. Kitlesel, grupla ya da topluca yapılan göç türü ise devletlerarası sosyal, ekonomik veya siyasi vb. sebeplerle ortaya

çıkılmaktadır. Bu göç türü bireysel göçün dışında göçe tabi tutulan toplumlardaki tüm bireyleri ilgilendirmektedir (Kaygalak, 2009).

İç-dış göç. Ülke sınırları esasına göre tanımlanan göçler ise iç ve dış göç olarak ikiye ayrılmaktadır. Ülkenin sınırları içerisinde köy, kasaba, kentler vb. ülke içinde gerçekleşen yer değiştirme hareketlerine iç göç denilmektedir. Sürekli ya da belli bir süre kalmak amacıyla ülkenin sınırları dışına yapılmış olan göçler türüne ise dış göç denir (Akkayan, 1979).

İç ve dış göç, göç veren ve göç alan yerler arasındaki mesafeye göre belirlenmiştir. Ülke içinde daha kısa mesafeli göçlere iç göç denilmekte, daha uzak mesafelere yapılan ülke sınırları dışında oluşan uluslararası göçlere ise dış göç denilmektedir (Kaygalak, 2009).

Bir ülkenin sınırları dahilinde oluşan iç göçler; kırdan kıra, kırdan kente, kentten kente, kentten kıra şeklinde gerçekleşmektedir. Dış göçler ise belli bir süreliğine olduğu gibi daimi olarak kalmak üzere ülke sınırlarının dışında farklı bir ülkeye yönelik yapılan yer değiştirme hareketidir (Yalçın, 2004).

Sürekli-geçici göç. Yerleşme sürelerine göre göçleri sürekli ve geçici göç şeklinde gerçekleşmektedir. Sürekli olan göçlerde göç edenler gittikleri yerde sürekli olarak kalmayı planlayarak göç ederler (Yalçın, 2004).

Sürekli kalmak nedeniyle yapılmış olan göçler göç edilmiş olan yere yerleşmek ve kalıcı olarak kalmak amacıyla yapılmış olan ve göç edenlerin terkedilen yere bir daha dönmek üzere yapılmış olan sürekli göçlere denir. Kalıcı olarak yerleşmek nedeniyle yapılan göçlere sürekli göçe örnek verilebilir.

Geçici göç ise, belli bir nedenden ötürü geçici bir süreliğine bir bölgeden başka bir bölgeye göç etme durumudur. Geçici göç türünde göç edenler gittiği yere geri dönmek üzere göç etmeleridir. Göç edilen yere kalıcı olarak yerleşme planları yoktur göçmenlerin. Bu göç türüne örnek olarak; belli bir süreliğine çalışmak amacıyla yapılan mevsimlik işçi göçleri,

eğitim almak için öğrenim süreci boyunca yapılan göçlere örnek verilebilir. Sürekli göç türünde göç etme sürecinin başından itibaren göç eden bireylerin akıllarında göç edilecek olan yere tamamen yerleşmek ve bir daha geri dönmek amacı vardır. Geçici göç türünde ise farklı etmenlerden dolayı belirli bir süre zarfında yapılmış olan göçlerdir. Örneğin sağlık amacıyla yapılmış olan göçler, eğitim almak amacıyla yapılan göçler ve mevsimlik iş nedeniyle yapılan göçlere geçici göçlere örnek verilir. Kısaca sürekli yapılmış olan göçler ile ve geçici yapılan göçler arasında en önemli fark göç sürecinin en başında göç edenlerin zihnindeki göç ettiği yerde kalma süresiyle ilgilidir.

Emek-beyin göçü. Emek ve beyin göçü gelişmiş ülkelerin iş gücü ihtiyacını bu göçün çekici faktörü iken gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde yaşanan istihdam ve işsizlik sorunları ise bu hareketliliğin itici nedenleridir. Nitelikli, kalifiyeli, eğitim düzeyi yüksek ve donanımlı bireylerin daha sağlıklı şartlarda çalışmak ve kapasitelerini daha iyi meydana çıkarmak ve daha iyi hayat standartlarına sahip olmak gayesiyle göç etmesine beyin ve emek göçü denir (Başaran, 1972).

Beyin göçü bir emek göçüdür ama ve lakin her emek göçü bir beyin göçü değildir. İstihdam amacıyla yapılan ülke sınırları içerisinde yapılan göçler ile ya da ülke sınırları dışına yapılan göçlere emek göçü olarak tanımlanır (İhlamur Öner ve Öner, 2012).

Özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda sanayileşmenin artmasıyla birlikte sanayileşen ve gelişen yerlere doğru bir göç hareketliliği başlamıştı. Bu bölgelerde iş gücü açığı ortaya çıkmasından dolayı az gelişmiş ve sanayileşmemiş yerlerden göç almış ve bu iş gücü açığı bu şekilde kapanmıştır. Bu şekilde ülke sınırları içerisinde veya ülkeler arasında ucuz iş gücünü sanayice gelişmiş bölgelere doğru hareket etmeye başlamıştır (Toksöz, 2006).

Emek ve beyin göçü, istihdam noktasında ve işgücünün oluşturmuş olduğu boşluğu doldurmak amacıyla yapıldığı gibi aynı zamanda eğitimsel ve mesleki nedenlerle de

yapılmaktadır. Emek ve beyin göçleri belirli bir süreliğine yapıldığı gibi daimi de yapılmaktadır (Trakya Kalkınma Ajansı. 2014).

Uluslararası mülteci göçü. İnsanların doğal yollarla oluşan nedenlerin açmış olduğu sebeplerle ya da insanoğlunun kendi elleriyle yaptıkları afetler, savaşlar, felaketler vb. gibi çeşitli sebeplerle evlerini, yurtlarını, topraklarını terk etmek zorunda kaldıkları ve daha güvenli olan yerlere doğru yapılmış olan yer değişikliği uluslararası mülteci göçlerini ortaya çıkarmaktadır.

Uluslararası zorunlu göç; insanların farklı zorunlu sebeplerle oluşan durumlar sonucunda evlerini, yurtlarını, vatanlarını, topraklarını terk etmekte ve hayatta kalabilmek amacıyla bu zorlayıcı sebepler olan etnik ya da dinsel, sosyal ve siyasi baskılar, savaş, çatışma, doğal afetler, kıtlık, salgın hastalıklar vb. sebeplerle toplu bir biçimde yer değiştirilmesi hareketi ve mültecileri, sığınmacıları, yerinden edilmiş bireyleri kapsayan kavram olarak adlandırılır (Sert, 2012).

Birleşmiş Milletler teşkilatınca kabul edilmiş olan 1951 Cenevre Sözleşmesi ile uluslararası zorunlu göçler yeni bir hukuksal nitelik kazanmıştır. 1951 Cenevre sözleşmesine göre ise bireyler ya da gruplar dini inançlarından dolayı, siyasi düşüncelerinden dolayı, etnik farklılıklarından dolayı güvenlik tehtidi durumları sonucunda “iltica (siyasi sığınma)” hakkını kazanmışlardır. İltica talebinde bulunan bireylerin güvenlik ve korunmaları bu sözleşme ile devletlerin sorumluluğundadır. Cenevre Sözleşmesi, ekonomik sebeplerle göç eden bireyleri kapsamamaktadır. Zorunlu sebeplerle yerinden edilmiş olan bireylerle ve siyasi sığınma isteği ile göç etmek isteyen mültecilerin haklarını yapılandırmıştır (Çelebi, Özçürümez ve Türkay, 2011). Zorunlu olarak göç etmiş olan göçmenler üç farklı şekilde sınıflandırılır.

- Birinci boyut göçmenleri mekâna göre sınıflandırılır. Mekâna göre yapılmış olan sınıflandırmada; uluslararası zorunlu göçmenler uluslararası sınırı geçenler; “mülteciler”,

“sığınmacılar” ve “uluslararası göçmenler” gibi kavramlarla ifade edilir. Ülke sınırları içerisinde oluşan göçmenler ise “ülke içinde yerinden edilmiş” şeklinde ifade edilmektedir.

- İkinci boyut ise zorunlu göçleri nedenlerine göre sınıflandırılmıştır. 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne göre iltica talebinde bulunan sığınmacıların “mülteci” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlara dahi olmayıp bölgesel anlaşmalar ile neticesinde ve ya BMMYK kararı ile mülteci olarak tanımlanmış olan göçmenler de vardır. Ama doğal afetler sonucunda, çevre koşullarıyla ve iklim koşullarından sebeple göç etmek durumunda kalan bireyler için hukuki bir statü sağlanmamıştır.

- Üçüncü boyut ise zorunlu göçleri zamana göre sınıflandırılmasıdır. Zamana göre yapılmış olan sınıflandırma ise sığınmacıların ilk göç ettikleri anda kamplarda kalmaları ve temel gereksinimlerin karşılanması şeklinde bir çalışma yapılır iken bu sığınmacılar için genellikle “yerinden edilmiş mülteci” tanımı kullanılmaktadır. Ama zorunlu olarak uzun süreliğine yurtlarını terk eden ve gidilen yerde uzun kalan sığınmacılara ise “uzun süren mültecilik durumu” şeklinde tanımlanmaktadır (Hazan, 2012).

Göç ve çocuk

Göç olgusunun birçok sonucu bulunmaktadır. Toplumsal sonuçları, psikolojik sonuçları, kültürel sonuçları, ekonomik sonuçları vb. gibi pek çok sonuçları vardır. Toplumsal sonuçları ve kültürel sonuçları çoğunlukla toplumsal kabul ediliş ve uyum süreciyle alakalıdır. Göç eden bireylerin toplumsal uyumları ve kabul süreçleri ile uğraşmaları ve göçmenlerin adaptasyonlarının süreleri tamamen bireysel farklılıklara göre değişiklik göstermektedir. Özellikle çocuk göçmenlerin bu süreçlerden çok daha fazla etkilenmekte. Göçle beraber ortaya çıkan istihdam sorunları, barınma sorunu, sağlık sorunu, eğitim sorunu, yabancılaşma durumları, kültür şoku gibi birçok problem yaşayan göçmen aileleri bu tip problemleri kendi çocuklarına da yansıtmaktadır (Güzel, 2013).

Çocukların bu sorunlarla başa çıkması da kolay bir durum değildir. Göçün ilk başlarında göçmen çocuklar eğitim, sağlık, barınma, sosyal güvenlik gibi pek çok temel ihtiyaçlarını karşılayamadan yaşamak zorunda kalmaktadır. Düzensiz göçe maruz kalan çocuklar eğitim, sağlık, barınma gibi temel haklarından daha çok yoksun kalmaktadır. Savunmasız olan göçmen çocuklar temel ihtiyaçlarının karşılanmamasından dolayı hak ihlalleri de artmakta. Göç sürecinden çocuklar çok etkilenmekte ve zorlanmaktadırlar.

BMMYK'nın 2015'te yayınlamış olduğu rapora göre; maalesef dünyadaki mültecilerin % 51'i çocuklardan oluşmaktadır. Çocuklar aileleriyle beraber ve ya aileleri olmadan tek başlarına göç etmektedirler (UNHCR, 2015a).

Göç sürecinde çocuklar şüphesiz yetişkin göçmenlere oranla daha fazla etkilenmekte ve zorlanmaktadırlar. Bir çocuğun en temel hakları ve ihtiyaçları olan barınma, eğitim, sağlık hizmetlerine erişim vb. gibi haklarının ve ihtiyaçlarının karşılanmasında göçmen çocuklar birçok zorluklarla karşılaşmaktadır.

Göçmen çocukların göç ettikleri ülkelerde yoksulluk ve fakirlik sebebiyle düşük ücretle çalışmaları, ekonomik sıkıntılar yaşamaları, çocukların gelişimlerinde çok önemli yer tutan oyun oynamalarından mahrum kalmaları gibi sorunla göç eden çocukların yaşadıkları problemlere örnek verilebilir (Özservet ve Sirkeci, 2016).

Çocuk haklarının tanınması, korunması amacıyla 20 Kasım 1989 yılında BM tarafından “*Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*” si kabul edilmiş ve üye devletlerin ikisi dışında diğer tüm devletler bu sözleşmeyi onaylamışlardır (akt. Akyüz, 2000). “*Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*”sinde çocukların hakları koruma altında alınmıştır. Bu korunma hakları dört kategoride koruma altına alınmıştır. Koruma altına alınmış olan bu haklar şunlardır;

1. Yaşamsal Hakları
2. Katılma Hakları

3. Korunma Hakları
4. Gelişme Hakları

“Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ”sinin ikinci maddesi ile; taraf ülkeler kendi bünyeleri altındaki her çocuğa, göçmen çocuklar da dahil olmak üzere anne babalarının veya yasal vasilerininin sahip oldukları ırk, renk, cinsiyet, inanç, siyasi düşünceden ötürü hiçbir sebeple ve şekilde ayırım yapmamaları gerekir. Taraf devletler aynı zamanda bu çocukların korunmasını sağlamalı, temel haklarının verilmesini sağlamalı ve ihlal edilmemesinden sorumludur. BM, “Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ”siyle bütün dünya çocuklarının haklarını koruma altına almakla beraber özellikle de zor durumda yaşamakta olan ve hakları ihlal edilen göçmen çocukların da haklarını sözleşmeyi imzalayan devletlerce koruma altına almaktadır.

Farklı sebeplerle göç etmek zorunda kalan çocukların sağlıklı bir çocukluk dönemi geçirebilmeleri için ve aynı zamanda ileriki yaşlarda topluma kazandırılmak amacıyla çok önemlidir. Göçmen çocukları topluma kazandırabilmek için de devletler çocukların temel haklarını koruma altına almakla beraber çocukların temel haklarına ulaşmasını sağlamalı ve kolaylaştırmalıdır. Topluma kazandırılması gereken çocukların devletler tarafından aynı zamanda çocukların topluma uyumlarını ve bütünleşmesini sağlamak adına çeşitli politikalar ve uygulamalar geliştirmeli ve uygulamalıdır.

Göçmen çocukların topluma uyumlarını ve bütünleşmesini kolaylaştıran en önemli yollardan biri şüphesiz eğitim yolu ile olmaktadır. Göçmen çocukların kayıp nesiller olmasını için toplumun kültürünü, tarihini, dilini, toplumsal normlarını öğrenmeleri ve bunlara göre davranmalarını sağlamak eğitim sayesinde aşılabilir. Eğitim çocukların en mühim temel haklarından biridir ve aynı zamanda da kayıp nesiller olmamaları adına ve de en önemlisi topluma uyum, adaptasyon ve bütünleşmesini sağlamak için çok ama çok önemli bir araçtır.

Suriye, Sığınmacılık ve Türkiye’de Uygulanan Sığınmacı Politikaları

Sığınmacılık uluslararası bir durum niteliği taşımaktadır. Normal koşullarda her kişi kendi yurttaşı olduğu ülke tarafından korunmakta iken ülkesinde doğrudan yaşamını tehdit eden bir savaş durumu, dini sebeplerden ötürü tehditlere maruz kalması, etnik nedenlerden dolayı, siyasi, sosyal sebeplerle kendi ülkesi tarafından korunamayan bireyler, kendilerine başka bir ülke tarafından korunma sağlanması için başvurumaktadırlar. Bu duruma örnek olarak ikinci Dünya Savaşı döneminde yaşanmış ve yirmi milyona yaklaşık insan başka ülkelerde yaşama yolları aramak zorunda kalmışlardır.

Suriye krizi ile 2011 yılından itibaren milyonlarca Suriyelinin ülkelerinden ayrılmak durumunda kaldığını ve milyonlarca insanlarında ülkelerinde yer değiştirmek zorunda kaldığına şahit olmaktadır (Erdoğan, Kavukçuer ve Çetinkaya, 2017; Hughes, 2014). 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi’ne göre (1961) mülteci 1 Ocak 1951 tarihinden evvel gerçekleşen olaylar neticesinde, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba aidiyeti veya siyasi fikirleri nedeniyle zulme uğrama korkusu gibi haklı nedenlerle kendi ülkesinin dışında bulunan ve bu korkularla oraya dönemeyen veya dönmek istemeyen kişilerdir.

1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967’de “Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Ek Protokolü” ile mülteciliğin çerçevesi hukuki olarak belirlenmiştir (Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Ek Protokolü). 1951 sözleşmesinin gündeme geldiği dönemde dünya tarihi kesitine baktığımızda, mülteci statüsünün kurumsallaşma sürecinin, sömürgeciliğin ve ulusal bağımsızlık döneminde Afrika mülteci sorununun ABD ve AB’ye sıçramasıyla oluşmuştur. Irk ayrımcılığı ve Doğu Bloku’nda kurulan yetkeci yönetimlerden siyasi görüşler nedeniyle kaçırlara rastladığı görülmektedir (Baklacioğlu, 2010).

Bir başka tanımlamaya göre ise bir ülkede sığınma hakkında bulunan ve kabul edilen kişiye “mülteci”, bir ülkeye mülteci olarak sığınmada bulunup henüz mültecilik statüsüne erişememiş kişi “Sığınmacı” olarak tanımlanmaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009). Mülteci ve sığınmacı kavramlarına Türkiye’deki hukuki düzenlemeler kapsamında baktığımızda, kavramlar arasında uluslararası düzenlemelerde bulunmayan bir farklılık mevcuttur.

Cenevre Sözleşmesi’nin en önemli amacı savaşın oluşturmuş olduğu etkilerinden insanları korumak ve insanlığın uğradığı maddi, manevi zararları azaltmak ve karşılamaktır. Cenevre sözleşmesinde sığınmacıların eğitim kapsamındaki her türlü haktan yararlanması gerektiği vurgulanmıştır. Türkiye, koymuş olduğu ayrımla ise, göç eden bireylerin geldiklere yerlere göre haklarını sınırlandırmıştır (Karabağ ve Oğuz, 2018).

Misafir etme durumu, güç sahibi olanın zayıf olana sunduğu bir şey olarak anlaşılmaktadır. Bir devlet politikası kesinlikle olamaz. İnsan haklarının gerektirdiği, insanca yaşam koşullarına sahip olmayı gerektiren tanımlamalar ve hukuki statüler verilmelidir (Depeli ve Oğuz, 2015). Kılıç (2014) ilk andan itibaren sürece etki eden en temel sorunun hukuki tanımlamasının yapılmamasından kaynaklandığını vurgulamıştır. Mülteci değil misafir tanımlamasının ulusal olarak ve uluslararası hukukta hiç bir şekilde bilimsel karşılığı olmadığını vurgulamış ve sorunun temelinde bunun yattığını söylemiştir.

Biner ve Soykan (2016, s. 16) Türkiye’de Suriyeli sığınmacıların geçirdikleri zamanın artması ile ülkeleri ile olan bağlarının azaldığını ve Türk kültürüne uyum sağladığını vurgulamışlardır. Bu olayların uzun yıllar sürmesi ve halen sürmekte olmasından dolayı Suriye’deki şiddetin azalmaması durumunda da yaşamlarını Türkiye’de yaşamlarına devam edeceklerine itmiştir.

Ancak ve ancak uzun yıllar ülkelerinin dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıları Türkiyede kalmalarını sağlayacak en temel durum belki geçim sağlama, aidiyet geliştirme ve kültürel bir

bağlılık kurma süreçleri ile çok yakından ilgiliyse de Türkiye’de sahip olunan haklar ve hukuki statüler de çok ama çok önem teşkil etmektedir. Suriye’de yaşanmakta olan ve halen yaşanan durumun yalnızca istatistiki verilerle ortaya dökülmesinin sığınmacılar için bir umut olmayacağı açık bir şekilde bellidir. Suriyelilerin yaşamlarına ilişkin en önemli durum onların hukuki statü olarak tanımlamaların yapılması gerekmekte ve uygulanan politikaların değişime ve değiştirilmesi gerekmektedir. Sığınmacıların kayıp nesiller olmaması için kalıcı çözümler getirilmeli ve uygulanmalıdır. İnsan haklarına yeterince önem verilmeli ve Suriyelilerin yaşadıkları zor yaşam bir ölçüde kolaylaştırılmalıdır.

Mültecilik ve Sığınmacılık Konusunda Uluslararası ve Ulusal Alanda Hukuksal Düzenlemeler

Bu bölümde öncelikle uluslararası hukukta mülteci çocuklara hak sağlayan belgeler ortaya konulmuş, daha sonra Türkiye’nin 2011 yılından bu yana karşı karşıya kaldığı Suriyelilerin gelişine yönelik çıkardığı genelgeler, yönetmelikler, yasal düzenlemelere yer verilmiş, meydana gelen zorunlu göç karşısında kamu politikalarındaki değişiklikler ve dönüşümler ele alınmıştır.

Türkiye’nin Suriyelilerin Göçüne ve Eğitimine İlişkin İzlediği Politikaların Gelişimi

Son yıllarda Türkiye ve etrafında gerçekleşen değişimler ve Türkiye’nin de ortaya koymuş olduğu ekonomik gelişmeler sebebiyle Türkiye uluslararası anlamda göç eden mültecilerin tercih ettikleri bir yer haline gelmiştir. Yasal ve yasal olmayan şekillerde Türkiye’ye gelen mülteciler bir taraftan Türkiye’ye fırsatlar getirebilmekte; diğer yandan ise olası tehditlere sebep verebilmektedirler. (Kaya, 2015).

2011 yılının Nisan ayında Suriyeli göçmenlerin gelişi ile başlayan dönemde Türkiye, öncelikle aciliyetli önlemler alarak birçok çözümler ortaya koymuş; Suriyelilerin hukuki

durumlarını netleştirecek çalışmalar meydana getirmiştir. (Suriyeliler Koordinasyon ve Planlama Çalıştayı, 2016, s. 14). Bu politikalar açık kapı politikası, geri göndermeme ilkesi, gelen kişilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması konularını ele almaktadır. Böylelikle ilk olarak 2012 yılında, 30.03.2012 tarihli ‘Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge’ yayınlanmıştır. Yönerge Suriyelilerin Türkiye’ye gelişi ile ortaya çıkan ilk hukuk belgesi olma özelliği göstermektedir. Sonraki yıllarda, 2014 yılının Nisan ayında çıkarılmış olan 6458 sayılı ‘Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’ ve Kalkınma Bakanlığı tarafından düzenlenen ‘Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’ göçün Türkiye tarafından önemli bir şekilde ele alındığının ciddi bir göstergesi olabilir. (Kaya, 2015, s. 17).

Türkiye mülteci ve sığınmacılarla ilgili olarak herhangi bir yasaya sahip olmamakta ve 1994 tarihli “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni İsteyen Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” kapsamında mülteci hukuku zeminini sağlamış olmaktadır. Bu yönetmelik sayıları neredeyse üç buçuk milyona ulaşan Suriyeli mültecilerin durumu ve aciliyetli insani yardım düzenlenmesi gibi koşullarda yeterli olmadığı bildirilmektedir (Eşit Haklar İçin İzleme Derneği [ESHİD], 2013, s. 12).

Resmi Gazete’de 11 Nisan 2013 tarihinde yayınlanıp yürürlüğe giren ve Nisan 2014’te uygulamaya başlanılan 6458 sayılı YUKK ile birlikte, göç konusuna ilişkin politikaları hayata geçirmek, ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği sağlamak üzere (www.goc.gov.tr, 2017) Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur (ESHİD, 2013, s. 12).

Suriyeli çocukların eğitimine yön verecek politika ve çalışmalar ise farklı kuruluşların farklı zamanlarda yayınlamış oldukları genelgeler, yönetmelikler ve projeler yoluyla hayata geçmektedir. Buna dayanarak Türkiye'nin geri göndermeme ilkesine bağlı kaldığı görülmekte ve Suriyelilerin eğitimi ile ilgili hakları ana hatları ile belirlenmiştir. 2013 yılının Nisan ayında yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) genelgesi ile Türkiye'nin Suriyeli göçmenlere güvenli bir yaşam alanında yeme, içme, barınma, sağlık ve eğitim hizmeti verebilmek amacıyla gereken ortamın oluşturmasına açıklık getirilmiştir; 26.09.2013 tarihinde yayınlanan "Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri" adlı MEB genelgesi ile birlikte geçici koruma altında bulunan bütün Suriyeli çocukların eğitim hakkı ön plana çıkarılmıştır.

Belirtilen ilgili genelge ile eğitimlerine zorunlu ara vermek durumunda kalmış Suriyeli öğrencilerin eğitim öğretimde yıl kaybı yaşamamaları sebebiyle onlara nitelikli bir eğitimin sunulması karar verilmiş olup, yürütülecek eğitim hizmetleri MEB'in sorumluluğuna verilmiştir. Suriyeli yurttaşlarının da (öğretmen veya uygun kişiler) ücret istememeleri koşulu ile Suriyeli çocuklara gönüllü olarak eğitim hizmeti verebilmesi şartı getirilmiş, eğitim programının MEB kontrolünde hazırlanması sağlanması vurgulanmış, Türkçe bilmeyen ve öğrenmek isteyen Suriyelilere Türkçe ve mesleki eğitim kurslarının açılması amaçlanmıştır (MEB, 2013).

Bu genelge ile Suriyeli çocukların kamplardaki ve kamplar dışındaki eğitim ortamlarını düzenleme ve iyi bir duruma getirmeyi hedeflemektedir. Suriyelilerin eğitimi ile ilgili sorunların çözümü amacıyla farklı örgütler arasındaki koordinasyon sağlamak çok önemlidir.

Bu genelgede, verilecek eğitim hizmetlerinin yasadışı Suriyeli okulların çoğalmasını kontrol altına almak amacıyla sadece MEB ve Bakanlık tarafından yerel olarak görevlendirilen personel tarafından planlanması gerektiği, koordine edilmesi ve izlenmesi gerektiğinden söz

edilmiştir. Genelgenin, illerdeki eğitim yetkililerini harekete geçirmeye başlamıştır (Tezel, 2018).

Daha sonraki zamanlarda çıkarılmış olan “Yabancılara Yönelik Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Genelgesi” ile (2014/21 sayılı MEB Genelgesi) Suriyeli çocuklara yönelik eğitim hizmeti sunulması güvence altına alınmakla beraber daha nitelikli eğitimler verilmiştir. Söz konusu genelge, içeriğinde yabancıların eğitimine ilişkin olarak amaçların sağlanması, temel programların nitelikli hale getirilmesi, sorumluluk ve görevlendirmelerin ayrıntılı bir biçimde ele alınması vurgulanarak bütüncül bir özellik taşımaktadır (Özer, Ateşok ve Komşuoğlu, 2016).

Bu genelge üzerinden geçici koruma statüsüne sahip kişilerin devlet okullarına kayıt sürecinde “yabancı tanıtma belgesinin yeterli olduğu belirtilmiştir. Kayıt sürecinde bu değişikliğin kolaylık sağladığı anlaşılmıştır (Kurter, 2016).

2014 yılında çıkarılan 6883 sayılı “Geçici Koruma Yönetmeliği” (Ekim 2014 tarihinde yayınlanmıştır) ile Türkiye’de yaşayan kayıtlı Suriyelilere eğitim başta olmak üzere sağlık ve diğer temel hizmetlere erişim olanağı sağlanmaktadır (ERG, 2017). Geçici koruma statüsü altında olan Suriyelilerin eğitim hakkı, 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 28. maddesinde “Eğitim Hizmetleri” başlığı altında dört alt maddede ele alınmıştır (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). MEB 2015-2019 Stratejik Planı’nda (2015), Suriyelilere yönelik oluşturulacak eğitimlerin denklik programlarını daha işlevsel duruma getirmeye yönelik hedefler belirlenmiştir (MEB, 2015, s. 37; MEB, 2017a, s. 10).

MEB gerek geçici koruma statüsündeki çocuklar gerekse de ülkenin tüm çocuklarının daha iyi eğitim alması için uzun vadeli ve nitelikli eğitim politikalarının geliştirilebilmesi amacıyla “Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı” kurulmuştur (MEB, 2016c). Bu

başkanlığın kurulması ile özellikle 2016 yılı ve sonrasında uyum sürecinin hızlandığını söylemek mümkündür (Ayaşlı, 2017).

Ocak 2016 tarihinde “Geçici Koruma Altındaki Mültecilerin Çalışma İznine ilişkin Yönetmelik” çıkarılmış ve altı aydan fazla Türkiye’de geçici koruma altında bulunan sığınmacılara da çalışma izni alabilmeleri sağlanmıştır (ERG, 2017). Suriyeli sığınmacılar dil öğrenmeleri eğitim noktasında uyumlarını ve eğitim durumlarını önemli hale getirmesinden dolayı dil öğretimi üzerinde çok durulmuş ayrıca Suriyeli öğrencilere ait oldukları kültür ve konuştukları dili yaşatmaları amacıyla da ders saatleri dışında Arapça eğitim verilmektedir.

Dil sorununun hem sığınmacıların eğitimini zorlaştırmadan dolayı hem de ülkeye bütünleşmesini engellemesinden dolayı bu amaçla toplumsal uyumu kolaylaştırmak ve hızlandırmak amacıyla Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’ne bağlı Halk Eğitim Merkezleri’nde hem Suriyeli öğrencilere hem de ailelerine yönelik Türkçe dil kursları açılması kararlaştırılmıştır (MEB, 2016b).

Göç ve İnsan Hakları Temelinde Eğitim Hakkı

Rawls (2006, s. 8) haksız savaşların artmasından dolayı göçler artmaktadır. Göçlerle beraber büyük sorunların olduğunu bildirmektedir. Göçün nedenlerini ise; dini ve etnik azınlıklara baskı yapılarak insan haklarının ihlal edilmesi sonucunda, savaşların, ekonomik sıkıntıların, siyasi baskılardan kaynaklandığına vurgu yapmaktadır.

Her ne sebeple olursa olsun ve hangi yollarla gelmiş olursa olsunlar göçmenlerin bulunduğu ülke yetkililerinden kendilerine kesinlikle ayrımcılık yapılmaması gerektiği, dini özgürlüklerinin güvence altına alınması gerektiği, mahkemelere sınırsız erişim olanaklarından yararlanması gerektiği, çalışma olanakları oluşturulması gerektiği, eğitim haklarının sağlanması ve ulaşılır hale getirilmesi gerektiği, barınma gereksinimlerinin karşılanması gerektiği, kamu yardımlarından yararlanması gerektiği, seyahat edebilmesini ve bulunduğu

ülkeden kovulmamasını isteme hakları bulunduğu vurgulanmıştır (Cenevre Sözleşmesi, 1951).

Göç eden bireylerin yaşadığı en büyük zorluklardan biri, toplumdaki yalıtılmış olmaları ve de kamplarda belirsiz bir bekleyiş içerisinde yaşamalarıdır. Bu sorunun sonucunda onların sağlık ve eğitim gibi en temel haklardan yararlanamamalarına yol açmıştır. Eğitim, temel bir insan hakkı olarak kabul görmeye beraber birçok sorunun çözüm yolundan en önemlisini oluşturmaktadır (Çakır, 2006). Eğitimin bu şekilde önemli olmasına rağmen göçmenlerin çoğu eğitim noktasında eksik kalmaktadır. Suriye’de devam eden iç savaşın uzamasından dolayı, buna bağlı olarak mülteci göçünün devam etmesinden ötürü birçok sorunun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bunların en başında ve en mühimi şüphesi eğitim sorunudur. BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 26. maddesinde herkesin eğitim hakkına sahip olduğu, ilköğretimin zorunlu, parasız ve herkese açık olduğu noktalarında eğitim hakkına değinilmektedir (Resmi Gazete, md. 26, 27.05.1949)

Anayasanın 42. maddesinde eğitim hakkı şu şekildedir; “Kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz. İlköğretim kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve devlet okullarında ücretsizdir” (Resmi Gazete, md. 42, 7.11.1982) şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca 2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Yasası’nda korunma gereksinimi olan veya suça sürüklenen çocukların korunacağı ve haklarının güvence altına alınacağı belirtilmiştir.

Christie ve Sidhu (2002) sözü edilen eğitim hakkı bildirilerinin yalnızca kurumsal zeminde karşılık bulduğunu savunmuşlar, mültecilere eğitim hizmeti verilmesinin sadece kurumsal zeminde olduğunu ve kurumsal olan bildirilerinin gerçekte bağdaşmadığını ve sembolik bir anlam taşıdığını belirtmiş. Suriyeli çocuklar için yapılacak yasal düzenlemelerin, onların kültürlerinden ve kimliklerinden vazgeçmelerine izin vermeden yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Sığınmacıların ülkeye uyum noktasında bütünleşmelerini sağlayacak eğitimlerin

planlaması ve verilmesi şüphesiz çok önemlidir ancak kendi dillerini ve kültürlerini yaşamalarının da sağlanması çok önemlidir (McCall ve Vang, 2012).

Suriye ve Mültecilik Olgusu

Arap baharı Ortadoğu halklarına otoriter yönetimlerle mücadele etmeleri ve demokrasinin ülkelerine gelmesini istemleri ve elde etmeleri için bir deneyim sunmuştur. Suriye dışında isyanların barışçıl özelliğini koruması, isyancıların şiddeti ısrarla reddetmeleri uzun dönemli demokrasi mücadelesi için büyük kazanımlar sağlamış. Tunus ve Mısır'da elde edilmiş olan başarıyı -doğu bilimciler Arap isyanlarını bir başarı olarak görmemekte, yetkeci hükümet yapılarını dönüştürmenin olanaksız olduğunu düşünmektedirler- yıllardır özgürlük demokrasi için mücadele eden, katılımla, hesap verebilirlik istemleriyle seslerini yükselten bireylerin birçok kesim tarafından görmezden gelinmesine yol açmıştır (Dalacoura, 2011).

Tunus'ta başlayan hareketler Suriye hükümeti yaşanan protestoların kendisi için bir tehlike oluşturmadığını hükümetin bundan etkilenmeyeceğini düşünmüştür (Kawakibi, 2013). Ama Suriye'de durum diğerler ülkelerden daha farklı bir olaya dönüşmüş, hükümet ile muhalifler arasında her geçen gün artan şiddet, yüz binleri aşkın kişinin yaşamını yitirdiği bir iç savaşa dönüşmüş, binlerce kişi de zorunlu olarak yerinden edilmiştir (Demirtaş, 2014).

Arap baharı sürecinde olaylar Suriye'ye sığmadığında birçok ögenin hesaplarını alt üst eden bir direnişle karşılaşmıştır. İsyen, birçok kamu hizmetlerinin düzeltilmesi istenilmesiyle başlamış; Dera'da duvarlara yazı yazan gençlerin başına gelenler özellikle gözaltına alınmaları ve işkenceye maruz kalmaları gösterileri daha da çok artırmıştır. (Kawakibi, s. 2; Taşkesen, 2015, s. 62).

Dış etkenlerin oluşturduğu durumlar ve müdahalelere açık olmasının yanı sıra kuraklığa bağlı olarak da halkın ekonomik refah düzeyinin düşmesinden dolayı, isyanın özellikle Dera'da

başlamasının nedenleri olarak görülmektedir (Kelley, Mohtadi, Cane, Searer ve Kushnir, 2015, s. 3241).

Devlet kaynaklarının yetersizliğinden ötürü ve yetkililerin kaynakları yönetememesi kuraklığın olumsuz etkileri büyümüş, bunun sonucunda şehirde işsizlik ve yoksulluk artmıştır. Artan yoksulluk, kırsal bölgelerde devlet hizmetlerinin azalması ve yatırımlarının olmaması, şiddetli baskı ortamının olması ve kaynakları kurutan yolsuzluğun olması ve artmasından dolayı olaylar oluşmaya başlamıştır (Amar ve Prashad, 2014). 2005'ten itibaren tarımla uğraşanları dışarıdan gıda yardımına bağımlı duruma getiren kuraklık, devletin buna sessiz kalması Dera'nın ayaklanmada ilk patlama noktası olması son derece önemlidir (Hilo Pinto, 2014). 6 Mart 2011 tarihinde yaşları on ile on beş arasında değişen on beş kişiden oluşan çocukların okullarının duvarına 'halk hükümetin yıkılmasını istiyor' yazdıkları için tutuklanmış (Sterling, 2012), sorguya çekilmiş ve gözaltında iken çeşitli işkencelere maruz kalmışlardır. Bu olaylardan etkilenen Dera halkı da sokaklara çıkmış ve devamında gösteriler ülkenin neredeyse tamamına yayılmıştır (Hilo Pinto, 2014, Kawakibi, 2013).

Göstericiler genellikle Esad'ın ekonomik reformlarıyla siyasi ve ekonomik olarak önemsizleşen bölgelerden ve toplumsal katmanlardan gelen köylü ve işçi kökenli insanlardan oluşmuştur. Suriye ayaklanması medyada ilk olarak Tunus ve Mısır ayaklanmalarının devamı olarak yansıtılmış ancak protestolar ülke çapında genel bir hareketlenme yaratmayı başaramayınca Suriye toplumundaki dini gruplar arasındaki fay hatlarının daha da derinleşmesini sağladığından, hükümet yanlısı gruplarla ve hükümet karşıtı grupların hareketlerle politikleşince, medyanın büyük bir kesimi ayaklanmayı iç savaş başlangıcı olarak vurgulamaya başlamışlardır (Hilo Pinto, 2014). Hükümet ise ilk olarak belirli toplumsal grupların istekleri karşılanmaya çalışılarak ayaklanmayı sona erdirmeye çalışmıştır. Hükümetin yapmış olduğu düzenlemeler ise şunlardır; zorunlu askerlik süresi indirilmiş;

tutuklular serbest bırakılmış, Dera valisi görevden alınmış, çalışanların ücretleri artırılmış, yolsuzlukla mücadele ve yeni istihdam alanları oluşturulması adımları atılmıştır (Hilo Pinto, 2014).

Hükümetin yapmış olduğu bu düzenlemeler Suriye halkı için yeterli olmamış, ülkede muhalefet ve İslamcı gruplar ön plana çıkmış ve sorun uluslararası bir boyut almıştır. Batı ve Arap ülkeleri Esad hükümetinin yönetimi bırakmasını isterken, Rusya, İran ve Çin Esad'a destek vermişlerdir (Orhan, 2013).

Suriye'nin tarihsel köklerinin ve arka planının incelenmesinin, ortaya çıkan olayların çatışmanın anlaşılmasının daha iyi olacağını ve olaylara farklı bir perspektifle olayları daha anlaşılır kılacağı düşünülebilir. Suriye Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Ortadoğu ülkelerinin büyük bölümünde olduğu gibi Osmanlı'dan Fransızlara geçmiş ve 1946'da Fransa'dan bağımsızlığını kazanan yabancı yönetimden kısa bir süre sonra ortaya çıkmaktadır. Suriye'de dini mezhep ve kültürler açısından bakıldığında uzun yıllar birbirleriyle barış içerisinde yaşayan çok çeşitli (Sünniler, Aleviler, Dürziler, Hıristiyanlar ve Kürtler) topluluklardan oluşmaktadır.

Fransız sömürgeciliğinin ortaya çıkmasıyla beraber, sözü edilen etnik ve dini gruplar arasında gerilimler yaşanmaya başlamıştır. Fransız yönetiminin sona ermesi ile birlikte ve yeni bağımsız bir Suriye için gençlerin savaşmak zorunda kalmasıyla yaşanan gerilim daha da artırmıştır.

1971 yılında Hafız Esad'ın (Beşar Esad'ın babası) iktidara gelmesiyle politik çatışmalar birazda olsa durulmuştur. Hafız Esad yedi yıllık bir süreç için seçilmiş olmasına karşın 2000 tarihine kadar yani ölümüne kadar iktidarda kalmış. Benzer tutumla yerine geçen oğlu Beşar Esad sürdürmüştür (Şirin ve Rogers-Şirin, 2015).

Türkiye’de göçün genel görünümü. Türkiye konumundan dolayı zaman zaman Orta Asya, Kafkaslar, Ortadoğu ve Balkanlar’da yaşanan olaylar ve yönetim değişiklikleri ile birlikte, askeri müdahaleler sonucunda, savaş ve çatışma ortamları ile birlikte yaşanan göçlerin geçiş noktası olmuştur (Özgür ve Özer, 2010).

Türkiye’de cumhuriyet dönemi ile birlikte ve sonrası dönemde 1980’li yıllardan itibaren göç hareketliliğinin belirgin bir biçimde artış olduğu söylenebilir. Hedef ülke veya uzun vadede bir geçiş ülkesi olarak düşünüldüğünde Türkiye çeşitli yıllarda kitlesel göç hareketlerinin merkezi konumuna geldiği görünmektedir (Akbaş Demirel, 2015).

Zaman içerisinde ülkemize gelen göçmenlere baktığımızda ise Bulgaristan göçmenlerinin yarısından fazlası ve Bosna’dan gelenlerin çoğunluğu ülkelerine geri dönmekle beraber Irak’tan ve İran’dan gelen göçmenlerin çoğunluğu ülkemizde bulunmaya devam etmektedirler (İçduygu ve Toktaş 2005).

Bunların dışında çok farklı ülkelere kınlar olmuştur. Kenya, Gana, Kongo, Nijerya, Somali, Moritanya, Sri Lanka ve Etiyopya gibi Afrika ülkelerinden; Afganistan ve Filistin’den Türkiye’ye giriş yapan göçmenler de bulunmaktadır (Yükseker ve Brewer, 2010).

Türkiye’nin Afrika, Asya ve Avrupa’yı birleştiren bir konumda olmasından ötürü Türkiye’nin küresel göç merkezlerinden biri durumuna geldiğini açıklamaktadır (Ribas-Mateos, 2005).

Türkiye, son olarak güney komşularında yaşanan şiddet olayları nedeniyle 2011 yılından itibaren yaklaşık 3,5 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır (GİGM, 2015, s. 10-11). Kirişçi (2014) her ne kadar Türkiye’nin sığınmacı deneyimi olan bir ülke olsa da Suriyelilerin gelişinin beklenmedik bir durum yarattığını belirtmiştir.

Birincisi Suriyelilerin bu denli fazla sayıda ve kısa sürede gelmesi Türkiye’nin bu sığınmacılara “açık kapı politikası” uygulamasından kaynaklanmaktadır. Sivil toplum

kuruluşlarınca geçici ve belirsiz olması eleştirileri olsa da, zaman harcanmadan çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile olumlu ve takdir edilecek bir iltica politikası benimsenmiştir Türk devleti (Danış, 2016).

Suriyelilerin 2013 ve 2014 yıllarından itibaren artık Türkiye’de kalıcı olduğunun netleşmesiyle beraber uygulanmış olan politikalar değişikliğe ve değişime uğramasını zorunlu kılmıştır.

Türkiye’ye Yönelik Kitlese Mülteci Akımları

Ülkeler çeşitli krizlerle karşı karşıya kaldıkça toplumların yer değişimi artmıştır. Krizler ülkeler arasında yaşandığı gibi ülkelerin kendi içlerinde de oldukça zorlu bir şekilde yaşanmaktadır. Ülkelerin içinde oluşan bu zorlu ve kitlese krizler büyüyerek bölgesel veya uluslararası krizlere yol açıp tüm dünyayı etkiler hale gelmektedir. 2010 yılında Tunus’ta başlayan kriz Ortadoğu’da birçok devleti etkilemiştir. Hatta ülkemizin jeopolitik konumundan dolayı Ortadoğu’da meydana gelen birçok toplumsal kriz ülkemizi de etki alanı içine almıştır (Özdemir, 2017). Bu, rejim karşıtı halk ayaklanmalarından etkilenip, ülkelerinde iç savaşa neden olmuştur. Bu ayaklanmaların son durağı ise Suriye Arap Devleti olmuştur (Özdemir, 2017). Halkın tepki ve ayaklanmalarına karşı Suriye rejiminin sert tutumu sonucunda, sivil halkın göç kapıları başka kentlere doğru açılmıştır.

Ülkemizin Marmara Bölgesi başta olmak üzere birçok bölgemizde hala çeşitli ırktan göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler yaşamaktadır. Örneğin; 15 Mart 2011’de Suriye’de başlamış olan iç savaş, Nisan 2011 tarihinde ülke dışına yayılmış ve bunun sonucunda milyonlarca Suriyeli vatanlarından göç etmek zorunda kalıp ülkemize sığınmıştır. Bu kişilerin 1.532 bin 74’ü ilk olarak Türkiye’ye sığınmıştır. Göç edenlerden 235 bini sınır kenarında çadır kentlerde barınırken geri kalan kişilerin 1.332 bin 74’ü Türkiye geneline dağılmış durumda kayıtlara alınmıştır (Ağır ve Sezik, 2015). Genel itibari ile, şu an ülkemizde 3,6 milyondan

fazla kayıtlı Suriyeli mülteci bulunmasının yanı sıra, ülkemiz 365.000'den fazla diğer uyruklardan oluşan mültecilere ev sahipliği yapmaktadır (<https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar>).

Bu göç ışığında, ülkemizin Suriye vatandaşlarına uyguladığı 'açık kapı' politikası ile yaklaşık dört milyon Suriye vatandaşı ilk olarak o yıllarda Türkiye'ye giriş yapmıştır. Akabinde, bu mülteciler Lübnan, Ürdün, Irak, Mısır, Kuzey Afrika ve Avrupa ülkelerine göç etmiştir.

İlk gelen Suriyeli mülteci kafilesi 29 Nisan 2011'de ülkemize ulaşmıştır (Özdemir, 2017). O günden bu yana Suriyeli mülteci sayısı giderek artmış ve ülkemize giriş yapan Suriyelilerin hiçbiri geri gönderilmemiş ve hatta kendilerine "geçici koruma statüsü" verilmiştir.

Ekim 2014'te yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği sayesinde, Suriyeli mülteciler ülkemizde sağlık, eğitim ve sosyal yardım imkanlarından faydalanma olanağı bulmuşlardır (Emin, 2016). 23 Eylül 2014'de 2014/21 sayılı Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri başlıklı genelge ile Suriyeli mülteci çocuklara sunulacak eğitim hizmetlerinin standartları belirlenmiştir

(https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/05142850_rehberlik_hizmetler_kilavuz_u.pdf).

AFAD 2017 raporu dikkatlice incelendiğinde elde edilen bulgulara sonucunda, kamp dışında yaşayan Suriyeli mültecilerin büyük çoğunluğunun güvenlik ve hayati tehlike sebebiyle Suriye'den ayrıldığı görülmektedir. Benzer biçimde kamplarda yaşayan kadın ve erkek mültecilerin çoğunluğunun Suriye'den ayrılış nedeninin güvenlik ve hayati tehlike olduğu söylenmiştir. Suriyelilerin Suriye'den ayrılma nedenleri olarak diğer kategorilerde ise kamp içi ve kamp dışında bir farklılaşma olmadığını, Suriye'yi terk etmelerinde güvenlik ve hayati

tehlikeden sonra sırasıyla siyasi, ekonomik, sağlık ve diğer nedenlerin etkin olduğu da söylenmektedir.

Diğer bir yandan, yine AFAD 2017 raporunun bulgularına göre, kamp dışında yaşayan Suriyeli erkek ve kadın mültecilerin sınırı geçerken tercih ettikleri yollar da aynıdır. Kamp dışında yaşayan Suriyeli erkekler çoğunluğu sınırdan geçerken sırası ile önce resmi olmayan bir sınır geçiş noktasını, daha sonra pasaportsuz olarak resmi sınır geçiş noktasını ve son olarak pasaportlu geçişi tercih ederken, benzer biçimde kadın mültecilerde aynı sırayı takip etmiştir. Bunun tam tersine, kamp içinde yaşayan Suriyeli erkek ve kadın mülteciler sınırı geçerken tercih ettikleri yolların öncelik sıralamaları biraz farklılık göstermektedir. Kamp içinde yaşayan Suriyeli erkekler ve kadınlar sınırdan geçerken sırasıyla pasaportsuz olarak resmi sınır geçiş noktasını, daha sonra resmi olmayan bir sınır geçiş noktasını ve en son olarak pasaportlu geçişi tercih etmiştir.

Bütün kaynaklardan alınan bilgilere bakıldığında Suriyeli mültecilerin büyük bir kısmı ülkemize Halep şehrinden gelmişlerdir. Ülkemizde bulunan kamp içindeki durumlarına bakıldığında, Türkiye'ye gelen erkeklerin ve kadınların en büyük grubunun yine Halep'ten, ikinci büyük grubun ise İdlip'ten geldiği kayıtlara geçmiştir. Daha sonrasında üçüncü büyük Suriyeli kitle Suriye'nin Akdeniz'e limanı olan Lazkiye şehrinden ülkemize gelmişlerdir. Diğer azınlıkta olan mülteci gruplar ise sırası ile Humus, Hama, Hasiçi, Kuneytire gibi şehirlerden gelerek ülkemize ayak basmışlardır. Kamp dışında yaşayan Suriyeli mültecilerin ülkemize sığınması değerlendirildiğinde ise; Türkiye'ye gelen erkeklerin ve kadınların en büyük grubunun yine Halep'ten, ikinci büyük grubun ise Humus'tan; ve akabinde sıra ile İdlip ve Hama şehirlerinden geldiği görülmektedir. Diğer Suriye kentlerinden gelenlerin oranı ise oldukça azdır (AFAD, 2017).

Türk Kamuoyunun Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı

Her toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da mültecilere karşı birçok farklı bakış açısı ile karşılaşmaktadır. Bu bakış açılarının çoğunluğu olumsuz yönde algılar barındırdığı da gözlemlenmektedir (Çömez Polat ve Kaya, 2017). Özellikle, mültecilerin ülkeye yerleşmesi ile birçok kişide meydana gelen iş olanağı kaygısı, verimli eğitim yetersizliği, güvenlik kaygısı, çocuk istismarı ve kültürel uyuşmazlık algıları bulunmaktadır. Örneğin: 'Suriyelilerin hiçbiri temiz değiller', 'temizlik anlayışları bizimle kesinlikle uyuşmuyor', 'iki kültür arasında uyuşmazlıklar var', 'salgın hastalıkların geneli Suriyeliler geldiğinde beri yayıldı' gibi aslında gerçeği hiç de yansıtmayan, yanlış bilgiler bulunmaktadır (Çömez Polat ve Kaya, 2017).

Bir başka olumsuz bakış açısı ise uyuşmayan dil problemidir. Günlük hayatta ve eğitimde yaşanan kuşkusuz en büyük olumsuz algı ve örnekler ortak dil kaygısının yokluğundan doğmaktadır.

Ayrıca Avrupa Birliği'nin kendi sınırlarına göçmen yığılması olmaması ve niteliksiz göçmen akınını engellemek için Türkiye'ye verdiği sözleri tutmaması ve maddi destek sağlama açısından Türkiye'yi yalnız bırakması da ülke içinde hem iç siyasete malzeme olmakta hem de ekonomik sıkıntılarla boğuşan ülkemizde göçmenlere bakışı olumsuz etkilemektedir.

Suriye coğrafyasının önemi, burada yaşanan kargaşa ve iç savaş ortamı olumsuz bakışa sebep olan diğer bir unsurdur. Bölgede toprağı olmayan ya da sınırı olmayan ABD, Rusya, Fransa gibi gelişmiş ülkeler gerek kendi çıkarları gerekse de müttefiklerinin çıkarları için bölgeye asker ve savaş araçları göndermektedir. Bu durumdan dolayı Suriye'ye komşu sayılabilecek ülkeler olan İran, Irak ve tabii ki de Türkiye, yaşanan bu durumdan en çok etkilenen komşu ülkelerdir (<http://www.tenva.org/wp-content/uploads/2018/05/Suriye-Raporu-Tasar%C4%B1m-13.04.2018.pdf>).

Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin coğrafi dağılımı ve demografik özellikleri. 19

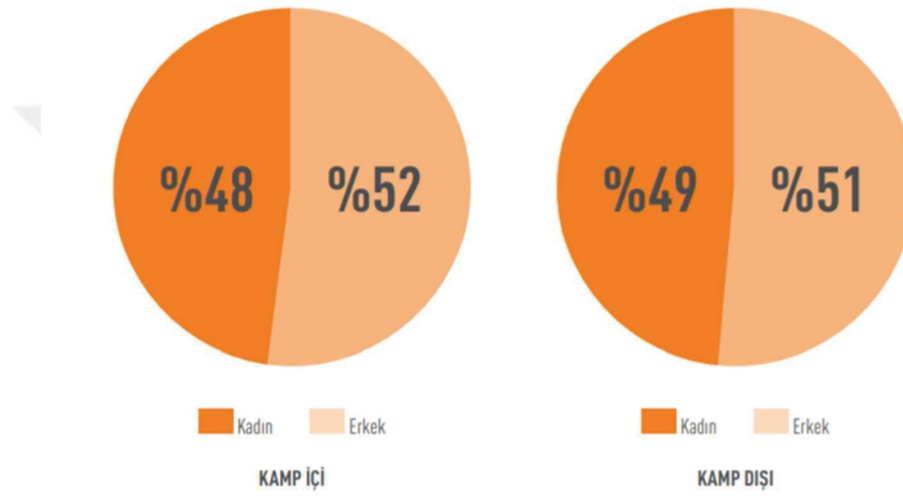
Nisan 2014 itibariyle ülkemizde, 221.442 Suriyeli mülteci doğuya yakın 10 ilimizde bulunan 22 barınma merkezinde hayatlarını devam ettirmeye çalışmaktadır. Kamplar dışında en yüksek sayıda Suriyelinin yaşadığı şehrimiz 330 bin kişi ile anakent kentimiz İstanbul'dur. İstanbul'dan sonra 253 bin kişi ile Gaziantep şehri, 240 bin kişi ile Şanlıurfa şehri, 204 bin kişi ile Hatay şehri en yüksek sayıya sahip olan şehirler olarak gelmektedir. Akabinde ise, Kilis ilimiz 86 bin, Mardin ilimiz 78 bin, Adana ilimiz 61 bin ve Kahramanmaraş ilimiz 60 bin Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmaktadır.

Son olarak, 2011 yılında Türkiye'ye sığınan mültecilerin genel coğrafi dağılımı %likleri ise şu şekildedir: %22,60'la İstanbul, %21,30'la Hatay, %17,20'yle Gaziantep ve %8,60'la Adana. Kamp içi ve kamp dışı ayrımı gözetmeksizin Suriyeli mültecilerin ülkemizdeki genel toplamının %91 kamp dışında ve %9 kamp içinde yaşamını sürdürdükleri görülmektedir (AFAD, 2017). Sonuç olarak, yukarıdaki bilgiler de göz önüne alındığında, İstanbul hariç, en yüksek Suriyeli nüfusu Güneydoğuda göze çarpmaktadır.

Ülkemize göç eden veya sığınan, Suriyeli mültecilerin genelinin eğitim seviyesi düşük ve günümüzde bu kişiler vasıfsız işlerde kayıt dışı olarak çalışmak veya çalıştırılmaktadır. Ve dolayısı ile Suriyeli mülteciler Türk vatandaşlarına kıyasla daha az ücret alabilmektedirler.

Yaş konusu göz önüne alındığında, illerimizde kurulu kamp içinde ve kamp dışında yaşayan Suriyeli mülteciler arasında en fazla orana sahip olan yaş grubu 19-54 arası yaşlardır. En düşük orana sahip olan yaş grubu ise 65 yaş ve üstüdür. Kamp içinde ve kamp dışında yaşayan Suriyeli erkeklerin yaş grubu oranları arasında en fazla orana sahip olan yaş grubu 0-12 yaş arası iken en düşük orana sahip olan yaş grubu 65 yaş ve üstüdür. Kamp içinde ve kamp dışında yaşayan Suriyeli kadınların yaş grubu oranları da erkek yaş grubuna benzerlik göstermektedir (AFAD, 2017)

Türkiye’de yaşayan kamp içi ve kamp dışında bulunan Suriyeli erkek mültecilerin toplamı da birbirine çok yakındır. Benzer biçimde, kamplarda ve kamp dışında yaşayan Suriyeli kadın mültecilerin de toplamı da benzerdir. Aşağıda şekil 1. de yer alan AFAD raporunun verileri incelendiğinde kamp içi ve kamp dışı göz önüne alınmadığı zamanda ise genel toplama bakıldığında toplamdaki Suriyeli erkek ve kadın mültecilerin yüzdeleri arasında çok az bir fark görülmektedir:

Şekil 1. Suriyelilerin Cinsiyete Göre Dağılımı (AFAD, 2017 raporu)

Ülkemizde bulunan Suriyeli mültecilerin medeni durumları göze alındığında, genel toplamda Suriyeli mültecilerin % 53,30’nun bekâr, % 43,70’nin ise evli olduğu görülmektedir. Kamp içi ve kamp dışında yaşama durumları bakımından ele alındığında ise, kamp içinde yaşayanların % 60’nın bekâr ve % 36’90’nın evli olduğunu, kamp dışında yaşayanları % 52,50’nin bekâr ve % 44,60’nın evli olduğu görülmektedir. Yani, kamp içinde yaşayan Suriyeli mültecilerin hem genel toplamında hem de erkekler ve kadınlar toplamında çoğunluğunu bekârlar oluşturmaktadır. Erkeklerin % 64,90’ı bekâr gruptan oluşurken, kadınların yaklaşık % 54,80’i bekârdır (AFAD, 2017).

Mesleki olarak bu durum değerlendirildiğinde kamp içinde yaşayan erkeklerin %68,40'ı ile kadınların %90,30'u işsizdir. Yine, kamp dışında yaşayan erkeklerin %39'u ile kadınların % 61,10'unun herhangi bir mesleği yoktur. Kamp içinde yaşayan erkekler yüzdelik oran büyüklükleri bakımından meslek kategorilerine göre sıralandığında %9 devlet memuru, % 8,20 el işçiliği, %6,20 zanaatkâr, %2,40 tarım ve hayvancılık, %2,40 operatör/ şoför, % 2,10 ordu mensubu, %0,60 mimar/mühendis/üstenci, %0,50 ofis çalışanı ve %0,30 sağlık çalışanı olacak biçimde bir dağılıma sahiptir. Diğer bir yandan, kamp içinde yaşayan kadınlar yüzdelik oran büyüklükleri bakımından meslek kategorilerine göre sıralandığında ise %7,30 devlet memuru, %1,20 zanaatkâr, %0,50 el işçiliği, %0,30 ofis çalışanı, %0,20 mimar/mühendis/üstenci ve % 0,20 sağlık çalışanı olacak biçimde bir dağılıma sahiptir. Ayrıca, kampta yaşayan Suriyeli kadın mültecilerden tarım ve hayvancılık, operatör/şoför ve ordu mensubu meslek gruplarında yer alan birey bulunmamaktadır (Kaygısız, 2017).

Sonuç olarak, mesleki açıdan Suriyeli mülteciler değerlendirildiğinde toplamda kamp içinde yaşayan bireylerin %79'nun kamp dışında yaşayan bireylerin ise %49,90'ının herhangi bir mesleği yoktur (AFAD, 2017). Türkiye'ye gelen Suriyeli mültecilerden kamp içi ve kamp dışında yaşayan hane halklarının Suriye'de iken aylık gelirleri genel olarak tüm mesleklerde benzerdir. Bu bulgulara ek olarak Suriyeli mültecilerin yaklaşık %95'inin Suriye de iken aylık ortalama gelirlerinin 156 dolardan düşük olduğu görülmektedir. Ortalama gelir bağlamında değerlendirildiğinde ise kamp dışındaki Suriyeliler 72 dolar civarı bir gelire sahipken, kamp içindeki Suriyelilerin ortalama gelirleri 51 dolar civarındadır.

Türkiye'de en yoğun mülteci grubu Suriyeliler olarak göze çarparken, Suriyelilerin daha çok İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Mersin, Adana ve Kilis illerimizde barındığı görülmektedir. Taştan ve Çelik (2017) Eğitim Bir Sen raporunda, 2017'de MEB'den alınan bilgilere göre 976 bin okul dönemine gelmiş Suriyeli çocukların yarısından fazlası

okullaşmıştır. Yani, Türkiye’de okullaşmayan yaklaşık 450 bin Suriyeli çocuk bulunmakta olduğu yinelendi. Yine bu raporda, ülkemizdeki Suriyeli nüfusun artışının devam etmesi, 2,8 milyondan fazla Suriyelinin ülkemiz sınırları içerisinde 10’dan fazla ilde ağırlıklı olarak yerleşmesi ve bu illerde çoğunlukla eğitim konusundaki alt yapılarda zorluk fiziksel olarak zorluk çekmesi var olan eğitim kalitesinin düşmesine, eğitim planlarının hazırlanma kısmında güçlükler neden olduğunu belirtilmiştir (Taştan ve Çelik, 2017).

Yine, ulusal düzeyde yapılan bir çalışmada ise, SETA Vakfı ve Their World kuruluşları 2017 yılında Suriyeli çocuklar ile ilgili yapılan detaylı çalışmalar yayınlanmıştır. Bu raporda 5 ilde saha çalışması yapılmış ve Suriyeli çocukların önlerine çıkan engelleri temel alınarak okullaşmış çocukların durumları analiz edilmiştir. Rapor, alınan son rakamlarda Türkiye sınırları içerisinde yaşayan 3 milyon 6 bin 298 Suriyelinin hayatını idame ettirdiği ve bu bireyler içerisinde okul çağına gelmiş 5-18 yaş arasındaki nüfusun 833 bin 39 olduğu ifade edilmiştir. Okul sürecine başlayan Suriyeli öğrencilerin hemen hemen yarısını kız, diğer bir yarısını erkek olduğu literatürde kayıtlara geçen rapor, Türkiye sınırları içerisinde bulunan Suriyeleri bireylerin yaklaşık % 40’ı okula başlama çağı gelmiş olmasına rağmen okullaşmadığı ifade edilmiştir (SETA Vakfı ve Their World’den akt. Okyay, 2019).

Kamp içi ve kamp dışında yaşama durumları göz ardı edildiğinde Suriyeli mültecilerin çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu ve geri kalan kitlenin sadece % 23’ünün okuma yazma bilmeyen bireyler olduğu gözlerden kaçmamıştır. Kamplarda hayatını sürdüren Suriyeli bireylerin eğitim durumlarına ait yüzdeler büyükten küçüğe doğru sıralandığında, %31,4’ü ilkokul mezunu, %22,7’si ortaokul mezunu, %15,4’ü lise mezunu, %10,9’u okuryazarlar, %10,3’ü üniversite mezunu ve % 9,3’ise okuma yazma bilmediği görülmüştür.

Kamp sınırları dışında hayatını idame ettiren Suriyeli misafir bireylerin eğitim durumlarına ait oranlar büyükten küçüğe doğru sıralandığında, %25,3’ü ilkokul mezunu,

%24,7'si okuma yazma bilmeyenler, %14,9'u okuma yazma bilenler ve ortaokul mezunları, 12,1'i lise mezunu ve % 8,1'i üniversite mezunları olduğu görülmüştür. Bu yüzdeler, cinsiyete göre değerlendirildiğinde, kampın sınırları dışında oturan erkek mülteciler arasında %21,90 oranında ilkokul, % 12,80 oranında lise, % 18 oranında ortaokul ve % 9,70 oranında üniversite ve üzeri düzeyde eğitimlerini tamamlamış Suriyeli bireyler olduğu görülmüştür. Öte yandan, elde edilen verilerde, okuma yazma bilmeyen erkek mültecilerin oranı % 20,30 olup okuma yazma bildikleri halde örgün öğretim almamış erkek Suriyeli bireylerin oranları % 17,30'dur.

Kampın sınırları dışında oturan kadın mülteciler ise %19,40 'ı ilkokul, %5,80'i lise, %13,10'u ortaokul ve %4,40'ı üniversite ve üstü eğitim seviyesine sahip oldukları görülmüştür. Okuma yazma bilmeyen kadın mültecilerin oranı %46,10 olup okuma yazma bildiği halde örgün eğitim almamış kadın Suriyeli oranı ise %11,20'dir (AFAD, 2017).

En güncel olarak, GİGM 11 Ekim 2018 tarihinde yapılan araştırmalara göre Türkiye sınırları içerisinde kayıt altına alınan Suriyeli mülteci sayısı 3 milyon 585 bin 738 olarak açıklanmıştır. Yine GİGM, 0-18 yaş aralığında 1 milyon 692 bin 595 kişi Suriyeli bulunduğunu ifade etmiştir. Bu durum göz önüne alındığında ise eğitim alma çağına gelmiş bireylerin örgün öğretim veya uzak eğitim almaları tüm dünya adına elzem bir durum olduğu ifade edilmiştir.

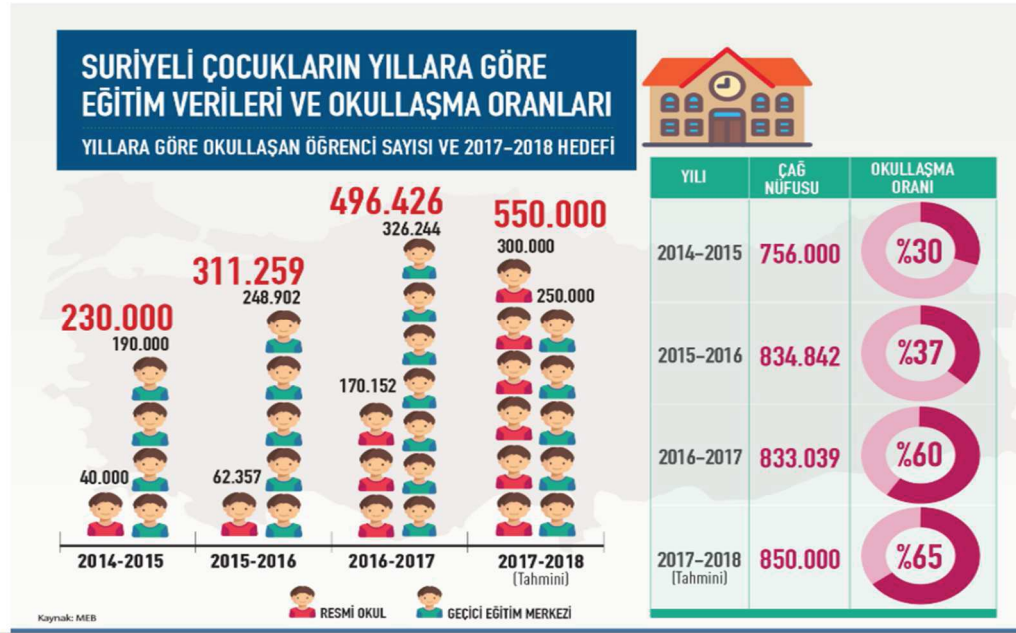
Türkiye, sığınmacıların hayatlarını daha rahat idame ettirebilmeleri için birçok alanda harcamalar yapmaktadır. Maddi açıdan yeteri kadar destek alamayan ülkemiz bugüne kadar Suriyeli mülteciler için yaklaşık 30 milyar dolar para harcanıldığını dile getirmiştir. Ayrıca, Avrupa ülkelerindeki kamp koşullarıyla ülkemizdeki kamp koşulları arasında çok büyük fark olduğu söylenmektedir. (Özdemir, 2017).

Ülkemizde aktif olarak faaliyet gösteren 26 adet geçici barınma merkezinde 271,103; geçici barınma merkezleri dışında ise 2.477.755 olmak üzere toplamda 2.748.858 adet Suriyeli

sığınmacı bulunmaktadır (Çetinkaya, Erbaş ve Özceylan, 2016). Mültecilerin %90'lık bölümü geçici barınma merkezleri dışında yaşamaktadır ve bunların topluma uyum konusunda sorun yaşadıkları da açık bir gerçektir (Orhan ve Gündoğar, 2015). Bunun yanı sıra, barınma merkezlerinde çeşitli konularda mesleki eğitim kurs faaliyetleri de yürütülmektedir. Suriyeli mültecilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri hususunda dinlenme sahaları, oyun parkları, televizyon odaları ve internet hizmetleri gibi çeşitli kolaylık imkânları da sağlanmaktadır (AFAD, 2016).

Göç ve Eğitim

Yaklaşık olarak Türkiye'de beş yüz binden fazla okul çağındaki mülteci çocuk yeterli eğitim alamamaktadır (Tekin ve Yüksek, 2017). Bu rakamın en büyük kısmını ülkemize 2011'de göç eden Suriyeli mülteci çocuklar oluşturmaktadır. Eğitim alamayan mülteci çocukların durumları da büyük ve toplumsal sorunlar içermektedir. Eğitim dışında kalan mülteciler birçok açıdan risk altında olup kayıp nesillere neden olmaktadır (Gencer, 2017). Bu nesillerin kaybı ancak ihtiyaçların karşılanması durumunda sonlandırılabilir. Temel gereksinimlerden sonra, en önemli ihtiyaçlardan biri ise çocuğun eğitim hakkıdır. Siyaset, Ekonomi Toplum ve Araştırmaları Vakfı'nın bununla ilgili sayısız örnek çalışması ve bulguları bulunmaktadır. SETAV birçok çalışmada Suriyeli göçmenlerin ve sığınmacıların eğitimi noktasında ise özel bir hassasiyetle kayıp nesillerin oluşmaması için yapılması gerekenlerle ilgili yol haritasına katkı vermeyi amaçlamıştır. Örneğin aşağıdaki resimde verilen bulgular yıllara göre Suriyeli mültecilerin eğitim verilerini ve okullaşma oranlarını yansıtmaktadır:

Şekil 2

SETA vakfının yayınlamış olduğu Suriyelilerin güncel eğitim verileri

(<https://www.setav.org/suriyeli-cocuklarin-yillara-gore-egitim-verileri-ve-okullasma-oranlari/>)

(Erişim tarihi: 13.05.2019)

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) 25 Nisan 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'deki biyometrik verileriyle kayıt altına alınan geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı 3 milyon 605 bin 615 kişi olduğunu ifade etmiştir. Bu kişilerin 1 milyon 953 bin 784'ü erkek nüfusu temsil ederken, 1 milyon 651 bin 831'i ise kadın nüfusu oluşmaktadır (<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>). Öte yandan, Mülteciler Derneği Mayıs 2019 en yeni verilerine göre, kayıt altındaki Suriyeli sayısı 31 Aralık 2018 tarihinden bu yana 17 bin 577 kişi kadar azaldığını ifade etmiştir.

Sığınmacı çocukların eğitimi doğası gereği içerisinde önemli sosyal sonuçlar doğurmaktadır (Bircan ve Sunata, 2015, s. 229). Suriyeli çocuklarda görülen eğitime düşük katılım oranlarının olması, eğitime katılanların ise devam etme oranlarının çok düşük seviyelerde kalması istenilen düzeyde olmaması, eğitim sisteminin bu denli büyük bir öğrenci kitlesine yetememe olasılığı, okul ve eğitim personelinin yetersizliğinin olması ve Türk

toplumunun Suriyeliler genelinde Suriyeli çocukların eğitimine ilişkin önyargılarının bulunması ve isteksizliklerini ifade etmeleri, Suriyeli çocukların eğitime katılmasını ve bütünleştirilmeleri konusundaki mücadeleyi gerekli ve çok önemlidir. Bu süreç, Türk eğitim sisteminin, çok uluslu, çok dilli ve etnik farklılıklar içeren öğrenci nüfusunu yönetmede, eğitim programını tasarlamada ve geliştirmede benzersiz bir yeniden düşünme için fırsat da vermektedir (ERG, 2017). TEDMEM (2018) Eğitim Değerlendirme Raporu, eğitim değerlendirme raporunda çocuk nüfusunun sosyo-demografik birleşimini ve çocukların iyi olma halindeki eşitsizlikler hakkında bazı veriler sunmuştur. Yine bir başka araştırmasında göçmen çocukların sosyo-ekonomik kırılganlıklarına dair kanıtlar sunmuştur.

Suriyelilerin kısa bir süre sonra ülkelerine döneceği düşüncesiyle eğitimleri göz ardı edilmiş doğrultudaydı, bu 2011-2013 yılları arasını kapsamaktadır. Yaşanılan bu duruma en acil şekilde çözüm yolları aranmış ve eğitim politikaları bu şekilde planlanıp uygulanmıştır. Misafir olarak tanımlanmış olan Suriyeli göçmenler, daha çok kamplarda eğitim görmüşlerdir ve uyum sorunlarına yol açmaları istenmediğinden dolayı devlet okullarına kayıtları ilk aşamada okullara kayıt alınmamıştır. Geçici Eğitim Merkezleri kentlerde ve kamplarda Suriyelilerin geçici olduğu varsayımı üzerine açılmakla beraber eğitimler bu geçici eğitim merkezlerinde verilmiştir.

Suriyeli çocuklara verilen eğitimin amacı ilk aşamada eğitimsiz kaldıkları yılları telafi etmek amacıyla ve ülkelerine ya da başka bir ülkeye gittiklerinde geride kalmalarını önlemek amacıyla ve kayıp nesiller olmaması adına yapılmıştır (Coşkun ve Emin, 2016, s. 14). Türkiye'ye 2011 yılı ve sonrasında gelmeye başlayan Suriyeliler içerisinde 18 yaş altındaki çocukların oranı hep % 50'den fazla olmuştur. Suriyelilerin Türkiye'ye gelmeye başladığı ilk yıllarda, Suriyelilerin bulunduğu kamplarda, çocukların eğitim yaşamlarındaki kesintiyi telafi etmek amacıyla Geçici Eğitim Merkezleri yapılanmasına gidilmiş ve eğitim verilmiştir.

Türkiye'nin beklentisi Suriyelilerin ülkelerine geri döneceği düşüncesi üzerine kurulduğundan dolayı, Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim Arapça ve Suriye eğitim programına göre yürütülmüştür ama müfredat Türkiye'de belirmemiş ve ona göre eğitimler verilmiştir. Suriyelilerin sayısındaki hızlı artışla birlikte ve kampların dışında da yaşam başlayınca Geçici Eğitim Merkezleri kamplar dışında da açılması kaçınılmaz bir hal almış ve kentlerde de kurulmaya başlanmıştır. Geçici Eğitim Merkezlerinin sayıları hızla artmış ve bu durumda MEB, okul yöneticilerinin atanmasına, eğitim programına yoğun Türkçe derslerinin eklenmesine, Suriyeli gönüllü eğitimcilere UNICEF destekli ödemeler yapılmasına vb. şekilde önlemler almıştır (Erdoğan, 2017b, s. 30).

Suriyelilerin eğitim hizmetleri sürecini yönlendirmekten ve uygulamaktan sorumlu Bakanlık ve İl komisyonları kurulmuş, eğitim kurumlarının nasıl bir yol izleyecekleri noktasında eğitimler verilmeye başlanmış ve Suriyeli öğrencilerin eğitimleri daha nitelikli bir şekilde gereksinimleri karşılanmaya çalışılmış, ne tür eğitim alacaklarına ilişkin daha somut adımlar atılmaya başlanmıştır (MEB, 2016d).

Tüm bu gelişmelerle beraber Geçici Eğitim Merkezlerinde on bini aşkın gönüllü Suriyeli öğretmen görevlendirilmiştir. Öğretmenler Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu öncülüğünde çeşitli sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler tarafından desteklenmişler, okul yapımı, eğitim araç-gereçleri karşılama ve eğitim ile ilgili birçok harcamalar gerçekleştirilmiştir (UNICEF, 2017c). 2016-2018 yılları ise Suriyeli çocukların bir önceki yıllara göre eğitime daha çok katılımlarının sağlandığının, bir kısmının ülkelerindeki savaş sona erse bile, büyük bir bölümünün geri dönmeyeceği düşüncesinin ağırlıklı olarak vurgulamaları bu dönemde yapılmış olan ve netleştiği yıllara denk gelmektedir.

MEB, önümüzdeki üç yıl içerisinde Geçici Eğitim Merkezlerini kapatma kararı almış ve 2017 öğretim yılından itibaren devlet okullarına kayıtlarının yapılmasını öngörmüştür

(MEB, 2016a). Geçici Eğitim Merkezlerinin kapatılması kararında Suriyelilerin kalıcılığının anlaşılmasının en bariz örneği olarak görülür, Geçici Eğitim Merkezlerinde yaşanan nitelik sorunlarının olması, kayıtlı öğrencilerde görülen devamsızlıklar etkili olmuş (Erdoğan, 2017b, s. 30).

Okula devam etmeyen Suriyeli çocukları eğitime katmalarını sağlamak, eğitime katılanların her bakımdan desteklenmesini sağlamak, bilgi ve becerilerinin geliştirilmesini sağlamak yönünde yapılan düzenlemeler ile beraber, Türk eğitim sisteminin son yedi yılda kat etmiş olduğu çizgi çok önemli görülmektedir (Beyazova Seçer, 2017, s. 42). Sunata (2017) alınan bu kararın çok önemli olduğunu vurgulamış Suriyeli çocukların eğitiminde önemli bir adım olduğunu söylemiştir. Suriyeli çocukların devlet okullarına kaydolmaları ile beraber, devletin artık uyum ve bütünleştirme politikalarına odaklanacağı ve gelecekte de bunu yapmaya devam edeceği yönündeki algı güçlenmiştir.

Türkiye, Suriyelilerin gelişi ile beraber Suriyeli çocukların eğitimi konusunda bir an önce bir şeyler yapılması gerektiğini fark etmiş ve bu konuda çeşitli düzenlemeler yapmıştır. Ancak bu düzenlemeler kalıcı çözümler olmamıştır. Özellikle 2014 yılı, Suriyeli çocukları eğitim sistemine dahil etmek için yoğun bir çabanın harcandığı ve planlamaların bu şekilde yapıldığı yıldır. Suriyeli öğrencilerin okullara kayıtlarının sağlanması, devam-devamsızlık durumlarının üzerinde durulması, önemsenmesi ve akademik başarılarının izlenmesi, Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi Otomasyonu (YÖBİS) kurulması eğitimin niteliğini artırmıştır.

Türkiye'nin Suriyeli çocuklara sunduğu eğitim hizmetleri halen kamp içinde; kamp dışında ve Suriyelilerin açtığı özel okullarda devam etmektedir. Suriyeli öğrencilerin eğitimi kampların dışında Geçici Eğitim Merkezleri ve devlet okulları tarafından sağlanmaktadır (MEB, 2016a).

MEB 2016 yılında Geçici Eğitim Merkezleri ile ilgili yeni bir düzenleme getirmiş, Suriyeli mülteci çocukların eğitime tam anlamıyla katılmalarını amaçladığından Geçici Eğitim Merkezlerinin üç yıl içerisinde kademeli olarak kapanmasını sağlayacaktır. Bu çerçevede geçici eğitim merkezlerine, 2016-2017 öğretim yılında anaokullarına, ilk ve orta öğretim okullarının birinci sınıflarına öğrenci alınmamıştır.

Üç yıllık sürenin sonunda bu okulların kapanmasıyla birlikte tüm öğrencilerin Türkçe eğitim yapan devlet okullarında eğitim göreceği düşünülmektedir (Uçak Erdoğan ve Tarlan, 2016, s. 14).

Geçici Eğitim Merkezlerinde ilköğretim düzeyindeki haftalık 30 saatlik dersin 15 saati; liselerde ise 35 saatin 15 saati Türkçe öğretime ayrılmıştır. Bu, Suriyeli mülteci çocukların akranları ile eğitim görme sürecini hızlandırıp uyumlarını da kolaylaştırıcı nitelikte bir adımdır ama alan derslerinden geri kalmalarına yol açabilecek sorunlar barındırmaktadır (Taştan ve Çelik, 2017, s. 17). MEB (2017) bu düzenleme ile Suriyeli çocukların Türkçe öğretime ağırlık verilmesi gerektiğini ve Türkiye eğitim sistemine bütünleştirilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Geçici Eğitim Merkezleri, kitlesel akından etkilenen il ve ilçelerde Milli Eğitim Müdürlükleri'ne bağlı olarak etkinlik yürütmek üzere Valilik oluru ile oluşturulan eğitim merkezleridir. Geçici Eğitim Merkezleri, okul çağındaki Suriyeli çocuklara yönelik kamplarda ve kamp dışında etkinlik göstermekte, Suriye programına bağlı kalarak Arapça eğitim veren ilköğretim ve ortaöğretim düzeyini kapsayan eğitim merkezleri olarak adlandırılmaktadır (Yabancılarla Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri, 2014).

Eylül 2017 tarihli veriye göre Türkiye'de açılmış dört yüzü aşkın Geçici Eğitim Merkezinde (GEM) 280.602 Suriyeli öğrenci eğitim almaktadır. Geçici Eğitim Merkezlerinin 228'i devlet okulu binalarında; 84'ü kiralık binalarda; diğerleri farklı kamu kurumları

tarafından sağlanan binalardan oluşmaktadır (MEB, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2017). Geçici Eğitim Merkezlerinde, Suriyeli öğretmenler görevlendirilmekte, koordinatör müdürleri ise Türk öğretmenlerden seçilmektedir. Geçici Eğitim Merkezlerinde, Suriye Geçici Hükümeti Eğitim ve Öğretim Bakanlığı tarafından tasarlanmıştır. MEB tarafından değiştirilmiş ve özel olarak belirlenen haftalık ders çizelgeleri ve eğitim programları üzerinden yürütülen bir program yürütülmektedir (MEB, 2016a).

Geçici Eğitim Merkezleri, Suriyeli öğrencilere kendi dilleri, kendi programları ve kendi öğretmenleri ile eğitim olanağı sağladığından dolayı sığınmacılar için birinci seçenek olarak görülmektedir. Bazı araştırmalara göre ise durum devlet okullarına gitmelerinde herhangi bir sakınca bulunmayan Suriyeli öğrencilerin bir bölümünün Geçici Eğitim Merkezlerini tercih etmelerinin altında yatan nedenlerin başında ise Arapça eğitim verilmesi, Suriye eğitim programının izlenmesi ve devlet okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin davranışlarının öğrencileri olumsuz yönde etkilemesinden kaynaklanmaktadır (a kt. Emin, 2016, s. 19).

Suriye’de eğitimin sürdürülemez ve yürütülemez duruma gelmesinden ötürü, çocuklar açısından düşünüldüğünde diğer çocuklardan geride kalmak amacıyla, akademik olarak gerilememeleri için, yeni bir dil öğrenmelerini sağlamak ve yeni çevreye uyum sağlamaları için planlama yapılmalı; bununla beraber bilişsel olarak, duygusal olarak ve sosyal olarak gelişimlerini derinden etkileyen travmalarla mücadele etmek gerekmektedir. (Betancourt ve diğerleri, 2012; Buck ve Silver, 2012; Fraine ve McDade, 2009, s. 16; Gahungu, Gahungu ve Luseno, 2011; Brown, Miller ve Mitchell, 2006, s. 150). McBrien (2005, s. 329)

Suriyeli çocuklar okula kayıt yaptırılsalar bile sığınmacı olmayan akranlarına göre daha düşük notlar almalarından dolayı ya da dışlanmalarından ötürü okullardan ayrılmak zorunda kalmaktadırlar. Ayrıca okula harcamalarını karşılayamamaları, ulaşım noktasında sıkıntılar yaşamaları, eğitim araç-gereçleri sağlamak noktasında problemler olması (Biner ve Soykan,

2016, s. 15) bazı aileler için oldukça zorlayıcı sorunlar oluşturmakta ve çocuklarını okula gönderememektedir.

Suriyeli öğrencilerin okullarda karşılaşmış oldukları ayrımcılık (Hoş, 2016; Mthethwa-Sommers ve Kisiara, 2015), sözlü veya fiziksel tacizle karşılaşabilme ve başarılarının düşme olasılığının artmasına karşılık hem kalabalık sınıfların yönetilmesinde hem de Arapça eğitimin sürdürülmesinde Suriyeli öğretmenler yardımcı olmaktadır. Türkiye bu konuda örnek bir ülke olmuş yapmış olduğu planlamalarla ve eğitim sürecini başarıyla uygulaması diğer ülkelere örnek olmuştur (Şirin ve Rogers-Şirin, 2015, s. 1).

MEB ayrıca, Suriyeli çocukların eğitim gereksinimlerine yanıt vermek amacıyla ve daha nitelikli hale getirmek için sığınmacıların almış oldukları eğitimleri çeşitli branşlarda sözleşmeli öğretmen alımı yapmış, Suriyeli öğrencilere eğitim veren öğretmenlere yardımcı olmaları amacıyla “Kapsayıcı Eğitim” adı altında eğitimler verilmekte, Suriyeli öğretmenlere pedagojik biçimlenme eğitimleri verilmekte ve “Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonlarının Desteklenmesi Projesi (PICTES)” ile Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin eğitim gereksinimlerini önceliğe alınmıştır (ERG, 2017; Karakütük ve Kavak, 2017, s. 81-105).

PICTES projesi, MEB ile AB Türkiye Delegasyonu arasında Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler için Mali İmkan anlaşması (FRIT) çerçevesinde imzalanan sözleşme ile Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine bütünleştirilmelerinde MEB’in etkinliklerini desteklemeyi amaçlayan bir projedir. PICTES kapsamında Türkçe Öğreticiler ve Rehberlik Danışmanları için uyum eğitimleri düzenlenmiştir. Bu eğitimler kapsamında dil öğretim yöntemleri, psiko-sosyal destek ve göç sosyolojisi, Suriyeli öğrencileri pedagojik olarak nasıl destekleyebilecekleri, etkin iletişim yöntemlerini nasıl kullanabilecekleri konularında eğitimler verilmiştir (MEB, 2016b; 2017a; Taştan ve Çelik, 2017, s. 42).

Okuma yazmaya destek amacıyla kamplarda 21 kütüphane kurulmuştur. Bununla birlikte Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu ve Mili Eğitim Bakanlığı, 21 ildeki yaklaşık 13.221 Suriyeli gönüllü öğretmen için olağanüstü durumlarda sürdürülebilir eğitim, bireyselleştirilmiş eğitim, zor koşulların üstesinden gelme becerileri, psiko-sosyal destek eğitimi, öğretim teknolojisi, özel öğretim yöntemleri ve sınıf yönetimi üzerine odaklanarak eğitimler gerçekleştirmiş ve eğitimciler bu noktada eğitimler alarak daha nitelikli eğitimleri sağladıkları sağlanmış ve aylık desteklerle devam etmektedir bu eğitimler. Ayrıca 65.000 Türk öğretmene Eylül ayı sonunda ikinci bir hizmet içi eğitim verilmiştir (UNICEF, 2017c).

Tüm bunların yanında eğitim sisteminin Suriyeli çocukların gereksinimlerine daha iyi yanıt verebilmek için iyi bir eğitim almalarını sağlamak ve daha nitelikli eğitim ortamları oluşturmak amacıyla ve eğitimlerin güçlendirilmesi için '9 İl Eylem Planı'nın (İEP)' uygulanması sağlanmış ve MEB'e teknik destek sağlanmıştır. Eylem planlarının on yeni il için geliştirilme çalışmaları sürmektedir (UNICEF, 2017c).

Tekin ve Yüksekler (2017, s. 3) 2013'te kabul edilen 'Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre korumaya başvuran ve koruma altında olanların eğitim hakkının doğduğunu ancak, Suriyeli çocukların eğitimlerinin parçalı bir şekilde uygulanmasında n dolayı ve çoklu bir yapıda işleyiş gösterdiklerinin altı çizilmiştir.

Devletin yapmış olduğu bütün çalışmalar neticesinde okul çağındaki Suriyeli çocukların % 65,0'a yakınının 2018 yılı itibariyle bir okula kayıtlı olduğunu belirten Tekin ve Yüksekler, bu oranın bir önceki seneye göre % 50,0 arttığına da dikkatçektir. Bu oran Türkiye'nin Suriyeli çocukları eğitim sistemine büyük ölçüde katılımının sağlandığının bir göstergesidir.

Eğitim ekonomisi ve planlaması bağlamında Suriyeli çocukların eğitimi. Suriyeli çocukların eğitim sistemine katılımları eğitim ekonomisinin planlanması ve bu

bağlamda düşünüldüğünde ise, fiziki altyapı yetersizliklerinin olması, dersliklerin yetmemesi, donanım eksikliklerinin olması, öğretmen gereksiniminin artmasından sebep, kalabalıklaşan sınıfların olması, Suriyeli öğrencilerin Türkiye’de il, bölge, ilçe ve okullardaki dengesiz dağılımlarının olması, bazı okulların ikili öğretime geçmesiyle birlikte öğrenci sayısının artması ve ders saatlerinin değişmesi eğitim ve öğretim alanında sorunlar bulunmaktadır ve bu sorunların çözülmesi gerekmektedir ki eğitimin niteliği artsın.

İlkokulu tamamlayan Suriyeli çocukların okullaşma oranlarında düşüşler ve okula kaydolanların eğitimlerine devam etmedikleri görülmektedir, fiziksel altyapı bakımından düşünüldüğünde ise eğitimi karşılayacak sayıda okul bulunmamasından dolayı, ciddi şekilde hem derslik hem de öğretmen gereksinimi gündeme gelmektedir (ORSAM, 2015, s. 17).

Suriyeli öğrencilerin % 65,0’i Geçici Eğitim Merkezlerinde, % 2,0’si özel okullarda, % 33,0’ü ise devlet okullarında eğitim almaktadır (Tekin ve Yüksek, 2017). Suriyeli çocukların sosyal korunması ve temel gereksinimlerinin karşılanması noktasında, MEB, Acil Sosyal Güvenlik Ağı (ESSN) programından yararlanarak, okul döneminin başlangıcında 136.500’den fazla sığınmacı çocuğun temel harcamalarını karşılamak için, “geri dönüş” ödemesi altında 100 Türk Lirası (TL) ödeme yapmıştır (MEB, 2018).

Orta öğretim öğrenci grubu MEB tarafından en savunmasız yaş grubu olarak belirlenmiş ve ortaokul eğitimine devam etmedikleri takdirde hem kendi gelecekleri, hem de güvenlik açısından çeşitli sorunlar yaşayabilecekleri belirtilmektedir. Türkiye’deki ortaokullara devam eden öğrenciler yaklaşık 54.000’dir. Önümüzdeki yılda orta öğretim eğitimine 20.000 ek öğrenci katılması beklenmektedir. Bu çocukları örgün eğitime karışma etmek için destekler verilmeli ve yönlendirilmelidir. Bu çaba şüphesiz eğitim harcamalarında bir artışa neden olacaktır (Bircan ve Sunata, 2015, s. 234-236).

Bir başka pencereden bakacak olursak, 5-18 yaş grubundaki Suriyeli öğrenciler Türkiye'deki öğrencilerin [19.078.226 (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2017)] yirmide birini oluşturmaktadır. Türkiye'de doğmuş olup okul çağına yaklaşan hemen hemen beş yüz bin ve yalnızca bir günde doğan 300 dolayında Suriyeli bebek de göz önüne alındığında (UNHCR, 2017c) Suriyeli çocukların eğitiminin önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de Suriyeli çocukların halen 350.000'den fazlasının eğitime erişim olanağı bulunmamakta (AFAD, 2018; UNICEF, 2018) ve bu durumun orta ve uzun vadede hem Suriyeliler hem de Türkiye için en ciddi sorunların oluşacağına işaretidir (Erdoğan, Kavukçuer ve Çetinkaya, 2017, s. 10-11).

Avrupa Birliği (AB) ile yürütülen PICTES projesi kapsamında 300 milyon € Suriyeli öğrencilerin nitelikli eğitime erişimleri için harcanırken, 200 milyon € da okul ve bina yapımı karşılanması için, donatımı için harcanmaktadır. PICTES'in % 16,0'ı (yaklaşık 48 milyon €) donanım, materyal ve kaynak giderlerine ayrılmıştır [Erdoğan, 2017b; Erdoğan, Kavukçuer ve Çetinkaya, 2017, s. 10-11; European Commission (EC), 2017].

Türkiye ulusal ve uluslararası anlaşmalar doğrultusunda Suriyeli çocukların eğitimleri ilgili yasal düzenlemeler yapmıştır ve halen yapmaktadır. Eğitim konusunu da üzerinde durulması gereken bir durum olarak görmektedir. Ancak hem Suriyeli çocukların nüfus olarak fazlalığının bulunmasından dolayı hem de kaynak ve olanakların eksikliğinden dolayı Türkiye'yi bu konuda zorlamakta, eğitimsel sorunların devamına yol açmaktadır.

Tablo 1'de yıllara göre Türkiye'de eğitime erişimi sağlanan Suriyeli çocukların sayıları verilmektedir.

Tablo 1

Yıllara göre Türkiye'de eğitime erişimi sağlanan Suriyeli öğrenci sayısı

Yıllar	Devlet Okulu	Devlet Okuluna Kayıtlı Toplam Öğrenci	Geçici Eğitim Merkezi	Geçici Eğitim Merkezi Toplam Oranı(%)	Kayıtlı Toplam Öğrenci Sayısı	Çağ Nüfusu	Okullaşma Oranı
2014-2015	40.000	17.4	190.000	82.6	230.000	756.000	30.0
2015-2016	62.357	20.0	248.902	79.9	211.259	834.842	37.0
2016-2017	201.505	40.9	291.039	59.1	492.544	833.039	59.0
2017-2018	369.056	61.1	225.390	37.3	604.057	976.000	62.0

Suriyeli çocukların okullaşma oranlarına bakıldığında Türkiye'nin çabasıyla yıllara göre artan bir ivme kazandığı görülmektedir. 2014-2015 eğitim öğretim yılında %30,0'lar düzeyinde olan okullaşma oranı 2017-2018 öğretim yılında % 62,0 düzeyine çıkmıştır. 2014-2015 öğretim yılında Suriyeli öğrencilerin %82,6'sı Geçici Eğitim Merkezlerinde, %17,4'ü ise devlet okullarında kayıtlıken, 2017-2018 öğretim yılında Geçici Eğitim Merkezlerinde %37,3, devlet okullarında ise %61,1 olduğu görülmektedir.

Geçici Eğitim Merkezleri yerine devlet okullarına doğru bu yönelim, eğitim niteliği bakımından son derece önemli tablo oluşturmaktadır. 2017-2018 öğretim yılında MEB'in UNICEF ile yapmış olduğu iş birliği sayesinde, 2017 yılında Eylül ayı sonunda -2016 yılına oranla % 23,0'lık bir artışla 604.057 Suriyeli çocuğun devlet okullarına ve Geçici Eğitim Merkezleri'ne devam ettiği ortaya konulmaktadır.

Buna karşılık yaklaşık 350.000'den fazla çocuğun ise okula devam etmemesi geçen yıllardan itibaren okula kayıtları yapılmayan yaklaşık bir milyon çocuk da düşünüldüğünde, okula kayıt çabalarının artırılması, sığınmacıların yönlendirilmesi, teşvik edilmesi ve nitelikli hale getirilmesi, kapsayıcı eğitim fırsatlarına erişimin sağlanması noktasında çalışmaların hızlanması ve kalıcı çözümler üretilmelidir (UNICEF, 2017b).

Türkiye’de okula kayıtlı Suriyeli öğrencilerin 225.390’ı Geçici Eğitim Merkezlerinde, 369.056’sı devlet okullarında eğitim almaktadır. Tablo 2’de okul türlerine göre Suriyeli çocukların eğitime erişim oranları verilmektedir.

Tablo 2

Suriyeli okul çağı çocukların (5-17 Yaş) eğitime erişimi

Okul türü	Öğrenci Sayısı	Öğrenci Oranı
Devlet Okulu	369.056	36.8
Geçici Eğitim Merkezleri	Kamp İçi	63.777
	Kamp Dışı	161.613
	Toplam	225.390
Açık Okullar	9.611	0.1
Okula Devam Etmeyen	400.000	40.0

Tablo 2’den Suriyeli çocukların % 22,5’inin Geçici Eğitim Merkezlerine devam ettiği, % 36,8’inin ise devlet okullarına devam ettiği anlaşılmaktadır. Geçici barınma merkezlerinde kurulmuş olan Geçici Eğitim Merkezlerinde yaklaşık 63.777, illerde oluşturulmuş Geçici Eğitim Merkezlerinde ise yaklaşık 161.613 Suriyeli öğrenci öğrenimlerine halen devam etmektedir. Çizelge 3’te görülebileceği gibi yaklaşık 400.000 çocuğun okula devam etmemesi görülmekte; bunun yanında en az 800.000 çocuğun kayıp kuşak olduğu görülmektedir. Okula gitmeyen çocuklar gerçeğinin yanında aynı zamanda kayıtlı öğrencilerin de düzenli bir şekilde okula devamlarının sağlanması gerekmektedir. Türk eğitim sisteminin dengelerinin bozulmaması için de önemli görülmektedir (Erdoğan, 2017b, s. 159). Türkiye’de 2018 yılında örgün eğitim sistemine katılan Suriyeli çocukların sayısı Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3

Türkiye'de örgün eğitime devam eden Suriyeli öğrencilere ilişkin veriler

Eğitim Kademesi	Mevcut Durum (2018 Şubat) İlişkin Sayılar		
	Öğrenci Sayısı	Çağ Nüfusu	Öğrenci Oranı &
Okul Öncesi	35.163	93.791	37.5
İlkokul	373.705	351.231	106.4
Ortaokul	137.320	272.819	50.3
Lise	57.869	258.359	22.4
Toplam	604.057	976.200	61.9

Tablo 3'e göre devlet okullarında ve Geçici Eğitim Merkezlerinde okullaşma oranları okul öncesi eğitimde % 37,5 ilkokulda % 106,4 (net % 98,0), ortaokulda % 50,3 lisede ise % 22,4 olarak gerçekleşmiştir. Okullaşmanın en çok ilkokul, en az olduğu eğitim kademesi ise lise eğitimidir. Çizelge 4'ten öğretim kademesinin arttıkça öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin sayılarının düştüğü görülmektedir. Bunun yanı sıra 2018 yılında Suriyeli öğrencilerin % 62,0'ler düzeyine ulaşan okullaşma oranı çok önemli bir başarı olarak görülürken, Türkiye'de Suriyelilerin belli kentlerde yoğunlaşmış olduğu gerçeğinden hareketle de, okullaşmada bölgeler arası ve sınıflar arası farklılıkların olduğu düşünülmektedir.

Tablo 5'te Suriyeli öğrencilerin Türkiye'de sınıf düzeylerine göre okullaşma durumları verilmektedir.

Tablo 4

Suriyeli öğrencilerin Türkiye'de sınıf düzeylerine göre okullaşma durumları

Eğitim Kademesi	GEM Devlet Okulu	Toplam	Eğitim Kademeleri Topam		Çağ Toplam Nüfusu	Yüzde(%)
Okul öncesi	6.882	28.281	35.163	35.163	93.791	37.5
1. Sınıf	14.826	98.456	113.282		92.358	
2. Sınıf	13.949	67.879	81.828		89.198	
3. Sınıf	65.444	37.733	103.177	373.705	85.335	106.4
4. Sınıf	45.743	29.675	75.418		84.340	
5. Sınıf	7.730	43.592	51.322		76.568	
6. Sınıf	13.850	20.404	34.254		67.721	
7. Sınıf	18.074	10.719	28.793	137.320	64.486	50.3
8. Sınıf	15.664	7.287	22.951		64.044	
9. Sınıf	2.594	14.631	17.225		61.434	
10. Sınıf	5.340	5.967	11.307		62.852	
11. Sınıf	6.367	2.714	9.081	57.869	61.068	22.4
12. Sınıf	8.753	1.714	10.467		73.004	
Açık Okullar	-	9.611	9.611		-	
Toplam	225.390	378.667	604.057		976.200	61.9

Okullaşmanın on ikinci sınıfta görel olarak daha fazla olmasının olası nedeni MEB'in yaptığı yeterlilik sınavıdır. Bu şekilde öğrenciler Geçici Eğitim Merkezlerinden mezun olabilmektedirler. Lise düzeyinde okullaşma oranının az olmasında erkek çocukların aileye destek sağlamak için çalışmak zorunda olmaları ve genç kızların erken yaşta evlendirilmesidir (Coşkun ve Emin, 2016, s. 17).

Erdoğan (2017) Suriyeli öğrencilerin okullaşma oranlarının 5-9 yaş grubunda görel olarak yüksek iken 10-14 ve 15-18 yaş gruplarında, hızla sırasıyla % 25,0'e ve % 20,0'ye düştüğünün öneminden bahsetmektedir.

Buna göre en fazla nüfus 19-24 yaş arasında olup en az nüfus 284.617 ile 15-18 yaş grubuna aittir. Bu rakamlarla Suriyelilerin büyük çoğunluğunun genç ve eğitim çağında oldukları anlaşılmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017).

Devlet okullarına eğitim görmek amacı ile gidip Türkçe eğitim alan çocuklar konusunda da akademik yetersizlik ve entegrasyon problemleri mevcuttur. Ana çözüm yolunun Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine bütünleştirilmesi olduğu hususunda bir anlayış olsa da ve hatta MEB Geçici Eğitim Merkezlerinin kapatılmasını amaçlasa da bu durumun çözüleceği beklentisi gerçekçi görünmemektedir (Erdoğan, 2017b).

Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin temel eğitim sorunları Göçün ilk başladığı dönemde, Türkiye Cumhuriyeti mülteci çocukların eğitim hayatlarına devam edememesi ile ilgili birçok sebep sıralamıştır. Bu sebeplerin bir benzeri de, İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün (2015) gerçekleştirdiği uygulamalar ve çalışmalar sonucunda çıkmıştır, örneğin; dil engeli ve eğitimden kaynaklanan toplumsal uyuşma ve bütünleşmiş sorunu.

Uzun süren savaş nedeniyle, Türkiye, bu göç krizi boyunca Suriyeli mültecilerin eğitimi konusunda birden fazla kez politika değişikliğine gitmek zorunda kalmıştır ve izlenen eğitim politikaları değiştirmiştir. Türkiye’de bulunan okullardaki eğitim ve öğretim dilinin, mültecilerin dilinden ayrı olması, yeni veya denk sayılabilir eğitim sisteminin bulunmaması, iki ülke arasındaki eğitsel ve kitlesel hedeflerin oldukça farklı olması ve bütün bu engellere ek olarak temel alfabenin de farklı olması mültecilerdeki eğitim konusundaki birçok sorunu beraberinde getirmekteydi (Öztürk, 2015). Ayrıca, dil engelinden kaynaklanan engeller ve dil eğitimi sunacak öğretmenlerin yetersizliği olayı daha da içinden çıkılmaz bir hale getirmekteydi. Çünkü toplumsal uyuşma sorununun ortadan kaldırılması için dil sorununun yok edilmesi önemli bir faktördü. Zira Suriyeli mülteci çocuklara göç etmiş oldukları yerde o yerin dilinin öğretilmesi ve yaşadıkları toplumun değer yargılarının öğretilmesi için dil engelini aşarak

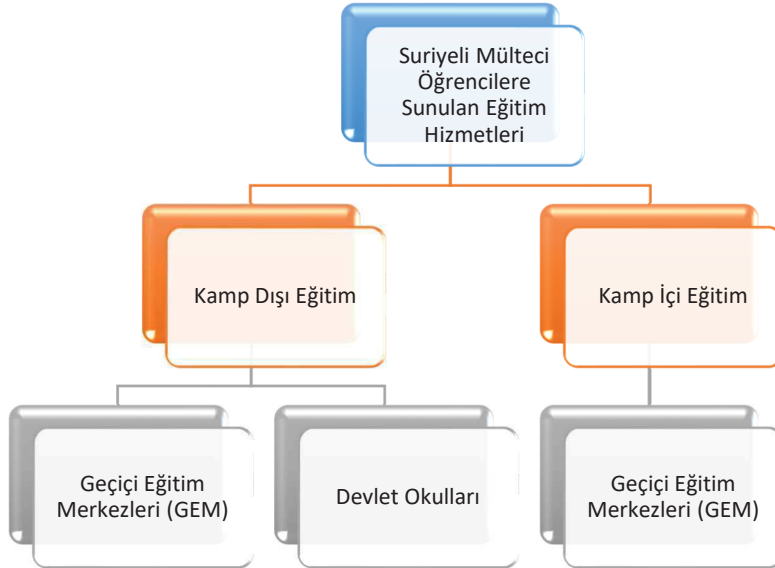
oradaki eğitim sürecine dahil olmaları gerekmektedir. Bu yeterli veya hiç sağlanamadığı takdirde, mültecilerin okullaşmasını engelleyen bu sorunlar, çözümsüz ve problem teşkil eden bir niteliğe bürünmekteydi (Tan, 2018).

Dönemin Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer'in Suriyeli mültecilerin eğitimi ile ilgili 31 Temmuz 2012 tarihli ilk açıklamasında derslerin kendi müfredatımıza göre ancak, Arapça verileceğini dile getirmiştir. (Seydi, 2014, s.275). Fakat daha sonra, Dinçer'in 3 Ekim 2012 tarihli açıklamasında, Suriyeli mültecilerin kendi ülkelerine kısa süre sonra dönmelerinin beklendiğini ifade ederek Suriyeli çocuklara Türkçeyi öğretme çabasına girme gereğinin bulunmadığını belirtmiş ve mültecileri ülkemizde misafir olarak görüyoruz şeklinde beyanda bulunmuştur. Bu ifadeler, mültecilerin Suriye'deki durum düzeldikten sonra kendi ülkelerine döneceklerini bildirmekteydi. Bunlara ek olarak, verilen eğitimin, ileriye dönük olmadığını ve herhangi bir resmi eğitim niteliğinde olmadığını sonucunu beraberinde getirmiştir. Mültecilerin misafir öğrenci gibi eğitime tabi tutuldukları açıkta (Seydi, 2014, s.275). Türkiye, 26 Eylül 2013 tarihinde ise, "Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri" konulu daha kapsamlı bir genelge çıkarmış ve bu genelge ile kamplarda veya kamp dışında, şehirlerimizde yaşamakta olan Suriyelilerin okul çağındaki çocuklarına sağlanan eğitim hizmetlerinde bir standart yakalamayı hedeflemiştir. MEB (2013) Genelgesinde aşağıdaki şu noktalara dikkat edilmesi istemiştir:

- 1- Suriyeli öğrencilerin sene kaybı yaşamadan eğitim hizmeti almalarını,
- 2- Yürütülecek eğitim-öğretim hizmetlerinin koordinasyonundan MEB'in sorumlu olduğunu,
- 3- Öğretmen ihtiyacını ya norm fazlası öğretmenlerden, ya da Arapça bilen kişilerce ders ücretli şekilde karşılanacağını,

- 4- Suriyeli vatandaşlar içerisinde eğitim verebilecek nitelikte gönüllüler varsa bunların da görevlendirileceğini,
- 5- Uygulanacak olan eğitimin içerik ve müfredatı MEB'in kontrolünde, Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanacağı ve müfredatın öğrencilerin temel yaşam becerileri, moral eğitimi, genel kültür, sosyal beceriler gibi konularla zenginleştirileceğini,
- 6- Dileyen öğrencilerin Türkçe müfredata ve eğitime tabi olacağını,
- 7- Türkçe öğrenmek isteyenlere hizmet verecek Türkçe öğretimi kursları açılacağını bildirmiştir.

Yukarıda genelgede bahsi geçen yasal düzenlemelere bağlı olarak, Türkiye'nin Suriyeli öğrencilere sunmakta olduğu eğitim hizmetleri aşağıdaki Şekil 3'de gösterilmiştir:

Şekil 3 Türkiye'de Suriyeli Mültecilere Sunulan Eğitim Hizmetleri

Ülkemizde bulunan çoğu Suriyeli öğrenciler, GEM'lerde eğitim almaktadır. Öte yandan, 2016 yılı verilerine göre ülkemizde bulunan kayıtlı 1,490,033 Suriyeli mülteci çocuğun, ancak %21,8'inin eğitim görmekte olduğu açıklanmış (UNICEF, 2016); ve bunların da ancak %23,1'inin devlet okullarına devam ettiği belirtilmiştir (Emin, 2016). Geride kalan mülteci kitlesinin ise eğitim hizmetlerine erişim olanağı olmadığı görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti, ülkesine sığınan Suriyeli mültecileri, özellikle sınır şehirlerinde açtığı barınma merkezlerinde yüksek standartlarda misafir etmek için yoğun emek ve bütçe harcamış ve hala harcamaktadır. Ülkemizde, Haziran 2013'ten bu yana, bu barınma merkezlerinde bulunan Suriyeli mülteci sayısı sürekli artmaya devam etmektedir. Bu mültecilerin %75'inden fazlasını çocuk ve kadın mülteciler, %53'ünden fazlasını da 18 yaş altındaki çocuk ve gençler oluşturmaktadır. Bundan dolayı, Türkiye barınma, beslenme, güvenlik, sağlık gibi temel ihtiyaçlarını karşılamamanın yanı sıra, mültecilerin eğitimleri içinde, bir an önce bazı faaliyetlerde bulunmuştur.

Mültecilerin eğitim sorununu çözmek ve kayıp neslin önüne geçebilmek için, Türkiye, kendi devlet okullarında binlerce Suriyeli çocuğun öğrenimi için bazı yasal düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemeler ile mülteciler MEB'e bağlı kamplarda ve kamp dışında yer alan Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) ve Suriyelilerin açtığı özel okullarda eğitim görme hakkına sahiptirler. Aynı zamanda kamp dışında yaşayan mülteciler, devlet okullarına kayıt yaptırma hakkına da sahiptirler (AFAD, 2014).

GEM'ler, okul çağındaki Suriyeli çocuklara yönelik faaliyet gösteren, hem AFAD tarafından 25 ilde oluşturulan kamplarda, hem de kamp dışında Suriye müfredatına bağlı kalarak Arapça eğitim veren ilköğretim ve ortaöğretimi kapsayan eğitim merkezleri olarak tanımlanmıştır (MEB, 2014). Bu %n, hiçbir yasal engeli bulunmayan Suriyeli mülteci aileler, çocuklarının eğitimi için genellikle devlet okulları yerine GEM'leri tercih etmektedir. Bu konu

üzerinde “Arapça eğitim” ve “Suriye müfredatı” faktörlerinin etkili olduğu açıkça görülmektedir.

Levent ve Çayak, (2017) bir çalışmasında, Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticileri ile görüşmüşlerdir. Yüz yüze görüşme formları ile sağlanan bilgiler ışığında, 30 okul yöneticisinin neredeyse tamamı Suriyeli öğrencilerle en çok karşılaşılan problemin ‘iletişim’ problemi olduğu saptanmıştır. Hemen akabinde ise kayıt sistemindeki eksiklikler, uyum ve entegre sıkıntısı, kimlik belgesinin ve denkliğin olmayışı olarak belirtilmiştir. Araştırmanın bu bulguları, Yüksel, Bulut ve Mor (2014), Erdoğan (2015) ve Türk (2016) tarafından yapılan çalışmaların bulguları ile de benzerlik göstermektedir.

Eğitim-Bir-Sen’in (2017) Güçlükler ve Öneriler adlı raporunda, Taştan ve Çelik her Suriyeli çocuğun erken yaşta kaliteli eğitime erişmesi konusunda bir ülke olarak sorumluluğumuz olduğunu düşünerek ‘Türkiye’de Suriyeli Çocukların Eğitimi’ ile ilgili bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda Türkiye’nin Suriyeli çocukları bir an önce okullandırmak ve onlara kaliteli eğitim sunmak için yürüttüğü çalışmalara, okullaşmanın önündeki engellere ve okullaşan çocukların karşılaştıkları güçlüklerle odaklanılmıştır. Ayrıca Suriyeli çocukların okullaşmasını artırmak ve daha kaliteli eğitime ulaşmalarını sağlamak için öneriler geliştirilmiştir. Rapor, müfredat, mezuniyet, denklik gibi konuları ele alarak Suriyeli öğretmenlerin eğitimine kadar çeşitli zorluklar ile birlikte öneriler sunmuştur. Ayrıca Türkiye’de verilen eğitimin kalitesi de değerlendirilmiştir (Taştan ve Çelik, 2017).

Bölüm III

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçlarının hazırlanması ve geliştirilmesi, verilerin toplanması ve verilerin nasıl analiz edildiğine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada İstanbul ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin eğitim değerlendirmesi amacıyla nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırma desenlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2015) nitel araştırmayı, bir amaç doğrultusunda belirli bir olgu veya olayın derinlemesine incelenmesi olarak tanımlamıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada bir konunun araştırmacı tarafından belirlenen ölçütlere bağlı olarak detaylı incelenebilmesi adına, amaçlı örneklem türlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır (Neuman, 2006). Araştırmanın çalışma grubunu oluşturmak adına belirlenen ölçüt; Türkiye'ye göç eden ve İstanbul'da bir Geçici Eğitim Merkezinde eğitim gören 17 Suriyeli öğrenci, 7 öğrenci velisi ve onlara eğitim veren 10 öğretmen oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verilerini araştırmacı tarafından geliştirilen, öğrenciler için 6 soru, veliler için 6 soru ve öğretmenler için 8 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme önceden hazırlanmış soruların cevabını karşılıklı iletişim yoluyla almayı ifade etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2015).

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanması için literatür incelenmiş ve taslak bir form oluşturulmuştur. Form 2 Suriyeli öğrenci, 2 veli ve 2 öğretmene uygulanmış ve uygulama danışman öğretim elemanı ile değerlendirilerek forma son şekli verilmiştir.

Veri toplama aracının güvenilirliğini sağlamak için araştırmacı ve bir alan uzmanının birbirinden bağımsız olarak yapmış olduğu kod ve temalara ayırma işlemi karşılaştırılmıştır. Taylor (2005) ölçme araçlarının güvenilirliği için kodlayıcılar arasındaki uyumun %80-%90 arasında olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu uyum %sini ulaşabilmek için Miles ve Huberman (1994) ın “Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)x100 olarak belirttiği formülden yararlanılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın güvenilirliği %85 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için ise katılımcıların görüşleri doğrudan aktarmalara yer verilerek belirtilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma katılımcıları ile görüşmelerin yapılması adına EK-1’deki, izinler alınmış ve katılımcıların uygun olduğu gün ve saatler çerçevesinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Her bir katılımcı ile yapılan görüşme ortalama 35-40 dakika sürmüştür. Görüşmeler katılımcıların onayı ile ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış ve bu görüşler yazıya geçirilmiştir.

Veri Analizi

Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Patton (2014) içerik analizini, ana temada neyin önemli olduğunu vurgulamak adına verileri kategorilere ayırmayı kapsayan bir süreç olarak tanımlamıştır.

İçerik analizi yapılırken öncelikle ses kaydı yapılarak elde edilen veriler Microsoft Office Word programı ile yazıya geçirilmiştir. Çalışma grubunu oluştura kişilerin isimleri kullanılmamış her bir öğretmen Ö1, Ö2, Ö3,.....Ö10, her bir veli V1,V2.....V7, her bir öğrenci ise ÖĞ1, ÖĞ2.....ÖĞ17 şeklinde kodlanmıştır. İçerik analizi yapılırken, toplanan veriler araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından birbirinden bağımsız şekilde önce kavramsallaştırılmış ve kodlar oluşturulmuş, daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre düzenlemeler yapılmış, verileri açıklayan temalar oluşturulmuş ve son olarak analiz sonucu elde edilen bulgular değerlendirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2015). İçerik analizi sonuçları için

analiz tabloları oluşturulmuş ve sonuçlar frekans olarak belirtilmiştir. Yapılan içerik analizi sonucu elde edilen bulgular ise NVivo paket programı ile modellenmiştir.

Bölüm IV

Bulgular ve Yorum

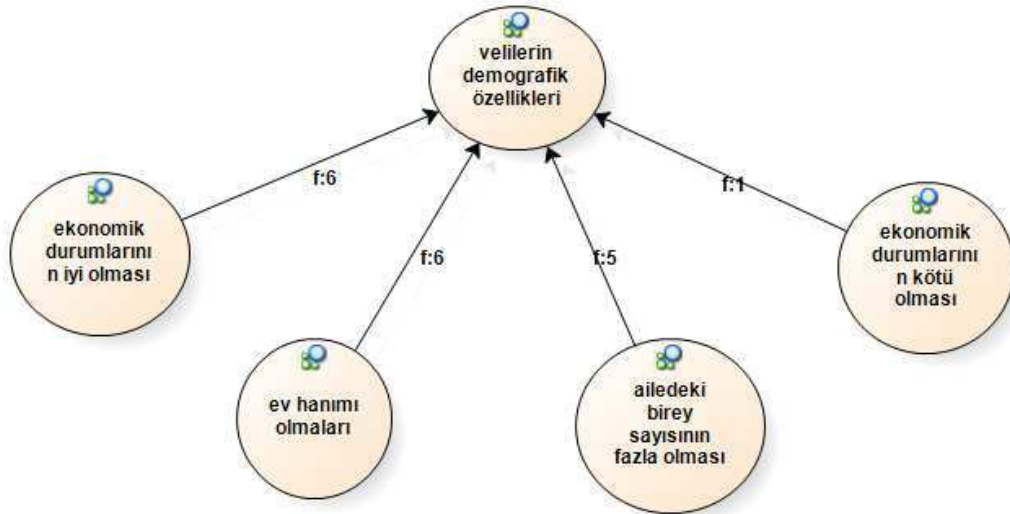
Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarına bağlı olarak elde edilen bulgular yer almaktadır.

Göçmen Eğitimi İle İlgili Veli Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada veli görüşlerini almak için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu 6 sorudan oluşmuştur ve her bir soru ayrı bir başlık olarak sunulmuştur.

Velilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular.

Araştırmanın veli görüşmesi boyutunda ilk alt amacı “Ailenizdeki birey sayısı, buradaki ekonomik şartlarınız, mesleğiniz, yaşam şartlarınız nasıldır?” sorusu ile ifade edilmiştir. Araştırmaya 7 veli katılmıştır. Velilerin cevapları Şekil 4’de sunulmuştur.

Şekil 4. Velilerin demografik özelliklerinin modellenmesi

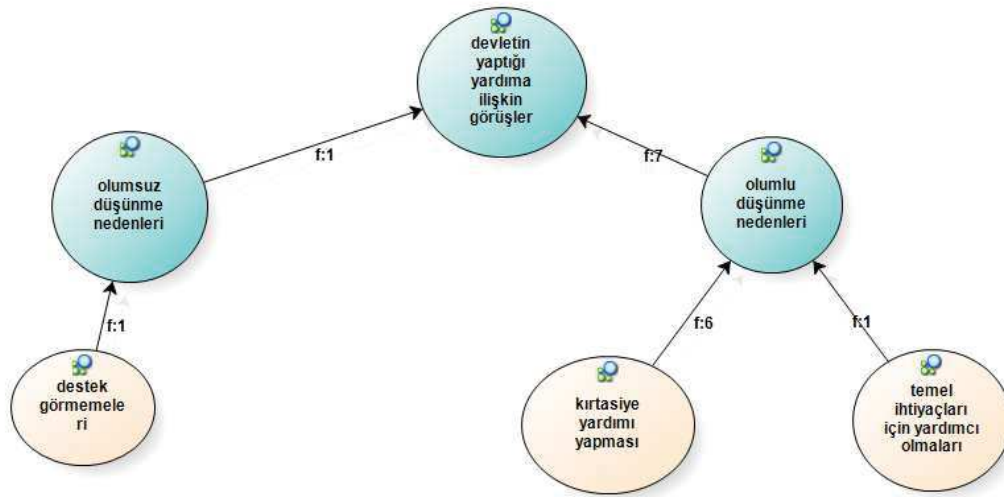
Şekil 4’de göçmen velilerin demografik özelliklerine ilişkin görüşleri “ekonomik durumlarının iyi olması” (f:6), “ev hanımı olmaları” (f:6), “ailedeki birey sayısının fazla olması” (f:5), “ekonomik durumlarının kötü olması” (f:1) şeklinde belirtilmiştir. V1’in bu konu hakkındaki görüşü ise şu şekildedir:

V1: “Ailemdeki birey sayısı 6’dır. Ekonomik şartlarım iyidir. Ev hanımıyım. Çocuklarıma yeteri kadar para harcıyorum.”

Araştırmaya katılan velilerin çoğunun ekonomik durumlarını iyi olarak değerlendirmeleri ülkemiz yaşam şartları açısından kendi durumlarını yeterli gördüklerini göstermektedir.

Devletin Suriyeli göçmenlere verdiği desteğe ilişkin görüşleri.

Araştırmanın bu boyuttaki ikinci alt amacı “Devletimizin Suriyeli göçmenlere verdiği desteği nasıl yorumluyorsunuz?” sorusu ile ifade edilmiş ve velilerin bu konudaki görüşleri “olumlu” ve “olumsuz” olarak 2 temaya ayrılmıştır. Araştırmaya katılan 7 velinin görüşleri Şekil 5’de sunulmuştur.

Şekil 5.Devletin yaptığı yardıma ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 5’de devletin yaptığı yardıma ilişkin veli görüşlerinin olumsuz (f:7) yönde olduğu görülmektedir. V1 ve V7’nin bu konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

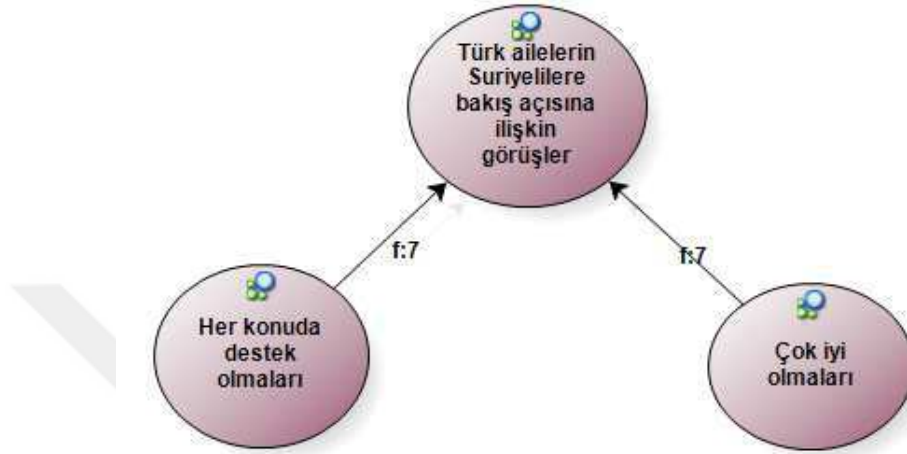
V1: “Devlet bize kırtasiye ve temel ihtiyaçlarımızı karşılamamız için yardımda bulunuyor.”

V7: “Devletten hiçbir yardım almadım.”

Araştırmaya katılan 7 velinin tamamının devletimizin sağladığı desteği yetersiz görmeleri üzerinde düşünülmesi gereken bir durumu ortaya koymaktadır.

Türk ailelerinin Suriyelilere bakış açısına ilişkin görüşleri.

Araştırmanın bu boyuttaki üçüncü alt amacı “*Türk çocuklarının ve ailelerinin Suriyelilere bakış açılarını nasıl değerlendiriyorsunuz?*” sorusu ile ifade edilmiş ve velilerin bu konudaki görüşleri Şekil 6’da sunulmuştur.

Şekil 6. Türk ailelerinin Suriyelilere bakış açısına ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 6’da velilerin Türk ailelerinin Suriyelilere bakış açısına ilişkin görüşlerinin “*her konuda destek olmaları*” (f:7) ve “*çok iyi olmaları*” şeklinde 2’ye ayrıldığı görülmektedir. V2 ve V4’ün bu konudaki görüşleri ise şu şekildedir:

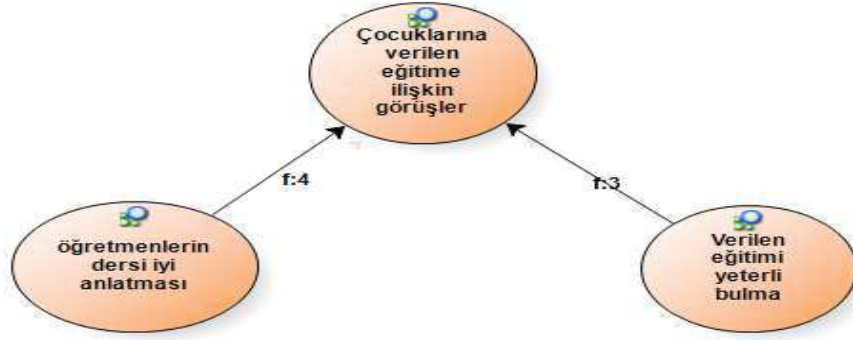
V2: “*Türkler çok iyi insanlar, bize her konuda destek çıkıyorlar.*”

V4: “*Çok iyi insanlar, bazen kötülerıyla de karşılaşıyoruz.*”

Ülkemizde misafir olarak değerlendirilen Suriyelilere ilişkin Suriyelilerin algılarının bu anlamda olumlu olduğu görülmektedir.

Çocuklarına verilen eğitime ile ilgili görüşlere ilişkin bulgular.

Araştırmanın bu boyuttaki dördüncü alt amacı “*Suriyeli çocuklara verilen eğitimi ve eğitim verilen ortamları nasıl değerlendiriyorsunuz?*” şeklinde ifade edilmiş ve velilerin bu konu hakkındaki görüşleri Şekil 7’te sunulmuştur.

Şekil 7. Çocuklarına verilen eğitim ile ilgili görüşlerin modellenmesi

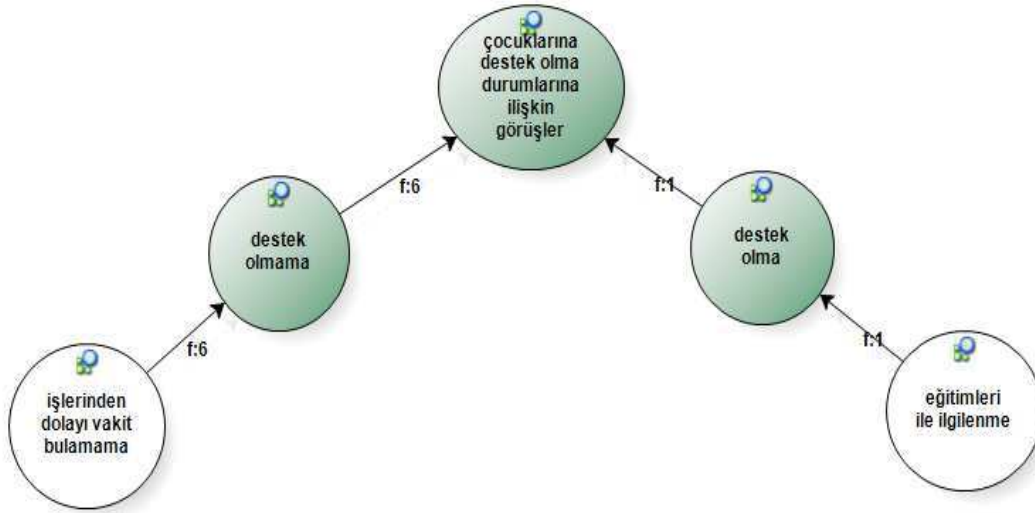
Şekil 7’te velilerin çocuklarına verilen eğitime ilişkin görüşlerinin “öğretmenlerin dersi iyi anlatması”(f:4) ve “verilen eğitimi yeterli bulma” (f:4) olduğu görülmektedir. Bu bağlamda velilerin çocuklarına verilen eğitim hakkındaki görüşlerinin olumlu yönde olduğu söylenebilir.V6’nın bu konudaki görüşü şu şekildedir:

V6: “Çocuğuma verilen eğitim yeterlidir.”

7 velinin çoğunluğunun öğretmenleri olumlu olarak değerlendirmesi ve yaklaşık yarısının verilen eğitimi yeterli olarak görmeleri önemlidir.

Çocuklarına eğitim desteği verme durumları ile ilgili görüşlere ilişkin bulgular.

Araştırmanın bu boyuttaki beşinci alt amacı “Çocuklarınıza yeterince eğitim desteği verebiliyor musunuz? Neden?” şeklinde ifade edilmiş ve velilerin bu konudaki görüşlerinin “destek olma” ve “destek olmama” olarak 2 temaya ayrılmış ve Şekil 8’de sunulmuştur.

Şekil 8. Çocuklarına destek olma durumlarına ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 8’de velilerin çocuklarının eğitimlerine destek verdikleri (f:6) görülmektedir. Destek veren velinin görüşü “eğitimleri ile ilgilenme” (f:1), destek vermeyen velilerin görüşleri ise “işlerinden dolayı vakit bulamama” (f:6) olarak ifade edilmiştir. V5 ve V1’in bu konudaki görüşleri ise şu şekildedir:

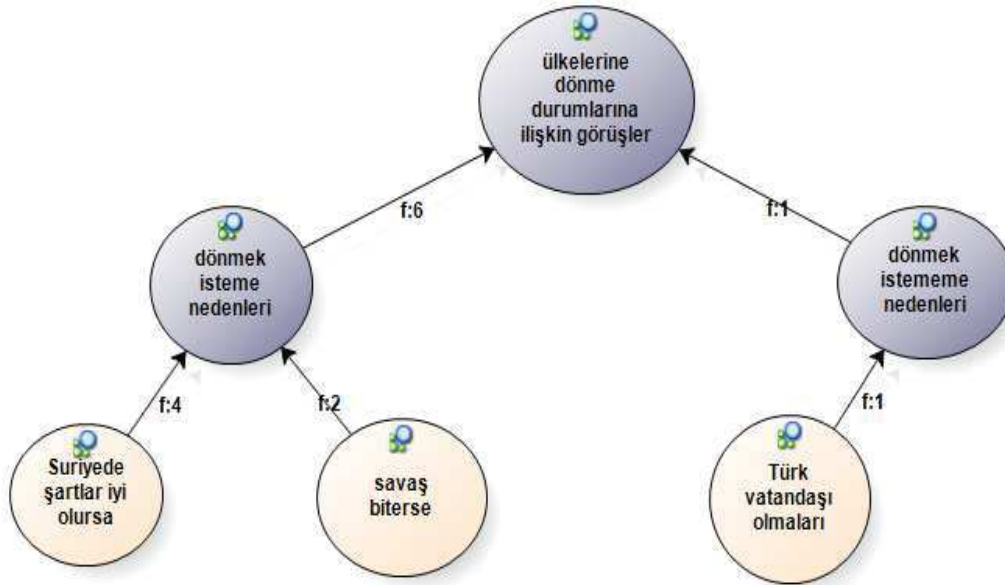
V5: “Evet, çocuklarıma eğitimleriyle ilgili yeterince destek verdiğimi düşünüyorum.”

V1: “Hayır, işlerden vakit bulamadığım için ilgilenemiyorum.”

Velilerin çoğunluğunun çocuklarının eğitimlerine destek verdiği sadece birinin ise ilgilendiğini ifade etmesi, ilgilenmeyi yeterli destek olarak değerlendirmedikini göstermektedir.

Velilerin ülkelerine dönme durumlarına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular.

Araştırmanın bu boyuttaki altıncı alt amacı “Suriye’de sorunlar çözüldükçe ülkenize dönmek ister misiniz? Neden?” şeklinde ifade edilmiş ve veli görüşleri” dönmek isteme nedenleri” ve dönmek istememe nedenleri” olmak üzere 2 temaya ayrılmıştır. Velilerin bu konudaki görüşleri Şekil 10’da sunulmuştur.

Şekil 9. Ülkelerine dönme durumlarına ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 9’da velilerin ülkelerine dönmek istedikleri (f:6) görülmektedir. Dönmek isteyen velilerin gerekçelerinin ise “Suriye’de şartlar iyi olursa” (f:4) ve “savaş biterse” (f:2) olduğu görülmektedir. Ülkelerine dönmek istemeyen velinin gerekçesinin ise “Türk vatandaşı olmaları” (f:1) olduğu görülmektedir. V4 ve V2’nin bu konudaki görüşleri ise şu şekildedir:

V4: “Suriye’de şartlar iyi olursa ve savaş tamamen biterse dönmeyi düşünüyorum.”

V2: “Hayır, Türk vatandaşı oldum.”

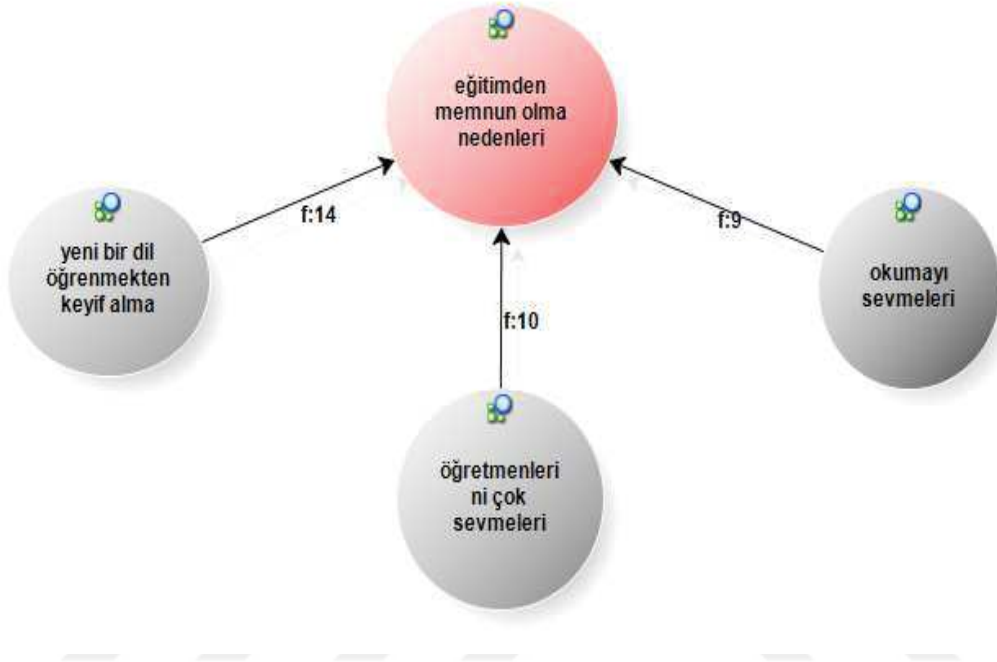
Araştırmada görüşülen velilerin çoğunluğunun Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmadığı ve bu kişilerin ülkelerindeki şartlar düzelirse dönmeyi düşündükleri anlaşılmaktadır.

Suriyeli Göçmen Eğitime İle İlgili Öğrenci Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada öğrenci görüşlerini almak için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu 8 sorudan oluşmuştur ve her bir soru ayrı bir başlık olarak sunulmuştur.

Türkiye’de aldıkları eğitime ilişkin memnuniyet düzeyleri.

Araştırmanın öğrenci görüşmesi boyutunda birinci alt amacı “Türkiye’de aldığımız eğitimden memnun musunuz? Neden?” şeklinde ifade edilmiş ve araştırmaya katılan 17 öğrencinin bu konudaki görüşleri Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 10. Aldıkları eğitimden memnun olma nedenlerinin modellenmesi

Şekil 10’da öğrencilerin aldıkları eğitimden memnun oldukları görülmektedir. Memnun olma gerekçelerinin ise “yeni bir dil öğrenmekten keyif alma” (f:14), “öğretmenlerini çok sevmeleri” (f:10), “okumayı sevmeleri” (f:9) olduğu görülmektedir. ÖĞ1 ve ÖĞ13’ün bu konudaki görüşleri ise şöyledir:

ÖĞ1: “Aldığım eğitimden tabii ki memnunum. Hocalarımız bize Türkçe konuşmayı öğretti.”

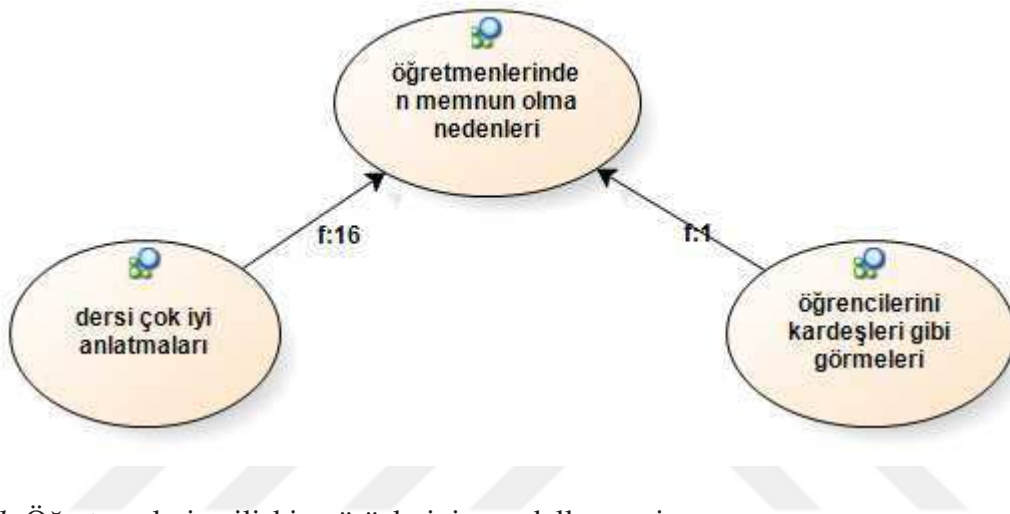
ÖĞ13: “Çünkü biz buraya yabancı geldik, dil bilmiyorduk. Ama şimdi Türkçe konuşabiliyoruz. Öğretmenlerimi çok seviyorum bizimle çok ilgileniyorlar.”

Geçici eğitim merkezinde eğitim alan 17 Suriyeli öğrencinin aldığı eğitimden memnun olması, bu çocukların gelecekte ülkelerine dönmeleri durumunda Türkiye için önemli bir

avantaj durumu oluşturmaları ve aldıkları eğitimle kendilerini ülkelerinde ya da bulunacakları ülkelerde Türkiye'ye destek anlamında bir güç olmaları beklenebilir.

Öğretmenleri ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular.

Araştırmanın ikinci alt amacı “Türkiye’de size öğretmenlik yapan kişileri yeterli görüyor musunuz? Neden?” sorusu ile ifade edilmiş ve öğrencilerin görüşleri Şekil 12’da sunulmuştur.

Şekil 11. Öğretmenlerine ilişkin görüşlerinin modellenmesi

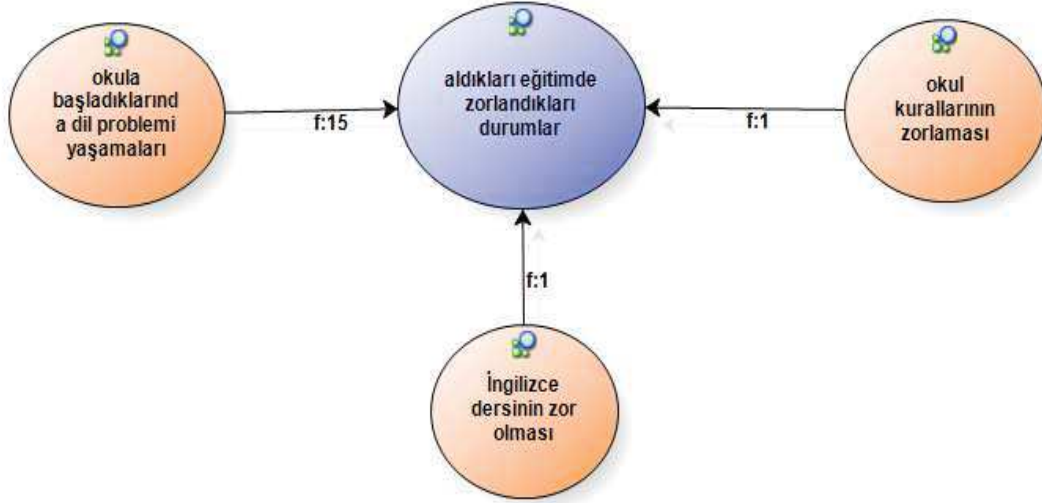
Şekil 11’de öğrencilerin öğretmenlerinden memnun oldukları görülmektedir. Öğrencilerin öğretmenlerinden memnun olma gerekçelerinin ise “dersleri çok iyi anlatmaları” (f:16) ve “öğrencilerini kardeşleri gibi görmeleri” (f:1) olduğu görülmektedir. ÖĞ4’ün bu konudaki görüşü ise şöyledir:

ÖĞ4: “Öğretmenlerimi çok seviyorum, çok iyi ders anlatıyorlar. Özellikle Aysel hocamı çok seviyorum bizi kardeşi gibi görüp çok ilgileniyor.”

Türkiye, beklemediği bir göç dalgasına karşı hazırlıksız olsa da yetiştirdiği öğretmen niteliği ve niceliğiyle Geçici Eğitim Merkezlerinde Suriyeli göçmenlere gereken eğitim desteğini öğrenci görüşlerinden de anlaşılacağı üzere fazlasıyla sağlamaktadır.

Aldıkları eğitimde en çok zorlandıkları konulara hakkındaki görüşlere ilişkin bulgular.

Araştırmanın bu boyuttaki üçüncü alt amacı “Size verilen eğitimde en çok zorlandığınız hususlar nelerdir, neden?” sorusu ile ifade edilmiş ve öğrencilerin yanıtları Şekil 13’da sunulmuştur.

Şekil 12. Aldıkları eğitimde zorlandıkları noktalara ilişkin görüşlerin modellenmesi

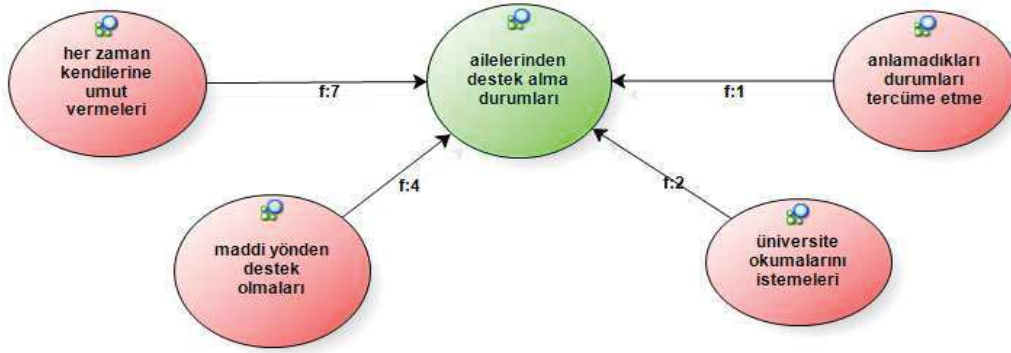
Şekil 12’de öğrencilerin aldıkları eğitimde en çok “okula başladıklarında dil problemi yaşama” (f:15) konusunda zorlandığı görülmektedir. Bunu takip eden temaların ise “İngilizce dersinin zor olması” (f:1) ve “okul kurallarının zorlaması” (f:1) olduğu görülmektedir. ÖĞ10’un bu konudaki görüşü ise şu şekildedir:

ÖĞ10: “Okula ilk başladığım zaman çok iyi Türkçe bilmiyordum. Bu %n okuldaki öğretmenlerimle çok iyi konuşamıyordum. Şimdi daha iyi anlaşıyorum.”

Dil, şüphesiz insanların buldukları ortamdaki iletişim ve bundan kaynaklı kolaylıklarını sağlayan en önemli araçtır. Türkçe öğrenmelerinin de zorluğu bu anlamda anlaşılabilir ve gereklidir.

Aileden destek alma durumlarına ilişkin bulgular.

Araştırmanın bu boyuttaki dördüncü alt amacı “*Aileniz aldığınız bu eğitimde size destek veriyor mu?*” sorusu ile ifade edilmiş ve öğrencilerin bu konudaki görüşleri Şekil 14’de sunulmuştur.

Şekil 13. Ailelerden destek alma durumlarının modellenmesi

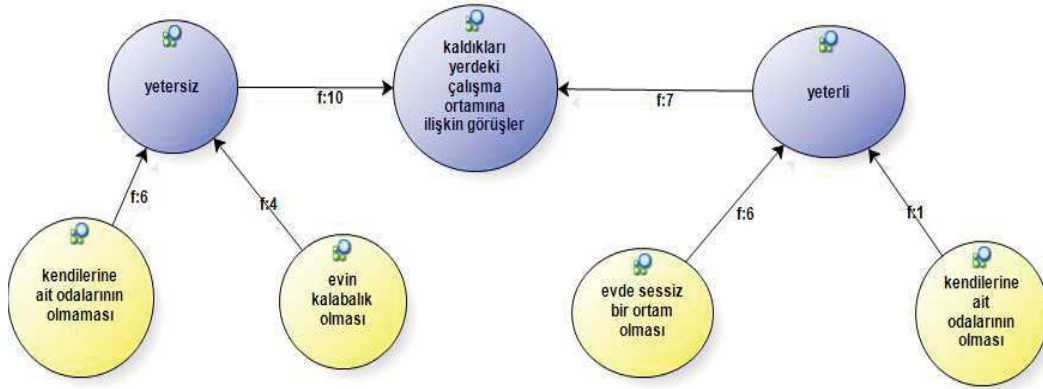
Şekil 13’de öğrencilerin eğitimlerinde ailelerinden destek aldıkları görülmektedir. Öğrencilerin bu hususta en çok “*her zaman kendilerine umut vermeleri*” (f:7) gerekçesini sundukları görülmektedir. Bunu “*maddi yönden destek olma*” (f:4), “*üniversite okumalarını isteme*” (f:2) ve “*anlamadıkları durumları tercüme etme*” (f:1) takip ettiği görülmektedir. ÖĞ5’in bu konu hakkındaki görüşü şu şekildedir:

ÖĞ5: “*Her zaman destek oluyorlar, zorlandığım yerleri tercüme ediyorlar. Ayrıca üniversite okumamı da çok istiyorlar.*”

Dünyanın neresinde olursa olsun velilerin çocuklarının eğitimine destek olmaları beklenen bir durumdur. Kendi ülkelerinden uzakta olmaları da bu desteğin önemini arttırmaktadır. Veli görüşlerinde de sunulduğu gibi velilerin tamamı çocuklarının eğitimini desteklediklerini ifade etmekteydiler. Öğrenci görüşleri de incelendiğinde bu destek doğrulanmaktadır.

Kaldıkları yerdeki çalışma ortamına ilişkin bulgular.

Araştırmanın bu boyuttaki beşinci alt amacı “Kaldığınız yerde ders çalışma ortamlarınız nasıl, yeterli mi?” sorusu ile ifade edilmiş ve öğrencilerin görüşleri “yeterli” ve “yetersiz” olmak üzere 2 temaya ayrılmıştır. Öğrenci görüşleri Şekil 15’de sunulmuştur.

Şekil 14. Kaldıkları yerdeki çalışma ortamlarına ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 14’de öğrencilerin çalışma ortamlarını yetersiz (f:10) buldukları görülmektedir. Yetersiz bulma nedenleri olarak “kendilerine ait odalarının olmaması” (f:6) ve “evin kalabalık olması” (f:4) olduğu görülmektedir. Çalışma ortamlarını yeterli (f:7) bulan öğrencilerin ise gerekçe olarak “evde sessiz bir ortam olması” (f:6) ve “kendilerine ait odalarının olması” (f:1) sunduğu görülmektedir. ÖĞ15 ve ÖĞ2’nin bu husustaki görüşleri ise şöyledir:

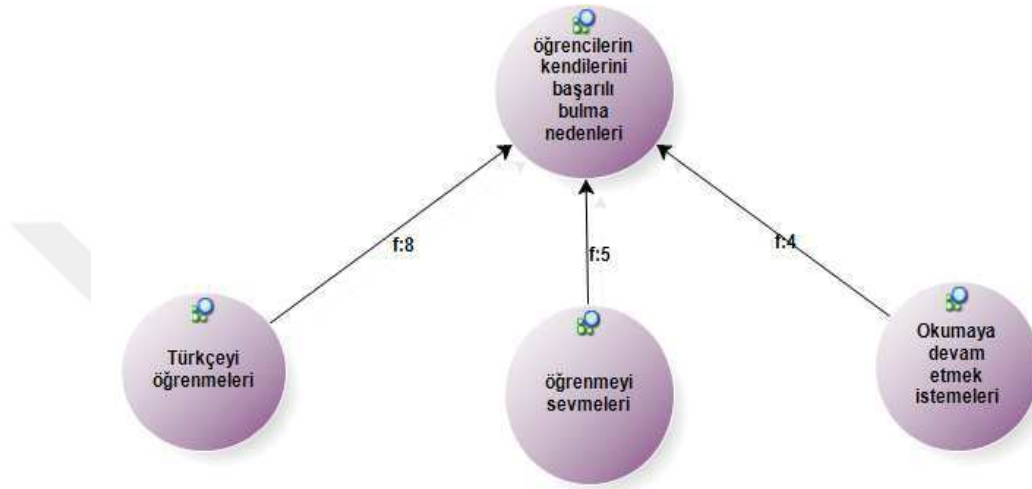
ÖĞ15: “Evimde kendime ait odam var, çalışma masam var. Yeterli buluyorum.”

ÖĞ2: “evimiz biraz kalabalık bu %n çok rahat çalışma ortamım yok.”

Araştırmaya katılan öğrencilerin onunun kaldıkları ortamlarda yeterince çalışma ortamı bulamadıkları ya da kalabalığın çalışma ortamlarını olumsuz etkilemesi gibi nedenleri incelenmeye değerdir, çünkü başarıyı etkileyecek hususlardan birisidir.

Öğrencilerin kendilerini başarılı görme nedenlerine ilişkin bulgular.

Araştırmanın bu boyuttaki altıncı alt amacı “*Burada verilen eğitimde kendinizi başarılı görüyor musunuz? Neden?*” sorusu ile ifade edilmiş ve öğrencilerin görüşleri Şekil 16’da sunulmuştur.

Şekil 15. Öğrencilerin kendilerini başarılı bulma nedenlerinin modellenmesi

Şekil 15’de öğrencilerin kendilerini başarılı buldukları ve gerekçe olarak “*Türkçeyi öğrenmeleri*” (f:8), “*Öğrenmeyi sevmeleri*” (f:5), “*okumaya devam etmek istemeleri*” (f:4) sundukları görülmektedir. ÖĞ14 ve ÖĞ7’nin bu husustaki görüşleri şöyledir:

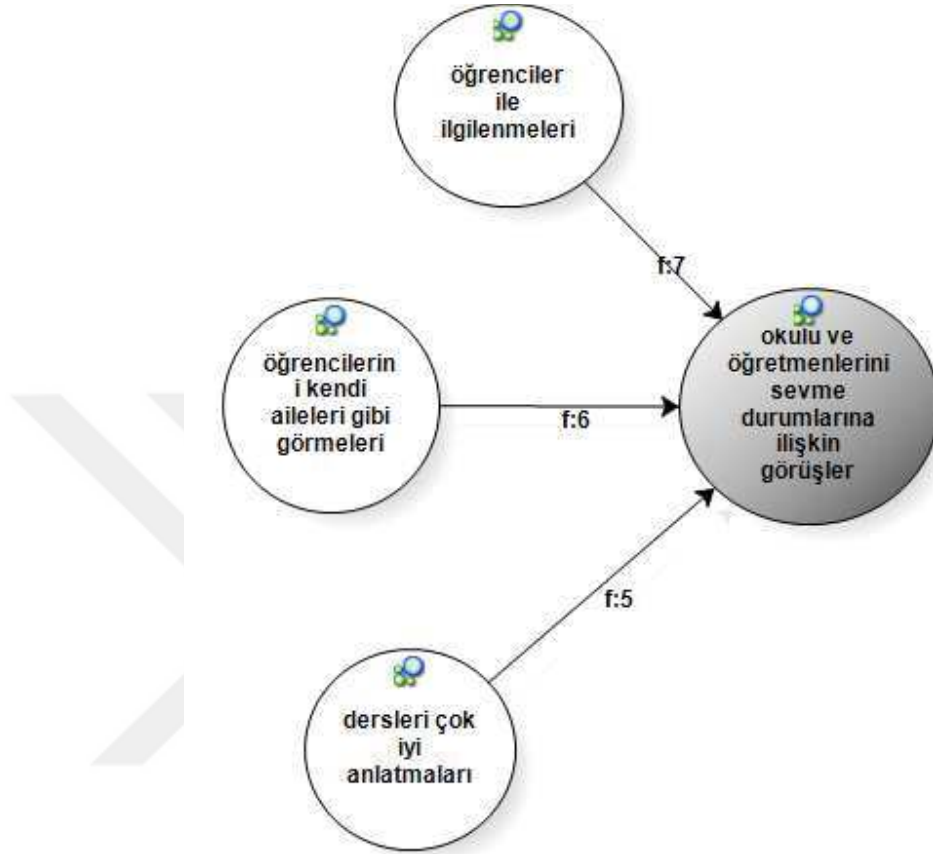
ÖĞ14: “*Kendimi başarılı görüyorum, çünkü Türkçeyi öğrendim, kendimi buradaki insanlara rahatlıkla, ifade edebiliyorum.*”

ÖĞ7: “*Evet başarılıyım, okumayı seviyorum ve devam etmeyi düşünüyorum.*”

Dil öğrenmeyi en çok zorlandıkları hususlardan biri olarak gören öğrencilerin Türkçeyi öğrendikleri için kendilerini başarılı bulmaları da doğal bir durumdur.

Okulu ve öğretmenlerini sevme durumlarına ilişkin bulgular.

Araştırmanın bu boyuttaki yedinci alt amacı “Okulu ve öğretmenini seviyor musun? Neden?” sorusu ile ifade edilmiş ve öğrencilerin görüşleri Şekil 17’de sunulmuştur.

Şekil 16. Okulu ve öğretmenleri sevme durumlarının modellenmesi

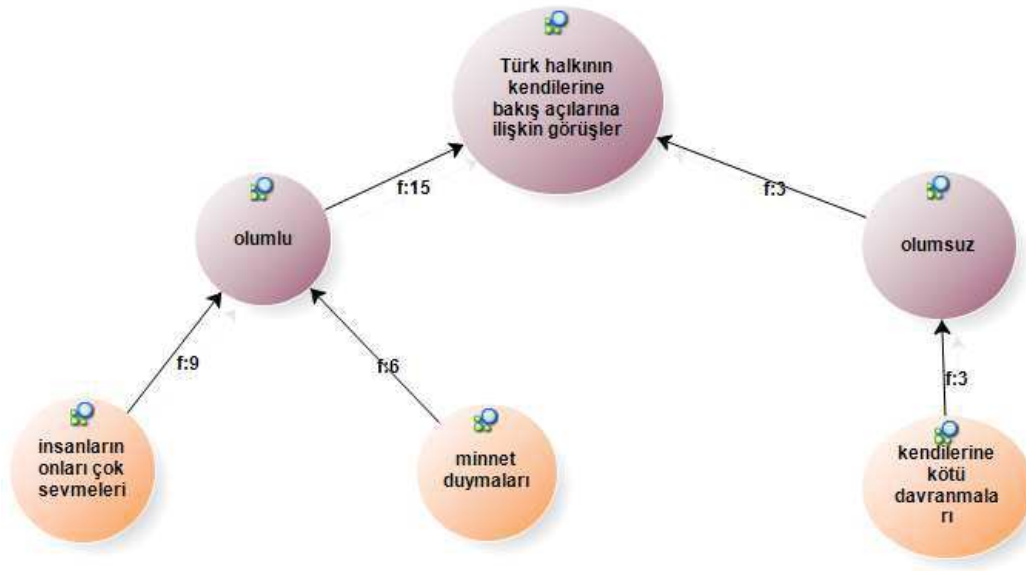
Şekil 16’da öğrencileri okulu ve öğretmenlerini sevdikleri görülmektedir. Buna gerekçe olarak öğrenciler “öğrenciler ile ilgilenmeleri” (f:7), “öğrencileri kendi aileleri gibi görmeleri” (f:6), “dersleri çok iyi anlatmaları” (f:5) sundukları görülmektedir. ÖĞ3’ün bu konudaki görüşü ise şöyledir:

ÖĞ 3: “okulumu çok seviyorum, özellikle öğretmenlerimi çok seviyorum. Bize çok iyi öğretiyorlar, bizimle çok ilgileniyorlar.”

Geçici eğitim merkezlerinde Türkçeyi hiç bilmeyen farklı ülkeden gelmiş öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin onlarla ilgilenmeleri, çocukları aileden görmeleri şüphesiz beklenen ve sevindirici bir durumdur.

Türk halkının kendilerine bakış açılarına ilişkin bulgular.

Araştırmanın bu boyuttaki sekizinci alt amacı “*Türk halkının size olan bakışını nasıl değerlendiriyorsunuz?*” sorusu ile ifade edilmiş ve öğrencilerin görüşleri “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere 2 temaya ayrılmıştır. Bu konudaki öğrenci görüşleri Şekil 18’de sunulmuştur.

Şekil 17. Türk halkının kendilerine bakış açılarına ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 17’de öğrencilerin Türk halkının kendilerine bakış açılarına ilişkin görüşlerinin olumlu (f:15) yönde olduğu görülmektedir. Buna gerekçe olarak “*insanların onları çok sevmeleri*” (f:9) ve “*minnet duymaları*” (f:6) sundukları görülmektedir. Bu hususta olumsuz (f:3) yönde görüş belirten öğrencilerin gerekçeleri ise “*kendilerine kötü davranmaları*” olduğu görülmektedir. ÖĞ13 ve ÖĞ12’nin bu husustaki görüşleri şöyledir:

ÖĞ13: “*Türkleri çok seviyorum, bize karşı çok iyi davranıyorlar. Her zaman yardımcı olmaya çalışıyorlar. Burada yabancılık çekmememiz için ellerinden geleni yapıyorlar.*”

Ö12: “Bize karşı çok soğuklar. Ne zaman buradan gideceğimizi sorup duruyorlar.”

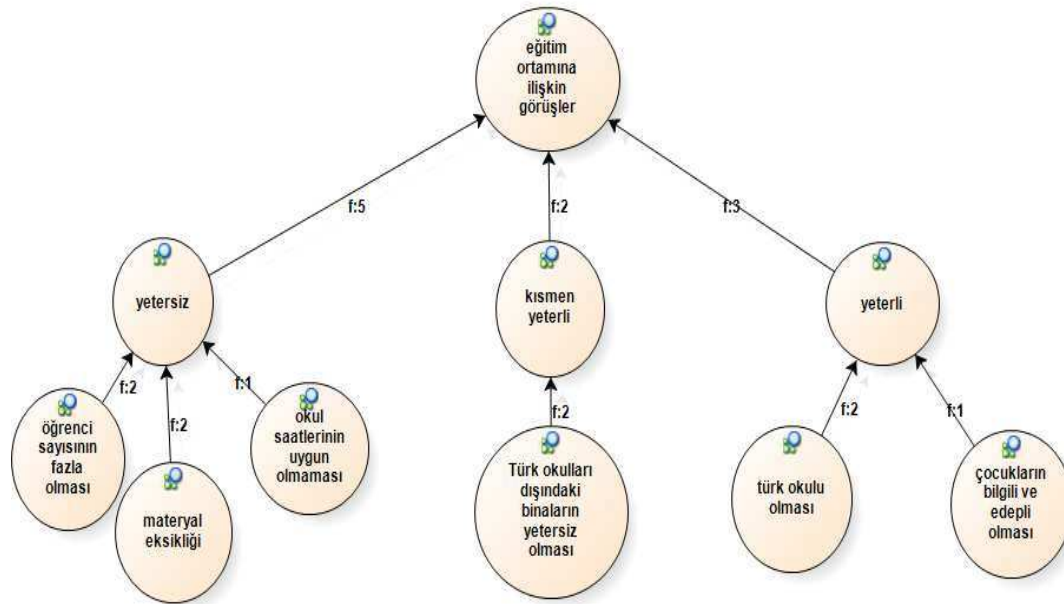
Türkiye, sahip olduğu değerler zenginliğiyle önemli bir ülkedir. Misafirperverlik de bu değerlerin başında gelmektedir. Büyük çoğunlukla Suriyeli öğrencilerin Türk halkını bu anlamda olumlu değerlendirmeleri olması beklenen bir durumdur.

Suriyeli Göçmen Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmada öğretmen görüşlerini almak için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu 8 sorudan oluşmuştur ve her bir soru ayrı bir başlık olarak sunulmuştur.

Eğitim- öğretim ortamına ilişkin görüşler.

Araştırmanın öğretmen görüşmesi boyutunda ilk alt amacı “Suriyeli çocuklara eğitim verilen ortamları nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu ile ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan 10 öğretmenin bu husustaki görüşleri “yetersiz”, “kısmen yeterli” ve “yeterli” şeklinde 3 temaya ayrılmıştır. Öğretmen görüşlerine Şekil 19’da yer verilmiştir.

Şekil 18. Eğitim ortamına ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 18’de öğretmenlerin eğitim ortamına ilişkin görüşlerinin “yetersiz” (f:5) olduğu görülmektedir. Öğretmenler buna gerekçe olarak “*öğrenci sayısının fazla olması*” (f:2), “*materyal eksikliği*” (f:2), “*okul saatlerinin uygun olmaması*” (f:1) olarak ifade ettikleri görülmektedir. Eğitim ortamını “kısmen yeterli” (f:2) bulan öğretmenlerin gerekçesinin ise “*Türk okulları dışındaki okulların yetersiz olması*” (f:2) olduğu görülmektedir. Eğitim ortamını “yeterli” (f:3) bulan öğretmenlerin gerekçelerinin ise “*Türk okulu olması*” (f:2) ve “*çocukların bilgili ve edepli olma*” (f:1) olduğu görülmektedir. Bu hususta Ö1, Ö2, Ö9, Ö4, Ö6 ve Ö7’nin görüşleri ise şöyledir:

Ö1: “*Fiziki imkanlar yetersiz. Okul saatleri çocukların psikolojilerine uygun değil. 15:00-19.30*”

Ö2: “*Bence yetersiz. Ekran yok, projektör yok, çok malzemeye ihtiyacımız var.*”

Ö9: “*Yetersiz, her öğretmene 300 den fazla öğrenci düşebiliyor. Dolayısıyla öğretmenin her öğrenciyle ilgilenmesi mümkün değil.* “

Ö4: “*Türk okullarının binaları kullanılırsa iyi oluyor. Fakat bazı belediye binalarında bahçesi olmayan, kantini olmayan ve tuvaleti pis binalar da olabiliyor.*”

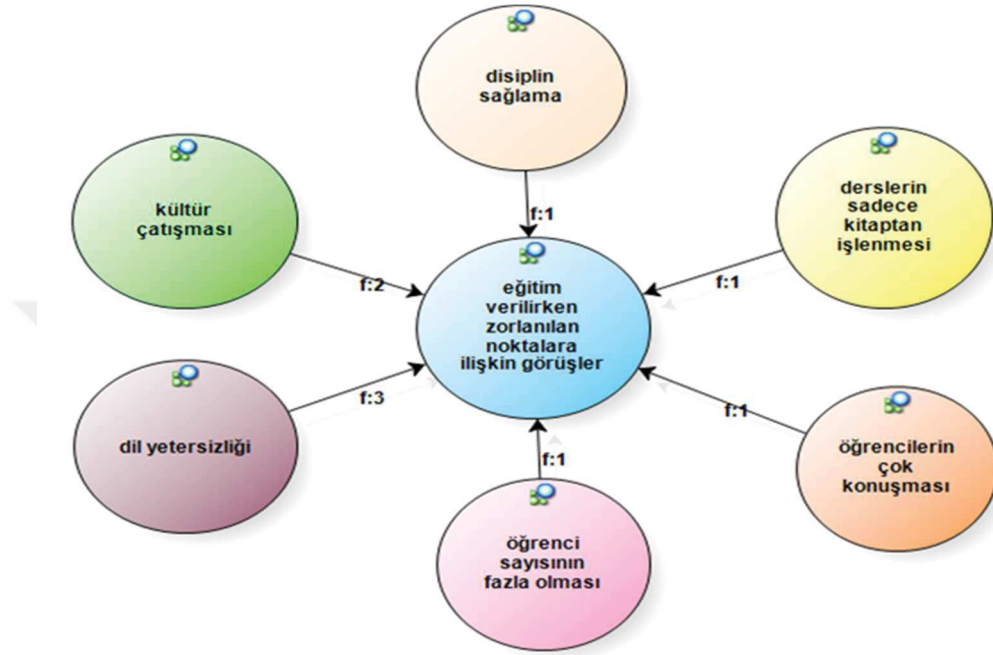
Ö6: “*Ortamı genelde mevcut Türk okulları olduğu için yeterli buluyorum.*”

Ö7: “*Çok güzel, çünkü öğrenciler bilgili ve edepli.*”

10 öğretmenin görüşünün alındığı bu boyutta araştırmaya katılan Geçici Eğitim Merkezinden görev yapan öğretmenlerin yarısının eğitim ortamlarını yetersiz diğer yarısının da kısmen ya da tamamen yeterli bulmaları eğitimin başarısını da etkileyebilecek önemli bir husustur.

Eğitim verirken zorlanılan noktalara ilişkin görüşler.

Araştırmanın bu boyuttaki ikinci alt amacı “*Suriyeli çocuklara eğitim verirken en çok zorlandığımız hususlar nelerdir? Neden?*” sorusu ile ifade edilmiş ve öğretmenlerin görüşleri Şekil 20’de sunulmuştur.

Şekil 19. Eğitim verirken zorlanılan noktalara ilişkin görüşlerin modellenmesi

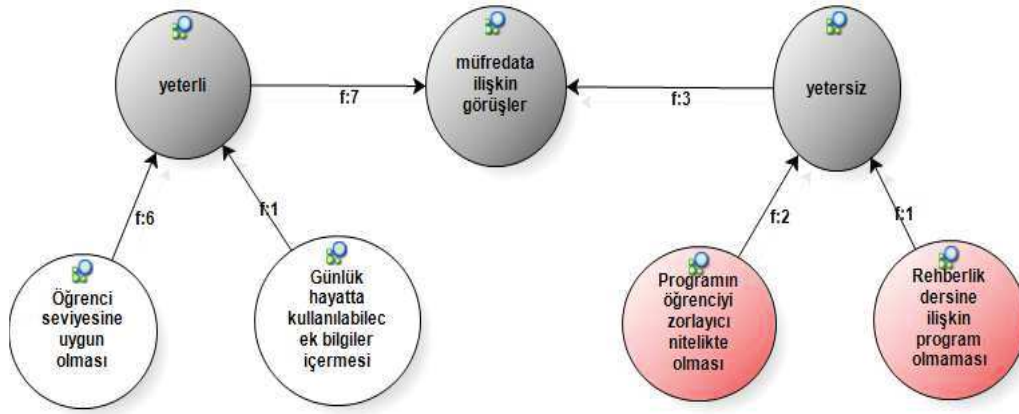
Şekil 19’da öğretmenlerin en çok “*dil yetersizliği*”(f:3) konusunda zorluk çektiği görülmektedir. Bunu sırasıyla “*kültür çatışması*” (f:2), “*disiplin sağlama*” (f:1), “*derslerin sadece kitaptan işlenmesi*” (f:1), “*öğrencilerin çok konuşması*” (f:1) ve “*öğrenci sayısının fazla olması*” (f:1) oluşturmuştur. Ö6’nın bu konudaki görüşleri ise şöyledir:

Ö6: “*Dil problemi çok büyük problem ayrıca kültürel farklılıklarda iletişimi zorlaştırıyor.*”

Yabancılara Türkçe öğretimi konusu son yıllarda giderek artan bir önem kazanmaktadır. Bu konuda deneyimsiz öğretmenlerin de dil bilmeyen ya da yeterince konuşamayan öğrencilerle çeşitli sorunlar yaşamaları beklenebilecek bir durumdur.

Müfredata ilişkin görüşler.

Araştırmanın bu boyuttaki üçüncü alt amacı “Suriyeli çocuklara eğitim verirken kullandığınız müfredatı nasıl değerlendiriyorsunuz, Neden?” sorusu ile ifade edilmiş ve öğretmenlerin görüşleri “yeterli” ve “yetersiz” olmak üzere 2 temaya ayrılmıştır. Öğretmenlerin görüşleri Şekil 21de sunulmuştur.

Şekil 20. Müfredata ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 20’de öğretmenlerin müfredata ilişkin görüşlerinin “yeterli” (f:7) yönünde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin buna gerekçe olarak “*öğrenci seviyesine uygun olması*” (f:6) ve “*günlük hayatta kullanılabilecek ek bilgiler içermesi*” (f:1) sundukları görülmektedir. Müfredatı “yetersiz” (f:3) bulan öğretmenlerin gerekçelerinin ise “*programın öğrenciyi zorlayıcı nitelikte olması*” (f:2) ve “*rehberlik dersine ilişkin program olmaması*” (f:1) olduğu görülmektedir. Bu hususta Ö9, Ö6 ve Ö10’un görüşleri ise şu şekildedir:

Ö9: “*program çok geniş, kaynaklar yetersiz. Kitaplar öğrencilerin seviyelerine uygun değil. Bir okuma metnini çocuklar anlasın diye revize etmek zorunda kalıyoruz.*”

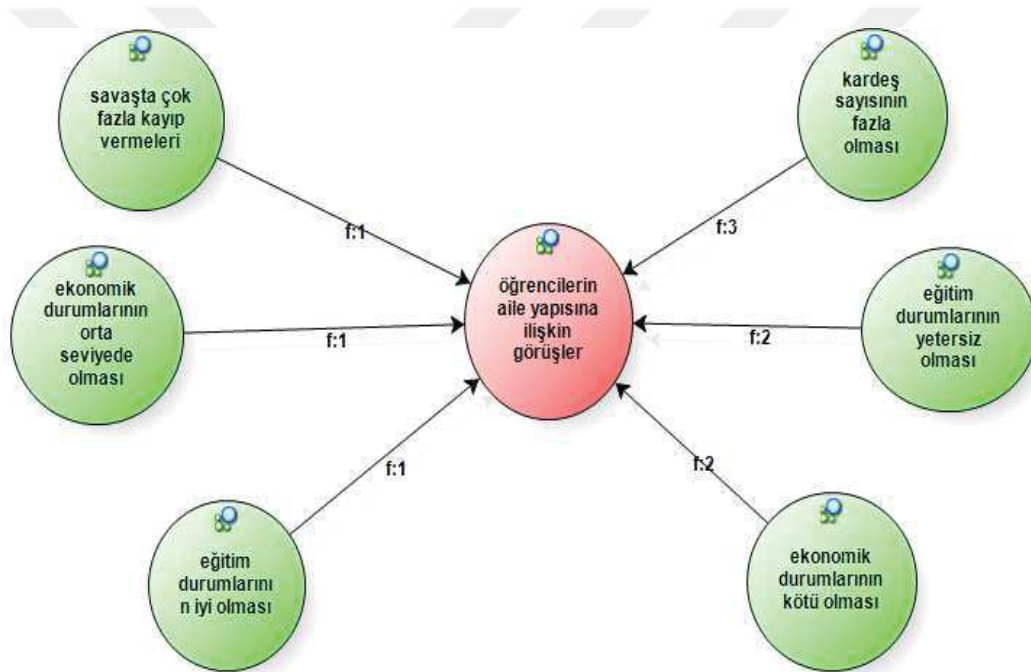
Ö6: “*Müfredat daha basit olmalı. Gramerden ziyade Türkçe konuşmaya yönelik olmalı.*”

Ö10: “*Bizlere A1, A2 seviyelerinde kitaplar geldi. Yeterli, günlük hayatta kullanılabilecek bilgiler var. Ben sevdim, işliyorum.*”

Araştırmaya katılan 10 öğretmenin 7 sinin Geçici Eğitim Merkezlerinde uygulanan müfredatı olumlu olarak değerlendirmeleri olumlu olarak görülebilir, bununla birlikte yetersiz olarak değerlendiren öğretmenlerin de özellikle rehberlik boyutunda dikkat çektikleri eksiklikler önemslenmelidir.

Öğrencilerin aile yapıları ile ilgili öğretmen görüşlerine ilişkin bulgular.

Araştırmanın bu boyutunun dördüncü alt amacı “*Suriyeli çocukların aile yapısı, eğitim durumu, ekonomik durumu, ailedeki birey sayısı vb. nasıldır?*” sorusu ile ifade edilmiş ve öğretmenlerin görüşleri Şekil 22’de sunulmuştur.

Şekil 21. Öğrencilerin aile yapısına ilişkin görüşlerin modellenmesi

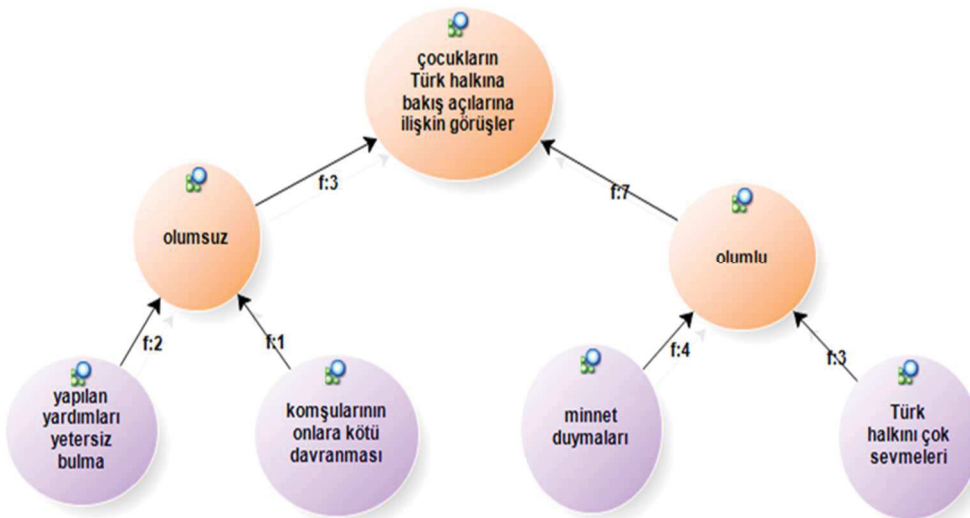
Şekil 21’de öğretmenler öğrencilerin aile yapısına ilişkin en çok “*kardeş sayısının fazla olması*” (f:3) görüşünü belirtmiştir. Bunu takip eden diğer görüşler ise sırasıyla; “*eğitim durumlarının yetersiz olması*” (f:2), “*ekonomik durumlarının kötü olması*” (f:2), “*eğitim durumlarının iyi olması*” (f:1), “*ekonomik durumlarının orta seviyede olması*” (f:1), “*savaşta çok fazla kayıp vermeleri*” (f:1) olmuştur. Ö6’nın bu konudaki görüşü şöyledir:

Ö6: “eğitim durumları zayıf özellikle anneler hiç okula gitmemiş. Ekonomik durumları çoğu ailenin gayet zayıf, Kızılay’dan aldıkları yardımlarla geçiniyorlar. Aileler genellikle çok kalabalık. Öksüz ve yetim çocuk sayısı çok fazla”

Bilindiği gibi öğrenci davranışlarını etkileyen en önemli unsurlardan birisi aile özellikleridir. Özellikle de öğretmenlerin öğrencilerin aile özelliklerini bilmeleri onların çocuklara davranışlarını daha uygun kılacaktır. Bu anlamda araştırmaya katılan öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin aile özelliklerinin farkında oldukları anlaşılmaktadır.

Çocukların türk halkına bakış açlarına ilişkin öğretmen görüşleri.

Araştırmanın bu boyuttaki beşinci alt amacı “Suriyeli çocukların Türk halkına bakış açılarını nasıl gözlemliyorsunuz?” sorusu ile ifade edilmiş, öğretmenlerin görüşleri “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere 2 temaya ayrılmıştır. Öğretmen görüşleri Şekil 23’de sunulmuştur.

Şekil 22. Çocukların Türk halkına bakış açlarına ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 22’de öğretmenlerin çocukların Türk halkına bakış açılarının “olumlu” (f:7) yönde görüş belirttikleri görülmektedir. Öğretmenler buna gerekçe olarak “minnet duymaları”(f:4) ve “Türk halkını çok sevmeleri” (f:3) sunmuşlardır. Bu hususta “olumsuz” (f:3) yönde görüş belirten öğretmenlerin gerekçeleri ise; “yapılan yardımları yetersiz bulma” (f:2) ve

“komşularının onlara kötü davranması” (f:1) olduğu görülmektedir. Ö9, Ö10 ve Ö1’in bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Ö9: *“Bizleri ilk etapta dizilerden tanıdımlar ve önyargı ile gelmişler buraya. Bu da medyanın bizi kötü yansıttığının göstergesi. Bizi tanıdıktan sonra, gerçekleştirdiğimiz veli ziyaretleri sayesinde çok sevdiler. Aile geleneklerimiz, örf adetlerimiz birbirine çok benziyor aslında. Onlar bizden öğrendiği kadar bizde onlardan bir şeyler öğreniyoruz aslında.”*

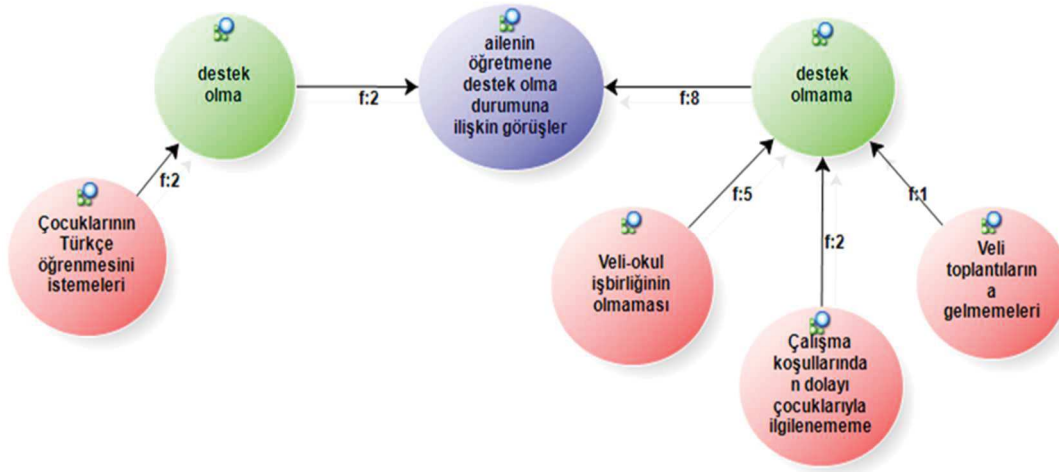
Ö10: *“Buraya ilk geldiklerinde komşuları onlara neden ülkenizi bırakıp geldiniz? Siz vatan hainisiniz. Şeklindeki söylemleri onların bizlere karşı önyargılı olmalarına neden olmuş, öğrencilerinden duyularım bu yönde.”*

Ö1: *“bir kısmı minnettar tavırlar sergilerken bir kısmında yapılan yardım ve destekleri hak olarak görüp memnuniyetsizce taleplerde bulunabilme ya da AB’ye şikayet edeceğimiz tehditleri olabiliyor.”*

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunun Suriyeli çocukların Türk halkına bakışını olumlu olarak gözlemlediklerini belirtmeleri sevindirici bir durumdur. Bununla birlikte veli görüşlerinden de hatırlanacağı üzere yapılan yardımları yetersiz bulanların sadece veliler olmadığı da öğretmen görüşlerinden anlaşılmaktadır.

Suriyeli ailelerin öğretmenlere destek olma durumlarına ilişkin görüşler.

Araştırmanın bu boyuttaki altıncı alt amacı “Suriyeli çocukların aileleri size ve verdiğiniz eğitime destek oluyor mu? Neden?” sorusu ile ifade edilmiş öğretmenlerin görüşleri “destek olma” ve “destek olmama” olmak üzere 2 temaya ayrılmıştır. Öğretmen görüşleri Şekil 24’de sunulmuştur.

Şekil 23. Ailelerin öğretmenlere destek olma durumlarına ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 23’de öğretmenlerin en çok Suriyeli ailelerin kendilerine destek olma durumlarına ilişkin “destek olmama” (f:8) yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Öğretmenler buna gerekçe olarak sırasıyla; “veli-okul işbirliğinin olmaması” (f:5), “çalışma koşullarından dolayı çocuklarıyla ilgilenememe” (f:2) ve “veli toplantılarına gelmemeleri” (f:1) sunmuşlardır. “Destek olma” (f:2) yönünde görüş belirten öğretmenler ise buna gerekçe olarak “çocuklarının Türkçe öğrenmesini istemeleri” (f:2) sunmuşlardır. Ö5, Ö10 ve Ö3’ün bu konudaki görüşleri şöyledir:

Ö5: “Öğrencilerin Türkçe öğrenmesini istiyorlar ve bunun için destek veriyorlar. Bazı veliler de ekonomik durumlarından dolayı çocuklarını okula gönderemiyorlar.”

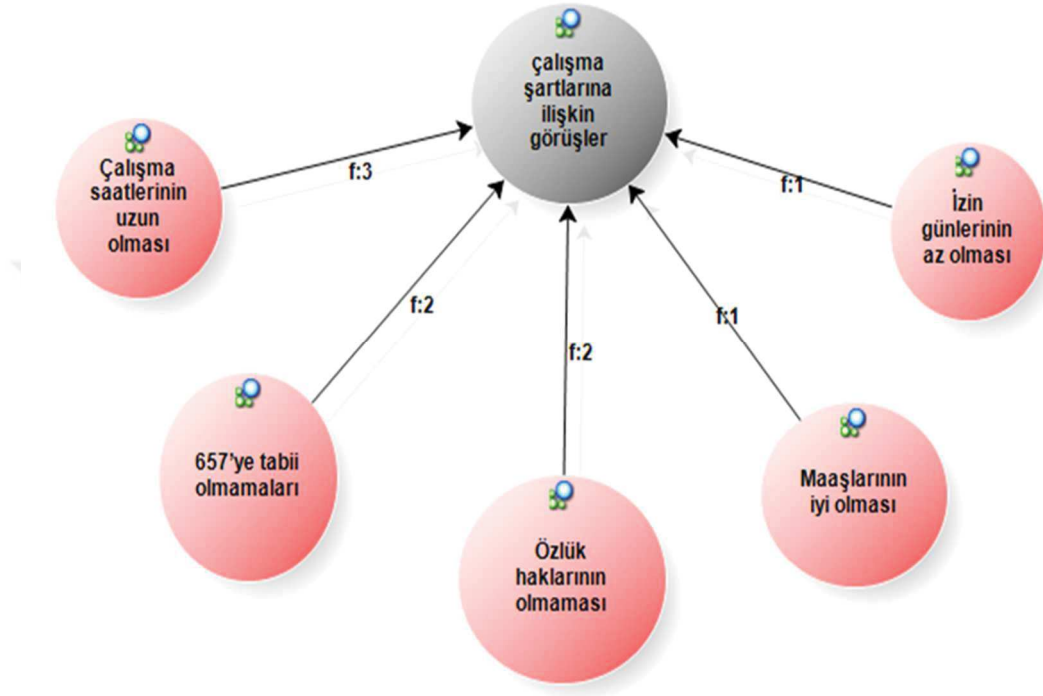
Ö10: “Hayır maalesef. Yaptığımız veli toplantılarına bile gelmiyorlar.”

Ö3: “Hayır, çoğu uzun çalışma saatlerinden dolayı çocuklarıyla ilgilenemiyor.”

Veli görüşlerinden hatırlanacağı üzere veliler çocuklarına eğitim anlamında destek olduklarını düşünürken, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu böyle bir desteği hissetmediklerini ifade etmektedirler.

Öğretmenlerin çalışma şartlarına ilişkin görüşleri.

Araştırmanın bu boyutundaki yedinci alt amacı “*çalışma şartlarınızı (maaş, çalışma saati, özlük hakları vb.) nasıl yorumluyorsunuz*” sorusu ile ifade edilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Şekil 25’de sunulmuştur.

Şekil 24. Çalışma şartlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin modellenmesi

Şekil 24’de öğretmenler çalışma şartlarına ilişkin en çok “*çalışma saatlerinin uzun olması*” (f:3) görüşünde buldukları görülmektedir. Bunu sırasıyla; “*657’ye tabii olmamaları*” (f:2), “*özlük haklarının olmaması*” (f:2), “*maaşlarının iyi olması*” (f:1) ve “*izin günlerinin az olması*” (f:1) takip etmiştir. Ö4’ün bu konudaki görüşü şu şekildedir:

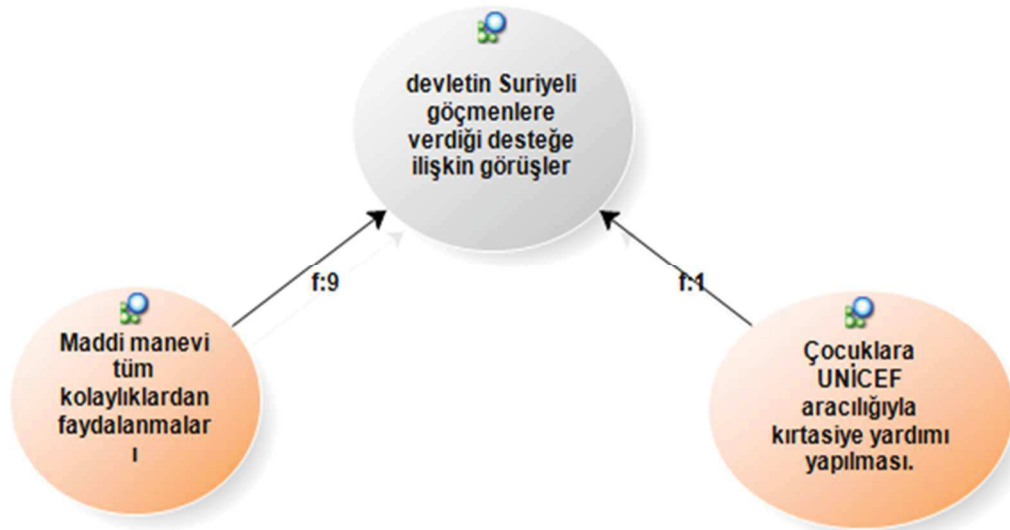
Ö4: “*haftalık 30-35 saat derse giriyoruz. Ayrıca akşam saati derse giriyoruz. Dolayısıyla akşama enerjimiz kalmıyor. Her şeye kiraya zam oluyor maaşa olmuyor. Özlük haklarımıza gelince, yok. Tatillerimiz olmuyor. Sadece bayramlarda 15 gün izin kullanabiliyoruz. İşçi*

kanununa tabiyiz fakat disiplin yönünden 657'ye tabiyiz. Bu tutarsızlık da rahatsız edici boyutta.”

Araştırmanın bu boyutundaki 7. Alt amacı Geçici Eğitim Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin ciddi sorunları olduğunu ve bunların üzerine ciddi bir şekilde eğilmek gerektiğini ortaya koymaktadır. Çünkü öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi yapılan bunca yatırımın boşa gitmemesi adına önemlidir.

Devletin Suriyeli göçmenlere verdiği desteğe ilişkin öğretmen görüşleri.

Araştırmanın bu boyuttaki sekizinci alt amacı “*Devletimizin Suriyeli göçmenlere verdiği desteği nasıl yorumluyorsunuz?*” sorusu ile ifade edilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Şekil 23’de sunulmuştur.

Şekil 25.Devletin Suriyeli göçmenlere yaptığı yardımlara ilişkin görüşlerin modellenmesi

Şekil 25’de öğretmenlerin devletin Suriyeli göçmenlere verdiği desteğe ilişkin en çok “*maddi manevi tüm kolaylıklardan faydalanmaları gerektiği*” (f:9) yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Bunu “*çocuklara UNICEF aracılığıyla kırtasiye yardımı yapılması*” (f:1) takip etmiştir. Ö6 ve Ö1’in bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Ö6: “*gayet güzel ve faydalı bir destek veriliyor. Suriyeli misafirlerde bunun farkında ve minnet duyuyorlar. Devleti çok sevdiklerini ifade ediyorlar.*”

Ö1: “*maddi manevi tüm kolaylıkların sağlandığını düşünüyorum.*”

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Suriyeli göçmenlere sağlanan kolaylıkları destekledikleri anlaşılmaktadır.

Bölüm V

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde geçici eğitim merkezlerinde eğitim alan öğrenciler, velileri ve eğitim veren öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara bağlı olarak, ulaşılan sonuç, tartışma ve sunulan öneriler yer almaktadır.

Sonuç

Mülteci eğitimi sorunları olgusunu temel alan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

- Katılımcıların bazılarının durumlarının iyi olduğu bazılarının ise ekonomik durumlarının kötü olduğu belirtilmiştir.
- Katılımcılardan kadın velilerin meslek olarak ev hanımı oldukları ve ailedeki birey sayısının fazla olduğu belirtilmiştir.
- Devletin Suriyeli göçmenlere verdiği desteğe ilişkin veli görüşlerinin yetersiz olarak algılandığı görülmüştür.
- Suriyeli çocuklara verilen eğitimi ve eğitim verilen ortamlar değerlendirildiğinde katılımcılara öğretmenlerin iyi ders anlattığını ve eğitimi yeterli bulduklarını bildirmişlerdir.
- Velilerin bazılarının çocuklarına eğitim desteği konusunda yeterli desteği verdiği bazıların ise destek veremediği görülmüştür.
- Velilerin ülkelerine dönme durumlarına yönelik görüşlerin incelenmesinde genel olarak ülkelerine dönmek istediklerini belirtmişlerdir.
- Suriyeli göçmen öğrencilerin Türkiye’de aldıkları eğitimden memnun oldukları görülmektedir.

- Öğrencilerin öğretmenlerinden memnun oldukları ve bunun nedeninin öğretmenlerin dersi çok iyi anlatması ve öğrencileri kendi kardeşleri gibi görmesi olarak belirtilmiştir.
- Öğrencilerin eğitimde en çok zorlandığı konu okulda dil problemi yaşamaktır.
- Öğrencilerin ailelerinden en çok kendilerine umut verme yönünden destek aldıklarını belirtmişleridir.
- Öğrenciler ders çalışma ortamlarını genel olarak yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Evinde sessiz bir ortam olan ve kendilerine ait odaları olan öğrenciler ise çalışma ortamlarının yeterli olduğunu vurgulamıştır.
- Öğrencilerin Türkiye’de aldıkları eğitimde kendilerini başarılı bulduklarını belirtmişlerdir.
- Öğrencileri okulu ve öğretmenlerini sevdikleri görülmektedir. Bununun nedeni öğretmenlerin öğrenciler ile ilgilenmeleri, öğrencileri kendi aileleri gibi görmeleri, dersleri çok iyi anlatmalarındadır.
- Türk halkının kendilerine bakış açlarına ilişkin görüşlerinin olumlu yönde olduğu görülmektedir. Bu hususta olumsuz yönde görüş belirten öğrencilerin gerekçeleri ise kendilerine kötü davranmaları olduğu görülmektedir.
- Öğretmenlerin öğrenci sayısının fazla olması, materyal eksikliği ve okul saatlerinin uygun olmaması nedeniyle verilen eğitim ortamlarını yetersiz bulduğu görülmektedir.
- Öğretmenlerin Suriyeli çocuklara eğitim verirken en çok zorlandığınız hususlardan en önemlisi dil yetersizliği olduğu vurgulanmıştır.
- Suriyeli çocuklara eğitim verirken kullanılan müfredat öğrenci seviyesine uygun olması ve günlük hayatta kullanılabilecek ek bilgiler içermesi yönünden öğretmenler tarafından yeterli bulunmuştur.

- Öğretmenler Suriyeli çocukların kardeş sayısının fazla olduğunu bildirmiştir. Öğretmenler Suriyeli öğrencilerin bazılarının eğitim durumlarının yetersiz bazılarının ise iyi olduğunu belirtmişlerdir.
- Suriyeli çocukların Türk halkına bakış açılarının genel olarak olumlu olduğu belirtilmiştir. Öğretmenler yapılan yardımları yetersiz bulunması ve komşularının onlara kötü davranmasından dolayı bazı öğrencilerin Türk halkına karşı bakış açılarının olumsuz olduğunu bildirmişlerdir.
- Öğretmenler Suriyeli ailelerin kendilerine yeterince destek olmadıkları yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.
- Öğretmenler çalışma saatlerinin uzun olduğunu belirtmiştir. Ayrıca 657'ye tabi olmamaları, özlük haklarının olmaması, maaşlarının iyi olması ve izin günlerinin az olması da öğretmenlerin çalışma şartları özellikleri arasında yer almaktadır.
- Öğretmenlerin devletin Suriyeli göçmenlere verdiği desteğe ilişkin en çok maddi manevi tüm kolaylıklardan faydalanmaları gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Tartışma

Türkiye'de öğrenim gören sığınmacı çocukların gelecekte sorun yaşamamaları ve ülkemize doğru bir şekilde entegre edilebilmeleri için planlı bir eğitim programına tabi tutulmaları gerekmektedir. Bu programlar doğrultusunda akranları ve öğretmenleri ile temel düzeyde iletişime geçebilecekleri bir eğitimin kazandırılması oldukça önem taşımaktadır (Uzun ve Bütün, 2016). Öğrencilerin hangi kazanımları ne kadarlık bir zaman diliminde ve nasıl öğrenecekleri hususu söz konusu olduğunda öğretim programının önemi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin hangi şartlarda ve durumlarda eğitim aldıkları ve memnuniyetleri önem kazanmaktadır. Ayrıca Suriyeli Göçmenlere geçici eğitim merkezlerinde eğitim veren öğretmenlerin görüşleri ve eğitim alan öğrencilerin görüşleri de önemlidir. Bu çalışmada

Türkiye’de göçmen eğitimi Suriyeli Göçmen öğrenciler ve onlara eğitim veren öğrenciler tarafından değerlendirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin velilerinin de görüşlerine yer verilmiştir.

Araştırmada katılımcılara ailenizdeki birey sayısı, buradaki ekonomik şartlarınız, mesleğiniz, yaşam şartlarınız nasıldır sorusu sorulmuştur. Bu sorunun sonucunda katılımcıların bazılarının durumlarının iyi olduğu bazılarının ise ekonomik durumlarının kötü olduğu belirtilmiştir. Katılımcılardan velilerin meslek olarak ev hanımı oldukları ve ailedeki birey sayısının fazla olduğu belirtilmiştir. Devletin Suriyeli göçmenlere verdiği desteğe ilişkin veli görüşlerinin yetersizliği vurguladığı görülmüştür. Türk çocuklarının ve ailelerinin Suriyelilere bakış açılarının nasıl olduğu değerlendirildiğinde katılımcılar her konuda destek olmaları ve çok iyi olmaları şeklinde belirtilmiştir.

Eğitimin devamlılığında aile, süreci etkileyen en temel unsurlardan biridir. Ailenin eğitimle ilgili tutumu ve istekliliği mülteci çocukların eğitiminde etkili olmakta, ancak yaşanan sorunları gidermemektedir. Mülteci aileler yeni yerleştikleri yerlerde uzun süreler çalışmak zorunda kaldıkları için, çocukları ile ilgilenmeye zamanları olmamasına rağmen çocuklarının iyi derecede dil öğrenmesini, okul ve öğretmenler tarafından desteklemesini arzulamaktadırlar. Ayrıca mülteci aileler dil ve eğitim yetersizlikleri nedeniyle çocuklarının ödevlerine destek olamadıkları, bu durum çocukların akademik başarısını olumsuz etkilediklerini ifade etmektedirler (Börü ve Boyacı, 2016). Çalışmamızda velilerin Suriyeli göçmen öğrencilerin Türkiye’de aldıkları eğitimden memnun oldukları görülmektedir. Aldıkları eğitimden memnun olma nedenleri ise yeni bir dil öğrenmekten keyif alma, öğretmenlerini ve okumaya çok sevmek olarak vurgulanmıştır. Ayrıca Suriyeli çocuklara verilen eğitimi ve eğitim verilen ortamlar değerlendirildiğinde katılımcılara öğretmenlerin iyi ders anlattığını ve eğitimi yeterli bulduklarını bildirmişlerdir. Velilere çocuklarınıza yeterince eğitim desteği verebiliyor musunuz sorusu sorulduğunda bazı katılımcıların yeterli desteği verdiği bazılarının ise destek veremediği görülmüştür. Destek veren velilerin amacının çocuklarının eğitimi ile ilgilenme

olduğu, destek vermeyen velilerin ise işlerinden dolayı vakit bulamadığından destek vermediği bildirilmiştir. Ayrıca velilerin öğrencilere destek olamamasının nedenleri arasında genel olarak velilerin ev hanımı olması ve ailedeki birey sayısının da fazla olması olarak düşünölmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin öğretmenlerinden memnun oldukları ve bunun nedeninin öğretmenlerin dersi çok iyi anlatması ve öğrencileri kendi kardeşleri gibi görmesi olarak belirtilmiştir. Öğrencilerin eğitimde en çok zorlandığı konu okula dil problemi yaşamaktır. Ayrıca İngilizce dersinin zor olması ve okul kurallarının olması da öğrencileri zorlayan nedenler arasında bulunmaktadır. Öğrencilerin ailelerinden en çok kendilerine umut verme yönünden destek aldıklarını belirtmişleridir. Öğrenciler ders çalışma ortamlarını genel olarak yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Bunun nedenleri arasında kendilerine ait odalarının olmaması ve evin kalabalık olması bulunmaktadır. Ayrıca bu durumun maddi yetersizlikten de kaynaklandığı düşünölmektedir.

Öğrencileri okulu ve öğretmenlerini sevdikleri görölmektedir. Bununun nedeni öğretmenlerin öğrenciler ile ilgilenmeleri, öğrencileri kendi aileleri gibi görmeleri, dersleri çok iyi anlatmalarıdır. Türk halkının kendilerine bakış açılarına ilişkin görüşlerinin olumlu yönde olduğu görölmektedir. İnsanların onları çok sevmeler, minnet duymaları öğrencilerin olumlu yöndeki görüşlerinin nedenleri arasında yer almaktadır. Bu hususta olumsuz yönde görüş belirten öğrencilerin gerekçeleri ise kendilerine kötü davranmaları olduğu görölmektedir.

Yapılan bir çalışmada Türkçe öğretim programlarının Suriyeli öğrencileri de kapsayacak şekilde güncellenmesi ya da bu alanda yeni bir Türkçe öğretim programı oluşturulmasına karar verilmesi gerektiği bildirilmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Suriyeli öğrencilere Türkçe dil becerisi kazandırma konusunda geliştirilmesi gerektiğini ve programı oluşturan öğelerin bu öğrencilere Türkçe öğretmek için uygun hale getirilmesine inandıklarını belirtmişlerdir. Bunu ortaya çıkaran en önemli neden olarak ise Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerilerinin yeterli olmaması ve çok farklı Türkçe dil becerilerine sahip

öğrencilerin aynı sınıf içerisinde yer alması gösterilmiştir (Koçoğlu ve Yelken, 2018). Çalışmamızda da Öğretmenlerin Suriyeli çocuklara eğitim verirken en çok zorlandığınız hususlardan en önemlisi dil yetersizliğidir.

Topsakal vd. (2013)'nin Türkiye'de göç ve eğitim sorunlarına dair araştırmasında ise göçmenlerin okul-sınıf kurallarına uymakta zorlandığı ifade edilmektedir. Göçmen öğrencilerin okul kurallarını yaşayarak öğrendiğini göstermektedir. Çalışmamızda kültür çatışması, disiplin sağlama, derslerin sadece kitaptan işlenmesi, öğrencilerin çok konuşması ve öğrenci sayısının fazla olması da eğitimde zorlanılan hususlar arasında yer almaktadır.

Dünyada mülteci çocukların eğitiminde kullanılan öğretim programının seçiminde ve uygulamasında da iki farklı yöntem bulunmaktadır. Bunların ilkinde mülteci çocuklar sığındıkları ülkede bulunan resmi okullara kabul edilerek o ülkenin öğretim programını takip ederken bir diğer uygulamada kamp ve mülteci topluluklarının oluşturduğu okullarda yine sığınılan ülkenin öğretim programı takip edilmektedir (Özer vd., 2016). Ders kitaplarının biçim ve içerik özellikleriyle öğrencilerin ilgisini çekmesi ve hedeflenen kazanımlara yöneltilmesinde, bilgiye ulaşmalarına ortam hazırlamada ve öğretimi bireyselleştirmede önemli işlevlere sahiptir (Göçer, 2007). Suriyeli çocuklara eğitim verirken kullanılan müfredat öğrenci seviyesine uygun olması ve günlük hayatta kullanılacak ek bilgiler içermesi yönünden öğretmenler tarafından yeterli bulunmuştur. Fakat programın öğrenciyi zorlayıcı nitelikte olması ve rehberlik dersine ilişkin program olmamasından dolayı öğretmenler tarafında yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Öğretmenlerin öğrenci sayısının fazla olması, materyal eksikliği ve okul saatlerinin uygun olmaması nedeniyle verilen eğitim ortamlarını yetersiz bulduğu görülmektedir. Eğitim ortamını yeterli bulan öğretmenlerin nedenleri arasında Türk Okulu olması ve çocukların bilgili ve edepli olması bulunmaktadır.

Günay, Atılgan ve Serin (2017) tarafından Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen öğrencilerinin eğitim sürecinde yaşadıkları sorunların araştırıldığı çalışmada Geçici Eğitim

Merkezleri'nde görev yapmakta olan 100 öğretmen ile anket çalışması ve yüz yüze görüşmeler yapılarak Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadıkları uyum sorunları belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan Araştırmanın sonucunda Suriyeli öğrencilerin büyük oranda ekonomik alanında sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğretmenler Suriyeli çocukların kardeş sayısının fazla olduğunu bildirmiştir. Öğretmenler Suriyeli öğrencilerin bazılarının eğitim durumlarının yetersiz bazılarının ise iyi olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerinin ekonomik durumu değerlendirildiğinde kötü ve orta seviyede oldukları belirtilmiştir.

Suriyeli çocukların Türk halkına bakış açılarınının genel olarak olumlu olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin bu görüşünün nedeni ise öğrencilerin Türk halkına minnet duymaları ve Türk halkını çok sevmeleri olarak vurgulanmıştır. Öğretmenler yapılan yardımları yetersiz bulunması ve komşularının onlara kötü davranmasından dolayı öğrencilerin Türk halkına karşı bakış açılarının olumsuz olduğunu bildirmişlerdir.

Yapılan bir çalışmada velileri ilgilendiren görüşlerin bazısı okul yönetimi ve öğretmenlerinde velilerle işbirliği konusunda gereken çabayı göstermediğini dile getirirken, bazı görüşler ise okulun velilere iletişime açık olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, araştırmaya katılanların bazısı okul-veli işbirliğinde gösterilmesi gereken sorumlulukta velilerin yaklaşımının olumsuz olduğunu söylerken bazısı okul yönetiminin çabasını yetersiz bulmaktadır Topsakal vd. (2013)'nin Türkiye'de göç ve eğitim sorunlarına dair araştırmalarda ise velilerin yaklaşımına dair benzer bulgular yer almaktadır. Topsakal vd. (2013) tarafından Van iline göç eden ailelerin çocuklarının eğitim öğretim sürecinde yaşadıkları sorunların belirlenmesi amacıyla Van ilindeki 7 ilköğretim okulunda görev yapan 7 sınıf, 9 branş öğretmeni ve 1 idarecinin katılımıyla yapılan araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda genel olarak öğrencilerin eğitimdeki fırsat ve imkan eşitliğinden yeteri kadar yararlanamadıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin devletin Suriyeli göçmenlere verdiği desteğe ilişkin en çok maddi manevi tüm kolaylıklardan

faýdalanmaları yönünde görüş bildirmişlerdir. Başka bir çalışmada devletin Suriyeli göçmenlere verdikleri eğitim imkânının çok iyi ve yeterli olduğu belirtilmiştir Ayrıca bireysel olarak maddi anlamda da çok fazla destek verildiği belirtilmektedir (Koçođlu ve Yelken, 2018). Çalışmamızda ise öğretmenlerin en çok Suriyeli ailelerin kendilerine destek olma durumlarına ilişkin destek olmadıkları yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Öğretmenler buna gerekçe olarak veli-okul işbirliğinin olmaması, çalışma koşullarından dolayı çocuklarıyla ilgilenememe ve veli toplantılarına gelmemelerini sunmuşlardır.

Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular sonucunda verilebilecek öneriler aşağıda yer almaktadır:

- Suriyeli öğrencilerin eğitim aldıkları okullarda mutlaka hem öğretmenlere hem de öğrencilere dil desteği verilebilir.
- Suriyeli öğrencilere materyal desteği ve rehberlik desteği verilebilir.
- Suriyeli öğrencilerin velilerine çocuklarına eğitimde destek olabilmeleri için yeterli rehberlik hizmetinin ve desteği verilebilir.
- Suriyeli öğrencilerin evde ders çalışma ortamlarının iyileştirilmesi için gerekli maddi desteğin sağlanabilir.

- Suriyeli öğrenciler ve yerli halkın arasındaki sosyal problemlerin çözümü için devlet (uyum-kaynaştırma-entegrasyon) desteği verilebilir.
- Suriyeli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin çalışma saatleri, maddi durumlar ve özlük hakları ile ilgili düzenlemelerin yapılabilir.
- Bu çalışma İstanbul ilinde yapılmıştır. Elde edilen verilerin daha geniş kapsamda kullanılabilmesi için Türkiye'nin farklı illerinde bulunan Suriyeli göçmenler üzerinde de çalışmaların yapılması önerilir.
- Bu konuda yapılacak çalışmaların daha çok sayıda birey içermesi çalışmanın daha geniş alanlarda kabulünü sağlayabilir.

Kaynakça

- AFAD. (2014). Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar Raporu, Ankara.
https://www.afad.gov.tr/upload/Node/17934/xfiles/turkiye_deki-suriyeli-kadınlar-2014_2_.pdf (Erişim Tarihi: 05.01.2016).
- AFAD. (2017). Suriyeli Sığınmacılara Yapılan Yardımlar,
https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2373/files/Suriyeli_Siginmacılara_Yapılan_Yardimlar+7.pdf (Erişim Tarihi: 05.05.2018).
- AFAD. (2017). Geçici Barınma Merkezleri Bilgi Notu, 2 Ekim 2017,
https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/02_10_2017_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf (Erişim Tarihi: 05.07.2018).
- AFAD. (2018). İnfomatik-Dünyanın En Cömert ve En Çok Sığınmacıya Ev Sahipliği Yapan Ülkesi: Türkiye.
<https://www.afad.gov.tr/tr/13016/Infografik/grafik/18383> (Erişim Tarihi: 06.12.2018).
- Ağır, O. ve Sezik, M. (2015). Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları, *Birey ve Toplum*, 5(9), 95-123.
- Akbaş, D, C. (2015). Göçler ülkesi: Akışlar, göçmenler, araştırmacılar.
 L. Körükmez ve İ. Südaş (Ed.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, (s. 45-68).
- Akçadağ, E. (2012). Yasa dışı göç ve Türkiye, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, (Bilgesam yayınları). İstanbul, 42, 27,44.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve değişme*, İstanbul: İstanbul Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Amar, P. ve Prashad, V. (2014). Ortadoğu'da Devrim Yapmak. P. Amar ve V. Prashad (Ed.). Arap Baharı'ndan kesitler: Yeni Ortadoğu'yu anlamak içinde (s. 9-19). İstanbul İntifada Yayınları.

- Ayaşlı, E. (2017). Suriyeli Çocukların Uyum Sürecinde Eğitimin Rolü. II. Uluslararası Göç ve Güvenlik Konferansı içinde (s.1-60).Antalya.
- Başaran, F. (1972). Türkiye’de Beyin Göçü Sorunu, *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 10(70), 33-153.
- Beyazova, Seçer, A. (2017). *An analysis of Syrian parents' perspectives of their children's education in İstanbul / Sığınmanın Ötesinde Eğitim Arayışı: İstanbul’daki Suriyeli Ebeveynlerin Çocuklarının Eğitimine Dair Görüşlerinin Analizi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Beyazova, A. ve Akbaş, M. (2016). Türkiye’deki devlet okullarında Suriyeli mülteci çocuklar. Kaya A., Vural. G. ve Aydın A. (Ed.). Değerler eğitimi: Eğitimde farklılık ve katılım hakkı içinde (s. 127-145), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Biner, Ö. ve Soykan, C. (2016) Suriyeli Mültecilerin Perspektifinden Türkiye’de Yaşam Mülteciler Raporu,<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/10/SURIYELI-MULTECILERIN-PERSPEKTIFINDEN-TURKIYE-DE-YASAM.pdf> (Erişim Tarihi: 05.09.2016).
- Bircan, T. ve Sunata, U. . (2015). *Educational Assessment Of Syrian Refugees İn Turkey. Migration Letters*, (2014). 12(3), 226-237.
- Börü, N, ve Boyacı, A. (2016). *Göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği*, *International Periodicalforthe Languages. Literatureand History of Turkis or TurkicVolume*, 11(14), s. 123-158.
- Brown, J., Miller, J. ve Mitchell, J. (2006). *Interrupted schooling and the acquisition of literacy: Experiences of Sudanese refugees in victorian secondary schools. Australian Journal of Language and Literacy*, 29(2), 150.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Çakmak, E., Demirel, F., Akgün, E. ve Karadeniz, Ş. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (18. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Cenevre Sözleşmesi, (1951).,

http://www.danistay.gov.tr/upload/multecilerin_hukuki_durumuna_dair_sozlesme.pdf

Christie, P. ve Sidhu, R. (2002). Responding to Globalisation: Refugees and the Challenges Facing Australian Schools. <http://www.arts.uwa.edu.au/MotsPluriels/MP2102pcrs.html>.

Coşkun, İ. ve Emin, M. N. (2016). Türkiye’deki Suriyelilerin eğitiminde yol haritası: Fırsatlar ve zorluklar SETA Rapor, sayı: 69. Ankara: SETA.

Çağlayan, S. (2006). *Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi””, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(ülke), 2(70), 67-91.*

Çakır, T. (2006). *John Dewey’nin eğitim felsefesi bağlamında “eğitim hakkı” ve günümüz eğitim sistemine eleştirel bir bakış. Kaygı/Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi, 6(25), 30-36.*

Çelebi, Ö., Özçürümez, S., Türkay, Ş. . (2011). İltica, uluslararası göç ve vatansızlık: kuram, gözlem ve politika, Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK).

Çetinkaya, C., Özceylan, E., Erbaş, M., Kabak, M., (2016). *GIS-Based Fuzzy MCDA Approach for Siting Refugee Camp: A Case Study for Southeastern Turkey, International Journal of Disaster Risk Reduction, 23(6), 218–231.*

Çömez Polat, F. ve Kaya, E. (2017). “Bir Ötekileştirme Pratiği: Türkiye’de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar” *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1): 38-48.*

Dalacoura, K. (2011). *The 2011 uprisings in the Arab middle east: Political change and geopolitical implications. International Affairs 88(1), 63-79.*

Danış, D. (2016, Ocak). Türk göç politikasında yeni bir devir: Bir dış politika Enstrümanı olarak Suriyeli mülteciler, *Saha Dergisi, 2, 6-11.*

- Depeli, G. ve Oğuz, H. Ş. (2015). *Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıları konuştuk. Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 2(1), 242-265.
- Emin, M. N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları. SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı. http://file.setav.org/Files/Pdf/20160309195808_turkiyedeki-suriyelicocuklarin-egitimi-pdf.pdf (Erişim Tarihi: 25.04.2017).
- Emiroğlu, K. ve Aydın, S. (2003). *Antropoloji sözlüğü*, İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M.M., Kavukçuer, Y., Çetinkaya, T. (2017). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı. http://ozgurulukarastirmalari.com/pdf/rapor/OAD_c2IGWsK.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2018).
- GEÇİCİ KORUMA YÖNETMELİĞİ. (2015). https://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf.
- Gencer, E. T. (2017). *Göç ve eğitim üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research)*, 10(54), 839-851.
- Gezgin, M. F. (1991). İşgücü Göçü Teorileri, *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 23(57), 31-50.
- Göçer, A. (2007). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi. *Dil Dergisi*, 137, 30-48.
- Günay, E., Atılğan D. ve Serin E. (2017). Dünyada ve Türkiye'de Göç Yönetimi, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(7), 37,60.

- Hazan, J. C. (2012). “Geçmişten Geleceğe Zorunlu Göç: Mülteciler ve Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler” 183-197. Der. Öner I.G., Öner Ş.A., (2012), *Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar, Tartışmalar*, İstanbul, İletişim Yayınları
- Hughes, G.A. (2014). *Syria and the Perils of Proxy Warfare, Small Wars & Insurgencies*, 3(25), 522- 538.
- Ihlamur Öner, G. S. ve Öner, N. A. Ş. (2012). *Küreselleşme çağında göç*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- İnsan Hakları İzleme Örgütü. (2015). “Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişiminin Önündeki Engeller-Kayıp Nesil Olmalarını Önlemek” https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/turkey1115t_u_web.pdf (Erişim Tarihi: 23.10.2016).
- Kara, D. ve Ökmen, C. (2015). *Göç bağlamında uluslararası işbirliği ve Türkiye'nin politikaları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Kaya, İ., E. Yılmaz Eren. (2015). *Türkiye' deki Mültecilerin Hukuki Durumu: Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri*, SETA Raporu, İstanbul: SETA.
- Kaygalak, S.(2009). *Kentin mültecileri: Neoliberalizm koşullarında zorunlu göç ve kentleşme*, Dipnot Yayınları. Ankara.
- Kaygısız, İ. (2017). *Suriyeli mültecilerin Türkiye işgücü piyasasına etkileri*, Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) Yayınları.
- Kızılçelik, S. (2004). *Zalimler ve mazlumlar: Küreselleşmenin insani olmayan doğası*, Anı Yayıncılık. Ankara.
- Koçoğlu, A. ve Yelken, T. Y. (2018). *Suriyeli Öğrencilere Türkçe Dil Becerileri Kazandırma Sürecinde İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programları İle İlgili Öğretmen Görüşleri. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 131-160.

- Marshall, G. (2003). *Sosyoloji Sözlüğü* (Çev. Akınhay, O. ve Kömürcü, D.) İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- MEB. (2014). Yabancılara yönelik eğitim-öğretim hizmetleri.
https://denizli.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_09/24023256_201421_saylgenelge.pdf (Erişim Tarihi: 15.03.2016).
- Mızrak, S., Özservet, Y. ve Sirkeci, İ. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler Örneği, *Göç Dergisi*, 3(2), 175-199.
- Orhan, O. ve Gündoğar, S. (2015). "Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri", ORSAM Rapor 19.
- ORSAM, (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri
<http://www.sivilsayfalar.org/portfolio/suriyeli-siginmacilarin-turkiyeye-etkileri-2015/>. (Erişim Tarihi: 20.08.2017).
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 114-140.
- Özer, Y.Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok, Z.Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 76-110.
- Öztürk, S. (2015). Suriye'den Göçün Etkileri. GSA 2015 Global'i Yaşamak Uluslararası Konferansı Bildirisi. İstanbul.
- SETA. (2017). Türkiye'deki Suriyelilerin Eğitiminde Yol Haritası Fırsatlar ve Zorluklar (http://file.setav.org/Files/Pdf/20160906135243_turkiyedeki-suriyelilerin-egitiminde-yol-haritasi-pdf.pdf) (Erişim Tarihi: 25. 11.2017).
- SETA ve THEIR WORLD (2017). *Engelleri Aşmak: Türkiye'de Suriyeli Çocukları Okullandırmak*. (<https://setav.org/assets/uploads/2017/11/Engelleri-A%C5%9Fmak-%C3%BCrkiye%E2%80%99de-Suriyeli-%C3%87ocuklar%C4%B1-okulla%C5%9Ft%C4%B1rmak.pdf>) (Erişim Tarihi: 25. 11.2017).

- Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). *Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- TDK. (2018). Türk dil kurumu sözlüğü, Ankara
- Tekin, S. (2017). From 19th Century to Syrian: South America as a Syrian Migration Destination and the Case of Brazil. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 34-49.
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası emek göçü*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Topsakal, C., Merey, Z. ve Keçe, M. (2013). Göçle Gelen Ailelerin Çocuklarının Eğitim-Öğrenim Hakkı ve Sorunları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 6(27), 546-560.
- Trakya Kalkınma Ajansı. (2014). Göç, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, <https://docplayer.biz.tr/50272159-Goc-ozel-ih-tisas-komisyonu-raporu.html>.
- Türk, G. D. (2016). Türkiye’de Suriyeli mültecilere yönelik sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, 25, 145-157.
- UNHCR. (2015). Global Trends Forced Displacemenet in 2015 <http://www.unhcr.org/576408cd7.pdf>
- Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, U., Bulut, M. N., ve Mor, Z. (2014). Türkiye’de Bulunan Suriyeli Mülteciler. İnfografik Rapor, <https://docplayer.biz.tr/3649614-Turkiye-de-bulunan-suriyeli-multeciler-infografik-rapor-umutcan-yuksel-merve-nur-bulut-zerrin-mor.html> (Erişim Tarihi: 10.07.2016).

Zolberg, A. R. (1983). *The formation of new states as a refugee-generating process*. Sage Journals.

Ekler

Ek-1: İzin Yazısı

İzin Belgesi
Çarakhale Onelir Mart Üniversitesinde yüksek
lisans öğrencisi olan 15290801007 numaralı Mulyettin
ÇINAR'ın "Türkiye'deki Göçmen Eğitiminin Değerlendirilmesi:
Sıvıyeli Göçmenler Örneği" adlı yüksek lisans tez
projesi kapsamında araştırmaya katılmaya izin verilmektedir.

25.05.2017
Recep ÖZAD
Okul Müdürü

Ek- 2: Öğretmenler için Veri Toplama Aracı

Değerli öğretmenim,

Aşağıdaki sorular Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürüttüğüm “**Suriyeli Mültecilerin Geçici Eğitim Merkezlerinde Aldıkları Eğitimin Değerlendirilmesi**” başlıklı tez çalışması için hazırlanmış görüşme sorularıdır. Cevaplarınızı gizli tutulacaktır. İsim-soy isim yazmanıza gerek yoktur. Soruları içtenlikle yanıtladığınız için teşekkür ederim.

Muhyettin ÇINAR

Yüksek Lisans Öğrencisi

Görüşme soruları

- 1- Suriyeli çocuklara eğitim verilen ortamları nasıl değerlendiriyorsunuz? Neden?
- 2- Suriyeli çocuklara eğitim verirken en çok zorlandığınız hususlar nelerdir, neden?
- 3- Suriyeli çocuklara eğitim verirken kullandığınız müfredatı nasıl değerlendiriyorsunuz? Neden?
- 4- Suriyeli çocukların aile yapısı (eğitim durumu, ekonomik durum, ailedeki birey sayısı, anne-babanın sağ, ayrı, yaşlı vb olma durumu, ailenin bulunduğu yer vb.) nasıldır?
- 5- Suriyeli çocukların Türk halkına bakış açılarını nasıl gözlemliyorsunuz?
- 6- Suriyeli çocukların aileleri size ve verdiğiniz eğitime destek veriyorlar mı, neden?
- 7- Çalışma şartlarınızı (maaş, çalışma saatleri, özlük hakları vb.) nasıl yorumluyorsunuz?
- 8- Devletimizin Suriyeli göçmenlere verdiği desteği nasıl yorumluyorsunuz?

Ek- 3: Öğrenciler için Veri Toplama Aracı

Sevgili Öğrenci,

Aşağıdaki sorular Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürüttüğüm “**Suriyeli Mültecilerin Geçici Eğitim Merkezlerinde Aldıkları Eğitimin Değerlendirilmesi**” başlıklı tez çalışması için hazırlanmış görüşme sorularıdır. Cevaplarınız gizli tutulacaktır. İsim-soy isim yazmanıza gerek yoktur. Soruları içtenlikle yanıtladığınız için teşekkür ederim.

Muhyettin ÇINAR

Yüksek Lisans Öğrencisi

Görüşme soruları

- 1- Türkiye’de aldığınız eğitimden memnun musunuz, neden?
- 2- Türkiye’de size öğretmenlik yapan kişileri yeterli görüyor musunuz, neden?
- 3- Size verilen eğitimde en çok zorlandığınız hususlar nelerdir, neden?
- 4- Aileniz aldığınız bu eğitimde size destek veriyor mu, nasıl?
- 5- Kaldığınız yerde ders çalışma ortamlarınız nasıl, yeterli mi?
- 6- Burada verilen eğitimde kendinizi başarılı görüyor musunuz?
- 7- Okulu ve öğretmenini seviyor musun, neden?
- 8- Türk halkının size olan bakışını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ek- 4: Veliler için Veri Toplama Aracı

Değerli veli,

Aşağıdaki sorular Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürüttüğüm “**Suriyeli Mültecilerin Geçici Eğitim Merkezlerinde Aldıkları Eğitimin Değerlendirilmesi**” başlıklı tez çalışması için hazırlanmış görüşme sorularıdır. Cevaplarınız gizli tutulacaktır. İsim-soy isim yazmanıza gerek yoktur. Soruları içtenlikle yanıtladığınız için teşekkür ederim.

Muhyettin ÇINAR

Yüksek Lisans Öğrencisi

- 1. Ailenizdeki birey sayısı, buradaki ekonomik şartlarınız, mesleğiniz, yaşam şartlarınız nasıldır?**
- 2. Devletimizin Suriyeli göçmenlere verdiği desteği nasıl yorumluyorsunuz?**
- 3. Türk çocukların ve ailelerinin Suriyeli göçmenlere bakış açılarını nasıl değerlendiriyorsunuz?**
- 4. Suriyeli çocuklara verilen eğitimi ve eğitim verilen ortamları nasıl değerlendiriyorsunuz? Neden?**
- 5. Çocuklarınıza yeterince eğitim desteği verebiliyor musunuz, neden?**
- 6. Suriye’de sorunlar çözümlünce ülkenize dönmek ister misiniz, neden?**